

H-11-69

~~63-5~~

0
102

7 15942
D. Erasmi

ROTHERODAMI APO-
PHTHEGMATVM LIBRI

octo, cum primis frugiferi, de-
nuo uigilanter ab ipso re-
cogniti autore, non si-
ne lucro nouæ

accessio-
nis

Ex didan de Ciria beata libri

SVB FINEM ADIECTA
est Epistola eiusdem, quæ continet
quomodo ei qui in Principum
Aula uiuere decreuerit, vi-
ta componenda sit.

Qui bene agūt, iis vita quidem breuis
omnis: at illis

Qui male, nox seclis longior un-
decem.

ANTVERPIÆ

apud Ioannem Loë,

Anno, M. D.

XLIII.

*Ex Augustini Antonii
de Palauis libri
Despres del indice a l' doctor
de se despar usurpada ya lo
mandado de Cruz*

ILLVSTRISSIMO

PRINCIPI IVNIORI GVIL-
helmo, duci Cluienti, Iuliacensi, Mon-
tensi, Comiti Marchiæ, & in Rauespur-
go, &c. D. Erasmus Roterod. S. D.

*quod daretur
lib. ad confu-
mationem struc-
turæ*

Voniã priores libellos
quos mei erga te animi
velut arrabonẽ qualẽ-
cũq; miserã, tã comiter
accepti Guilhelme Pri-
ceps iunior illustissime

nec tu modò, sed & tambo clarissimi pa-
rètes tui, visum est aliqd & tua nobilita-
te dignũ, & tuis studiis, ni fallor, vtilis
adũgere. Proin, ex optimis qbusq; au-
toribus collegi, q̄ Græci vocat Apoph-
thegmata, hoc est, egregie dicta, q̄ vide-
ginata. re nõ aliud argumeti genus principi,

egregie dicta

psertim iuueni, magis accõmodũ. Sunt
illa qdẽ scitu dignissima, q̄ Philosophi
de moribus, de rep. administrãda, deq;
bello gerendo literis pdiderunt. Sed
quoto cuiq; vel priuato tantũ est ocij
vt apud Platone Socraticũ argutio-
nũ, iro nariũ & saggarũ ambages ac
labyrinthos euoluere vacet? Aristot.
autẽ copiosẽ quidẽ scripsit de moribz,
sed Philosophis scripsisse videtur, nõ
pricipi. Dilucidiora sunt q̄ tradidit de
re Oeconõmica & Politica, sed is virnũf
q̄ nõ requirit lectõrẽ & attentũ & ocia-
sum: ad hæc, quoniã affectibus caret,

*Prima natis
sciantia vel
aliquis iudici-
ta ad maiora
altiorũq; vna
munera. 417.*

*quod dicitur de
mactia, de
militari, per
rimet. 417.
p. de Cicero
domy philo-
sophi-
ca tra-
didit.*

nõ perinde retinet animum principali-
bus curis intentũ. Iam in philosophicis
& M. Tullij de philosophia libris ple-
raq; sunt eĩ generis, vt nõ admodũ re-
ferat principẽ ea scire: qd̄ genus sunt
quã

EPISTO. NVNCV̄P.

quẽ disputant ab illis de finibus bono-
rũ ac malõrũ, maiore subtilitate q̄ fru-
ctu. Cõueniunt hæc illõrũ instituto, q̄
de honesto per oẽm vitam nihil aliud
q̄ disputant. At ei qui ditioni nascit, ita Histo-
tim expedienda virtus est, nõ per ocia-
ria.

um disputãda. Restat historia, quẽ quo-
niam res preclarẽ secusve gestas velut
in tabula spectandas repõntat, nec id
abscq; voluptate, magnatibus viris apti-
or esse videtur: sed hie vt infinitam vo-
luminũ vim principi vacet euoluere,
quis possit meminisse? Atqui quẽadmo-
dũ ij qui certã in palestra, certos quõf-
damprehendendi elabendiq; modos
ad manum habent: ita qui in pacis bel-
liq; negotiis versant, certas rationes
in prõptu habere cõuenit, quibus ad-
moneant, quid p̄ re nata sit factõ opus,
quid non. Hac in parte videmus erudi-
tissimos viros pricipũ curas sua dilige-
tia subleuare conatos, quõrũ alij scri-
psere sententias, veluti Theognis & Iso-
crates, alij celebriũ virõrũ strategema-
ta & apothegmata, veluti Valer. Ma-
ximus, & Sextus Iulius Frontinus, q̄ in-
dicat idẽ ab aliis nõ nullis factũ. Nõ
mediocis ocij res est aurũ scrutari in
venis, aut gemmas in harenis marivẽ q̄
rere. Is demũ occupatissimo principi
gratũ præstat officij, qui aurum purũ
factũq; exhibet, qui selectas ac repur-
gatas gẽmas, auro inclusas, aut poculis
additas offert. Id officium: quũ à mul-
tis tentatũ sit, mea tamẽ sententia, ne-
mo foelicius prestauit, q̄ Plutarchus, qui
post aditum egregie frugiferũ opus

Plutar-
chi
laus

EPISTOLA.

De vitis virorū illustriū, in quō pmix-
tim facta simul ac dicta illorū referun-
tur, Traiano Cæsariū laudatissimo colle-
git insignia diuersorū apophthegmata,
q̄ in his velut in certissimo speculo re-
præsenta aīus singulorū. Nā in factis
bonam laudis partē sibi vindicat cōsi-
liariū, dū x ac miles, maximā fortuna,
per quam videmus interdū optimē cō-
sulta pessimū habere exitū: rursus quo-
rūdā inconsultam temeritatē foelicissi-
mē cedere. Nā quē admodū dixisse fert
Siramnes Persā, Dux, vt opinor, inter-
rogatus quur facta p̄claris eius dictis
nō respōderent: qd lo quar mihi in ma-
nu est, qd eueniat in arbitrio fortunæ
& regis. Nec tamē ideo sua laudē fru-
strant honeste cōsilia. Plutarchus aut
nō tantū in delectu ceteris p̄stat, verūe-
tiā in explicādo, Habēt enī apophtheg-
mata peculiarē quādam rationē & in-
dolē suam, vt breuiter argutē, falsē, &
vrbane cuiusq; ingeniuē exprimāt. Siq̄-
dē vt singulis hoībus, ita singulis etiā
nationibus suis quidā gēniū est: vnde
fit vt alia cōueniant Alexandro, alia Phi-
lippo aut Antigono, alia Phocioni, alia
Alcibiadi: rursus alia quadrēt in Laco-
nē, alia in Schytham aut Thracē, alia in
Atheniensem, aut in Romanū. In his igitur
exprimēdis mihi dilucior videtur
Xenophō, suffrigidus Herodotus, lo-
quacior Diōdorus & Q. Curtius, ne p̄-
gā de ceteris dicere. Plutarchus oēs um
pleuit numeros. Eoq; visum est hūc ex
oībus potissimū sequi. Quicqd igitur
erat in huius opere quod inscripsit, de
apophthegmatibus, hic insolidū repe-

Siram-
nes Per-
sa

delectone

2 veterum
sententia r.
vniuersū a
nima rati-
nalis. 67 ff.
deog. ca. in
gulos singulo-
rum, ut hic
aliter p̄stat

VNVCVPATORIA.

ries. Cōperimus hoc opus bis Latinō
versum, primū a Francico Philelpho,
deinde a Raphaële Regio, quē Patauij
nouimus. Philelphus in nōnullis locis
fuerat lapsus, q̄ restituit Raphaël, sed ip-
se rursus impingēs alicubi: nimirū ho-
mines erant ambo. Sed vterq; nihil ali-
ud esse voluit q̄ interps, nos Plutarchū
multis de causis sequi maluimus q̄ in-
terptari, explanare q̄ vertere. Primū vt
dilucidior esset oratio, quippe minus
astricta Græcis vocibus. Nō enī hęc Tra-
iano scribūt, viro tū vtraq; literatura,
tū lōgo rerū vsu exercitatissimo, sed
adolecētī principi, imō p̄ te pueris &
adolecētulis oībus liberaliū itudiorū
candidatis: nec illo seculo, quo dicta
gestaq; eiusmodi vulgi fabulise celebra-
bant, in balneis, in cōuiujs ac circulis
forētib; deinvt mihi liceret indicare
dicti argutiā, si qd̄ occurreret obscuri-
us, qualia nūc sunt pmulta, nō solū ru-
dibus, verūetiā vltra mediocritatē eru-
ditis. Me certē in multis torēt diuina-
tio, & haud scio an alicubi fefellerit e-
tiā. Nec paucisin locis lucēta fuit cū mō-
dis codicū, in quas necessariō impege-
rūt etiā interps. Vix enī credibile est
quātū sibi pmiserint vel librarij, vel sci-
oli quidā in hūc autorē, cui summa de-
bebat religio. Nullus enim extitit in-
ter Græcos scriptores, Plutarcho p̄-
sertim quod ad morē attinet, sancti-
or aut lectu dignior. Atqui hoc ipsum
qd̄ absterre & debuerat, inuitanit glo-
rię q̄stusq; sūctentes ad deprauandū, ad
dendū, detrahēdū. Etenim quo quisq;

A 1 scriptor

Semidolus

scriptor est plausibilior ac celebrior, hoc magis ad questū corrūpit. Arguit hoc ipsa Græcorū codicū varietas. Nā vt alius omiſſis, de hoc opere qđ est in manibus loquar, qđā habet Philadelphus qđ Raphael nō attigit, & cōtra. Deinde quū Plutarchus in p̄fatione, p̄ſteat, sese in vitis, dicta factaq; virorū illustriū p̄miscuē retulisse, sed in hoc opere cōpēdij gratia tantū apophthegmata cōtexuisse, permulta tamē admixta videmus, q̄ nihil aliud sunt q̄ strage mata. Iam eodē in opere toties eadem repetita, nōne palām clamitant, arguunt hoc ab alio cōtaminatum? Vt iā ignoscamus, apophthegma referri sub eius noīe, cui dictū est, nō à quo dictū est, vt de Lyſimacho & Philippo. Nam in Plutarchi collectaneis quod à Philippo responſum est Lyſimacho, sub titulo Lyſimachi refertur. Maioriserat audacie, q̄ ex vno opere fecerūt duo. Quoniā enim Plutarchus ē Laconicis quæ plurima ferunt, ea ditaxat attigisse, quæ videbant occupatissimo Cæsari futura satis, ille q̄squis fuit, si modō fuit vnus aliq; Lacedæmoniorū dictis p̄prium volumen dedit, id que secundum ordinem literarū Græcarū, quæ Raphael vertit in ordinem Latinarū. At hic erat ē tribus oīm deterrimus. Nam ordinem sententiarū sequuntur Valerius & Frontinus, quæ ad religionem pietatem in patriam, ad fidē, ad fortitudinē ac iustitiā pertinent, & item de ceteris, in suam quæq; classē digerētes. Eruuditissimus est quē sequutus erat Plutarchus

Quæ
apophthe-
gmata
potissi-
mū tra-
didit
Plutar-
chus

tarchus, seriē regionū ac regnorū obseruans, & in singulis etatem, ordinē, vni cuiq; regū suos adiūgēs duces, & cuiq; ducū suos collegas. A Persis venit ad Aegyptios, ab Aegyptiis ad Thracēs, à Thracibus ad Scythas, à Scythis ad Siculos, à Siculis ad Macedones, hinc ad Atheniēs, ab his ad Lacedæmonios, in horū singulis tēporū nō literarū ordi nō sequens; à Lacedæmoniis ad Thebanos, à Thebanis ad Romanos, vt lector ē paucorū dictis historiæ totius agnoscat seriē, quā miserē cōfudit is, q̄ Lacedæmonica separauit, repetēs interī eadē q̄ ad Traianū collegerat Plutarchus: qđ id frequētius in altero dephendit opere sed in vtroq; toties, vt ea dormitatio nō cadat in Plutarchū scriptorē exacte diligētē. Adde q̄ hęc pars nullā habet p̄fationē, nec illa prior ad Traianū quæ dratad vtrūq; opus. Iā qđ gratiæ de beat̄ his, q̄ celebriū autorū libros ad hunc cōtaminant modū, in p̄sentia nō disputo, mihi sacrilegij genus esse videt. A me tamen, exceptis aliquot Laconicis, q̄ eadē in altero catalogo repetunt oīa, nihil eorū p̄termisſum est, q̄ Plutarchi titulo ferunt: partim nequid hic desideraret lector audius magis q̄ elegās, partim q̄ nihil illic viderem nō dignū cognitu, licet nō suo dictū loco Sed totum opus quodamodō meſſeſci, dū & explanatus efferō q̄ Græcē referuntur, interiectis interdū q̄ apud alios autores addita cōperissem, additis itē permultis q̄ in hoc opere nō habebant, vbiq; veluti scholiis indicās.

vel seſum, vel vſum apophthegmatis, in his dūtaxat q̄ lucis aliquid deſiderabant, ſed hoc ipſum breuiter, ne ab apophthegmatū natura degenerarem. Ordo verò nobis etiam cōſuſior eſt, q̄ illiſ inueni, q̄ quū initio ſtatuſſemus paucos dūtaxat eximios receſere, calor operis incitauit, vt mutata ſentētia longius pueheremur: nec erat futurus finis, niſi rerū ſeſe offerētū velut immenſum pelagus, receptui canere cōpuliſet. Nam vt Quintilianus, inter Grammatici virtutes collocaſt, q̄dam neſcire: ita in hoc argumēti genere, diligētia pars eſſe videt̄ q̄dam pterire. Itaq; lautus cōiuuator diſſe malui, q̄ moleſtus, p̄fertim q̄ ſi quid in hac cōna pratermiſſum eſt, poterit in alia pponi, poſtea q̄ hæc erūt cōcocta. Porro ordinis neglecti incōmodū in dice p̄ſauimus. De Titulo nihil refert anxiū eſſe, quū in his q̄ collegit Plutarchus ſub Apophthegmatū nomine, multa ſint, q̄ alius mallet ἐπιμαχία λοιδόσια, ἀσπία, ἰντραπία, ſive γλοια dicere. Ceterū poſtea q̄ in his diſtinguēdis fruſtrā fudauit M. Tullius, nec Quintiliano ſatisſe cit Marſus homo doctiſſimus, atq; adeo nec ipſe Quintilianus Marſo doctior ſibi, nō arbitratus ſum operap̄ciū in hoc anxiam operam ſumere, ſat habens alicubi dicti iocive ſpeciē obiter indicaffe. In his certē q̄ nos adiecimus, ſed ulō cauimus, ne Strategemata cū Apophthegmatis cōfunderemus, tū ne quid omninō poneremus, niſi ex p̄batiffimis ytriuſq; linguę ſcriptoribus

iij q̄

iij q̄; vetuſtis deſcriptū: nō q̄ neſciam̄ recetioribus pinulta referri falſe, lepi de q̄ dicta, ſed plus habet autoritatis q̄ cōſecrauit antiq̄tas, & adhibedus erat operi modus. Ne illud q̄ de quenq̄ mouere debet, q̄ nō nūq̄ ide dictū, ab hoc aſcribit̄ huic, & ab illo tribuit̄ alteri. Nec enim tam reſert a quo qd dictū ſit, q̄ qd dicat, etiam ſi celebris & gratiōſus autor, nō nihil pōderis & gratiē dictis adiūgit. Id frequentius occurrit q̄ vt exēplis ſit pbandū. Fit autē interdū humanæ memoriæ lapſus, q̄q̄ nihil vetat eandē ſententiā a diuerſis autoribus p̄ciſci, ſive id faciāt imitatio, ſive caſus. quæ ad modū hęc ſenariū, ἄφροδιπύραν νο. ἴπυ σοφῶν ἐννοία, conſtat eſſe Sophoclis, & tamē citatur a Platone ex Euripide. Kurſus hic verſus, ἴπυων γίγνων. παλαιάτων γῶος ἔγῶ, quum ſit in Philoſtete Sophoclis, tamē idē reperit̄ in Bacchis Euripidis. Similiter hic verſus, διγῶν δ' ὄπῳ δῖῳ, λίτων τ' ἑ καίρια, quū ſit in Aelſchylī Prometheo, dephēdit̄ apud Euripidē, duabus literulis imutatis διγῶν λίγῶν. Nō nunq̄ nec de re nec de nomine cōuenit inter autores. Velut q̄ Fabio Max. exp̄brauit, q̄ ipſius opera recepiſſet Tarentū M. Tullio eſt Liuius Salinator, Tito Liuiο M. Liuius, Plutatcho M. Lucius, ſive vt Gręci codices habēt, μάριος λιώνιος. Itē Fabius & Philoſtratus narrat Leonē Sophiſtā corpore inſigniter obefo mouiſſe riſum populo Atheniēſi, Plutarchus puſillo. Val. Max. & Pli. de altercatione Cn. Domitij & Lucij Craſſi q̄

A s diſſonant

Solicitus

Titulus huius libri.

dissonant in narrado: illa frigidissima sunt, q̄ personis fabulosis affinguntur, quod genus sunt Philostrati Sophistæ, quū Palamedii, Vlyssi ac similibus affingit quodlibet: ea q̄; sūt bis frigida tractado, quorū omnino nihil attingimus. Proxima sunt, q̄ variis personis attribuantur in Dialogis, non ad veri fidē, sed ad delectandū cōfictis. Minus illa frigent quę dicūtur in Comœdiis aut Tragicis, habēt q̄; magnam gratiā in loco adhibita, tametsi sub Apophthegmatis appellationē nō cadunt, nisi quū ab autore nobili ad rem presentem ac cōmodantur, gratiora si nō nihil etiam ad alienum sensum detorqueantur. Veluti quū Aristoteles Calisthenem liberius cum Alexandro, q̄ expediret agentem, Homericō versū admonuit,

ὄνομαστος δὴ μοι τίμος τὰ αἰεὶ δι' ἀγορῆς.
Nec ex Herodoto libuit vulgare colligere, q̄ pleraq̄ videant à scriptoris ingenio repta. Eiusdē farinae sunt q̄ incidūt in orationibus quas Historiographi p̄ suo quisq̄; ingenio solēt attexere personis, licet & illa plurimū cōducant & ad iudiciū, & ad dicendi facultatem. Optimū Apophthegmatis genus est, q̄ paucis verbis sensum nō vulgare significat potius q̄ exprimit, quale nemo facile possit studio fingere, qđ q̄; quod p̄pius ac diutius cōteplere. hoc magis ac magis delectat. Vniuersum autē hoc genus qđ puerbia, sententias, insigniter dicta factaq̄; cōplectit, accōmodissimū est principibus viris, quibus ob Reip. negotia nō vacat magnā vitę partē libris impen-

impendere. Hęc autē vt cū voluptate discunt, faciliq̄; insidūt aio, ita logē prima habent Philosophię in recessu q̄ prima frōte p̄ se ferūt. Legimus Cesarē Augustū, quicquid vsq̄ talium p̄ceptorū nactus esset, describendū curare solitū & ad varia loca mittere. Videmus autē t̄p̄tatis illecebra teneris ingenii inferere, quō rudis ætas nōdū matura seriis Philosophiæ p̄ceptis per lūsum disceret, q̄ per omnē vitā magno foret vsui. Hoc cōsilio Cosmographiā, Astrologiā & Musicam, naturalē ac morale Philosophiā, scitē cōfictis fabulis & apologis asperserūt. In his verō nostris videbunt esse qđā, q̄ nihil faciant ad bonos mores, sed risum modō cōmoueant. Ne id quidē vitio dandū existimo, risu nō nunq̄ relaxare aim curis fatigatū, modo risus sit argutus ac liberalis. Hęc enim exhilarant ac vegetāt iuuentū ingenia, nec mediocriter faciūt & ad vitę comitatem, & ad orationis iucunditatem. Quid enim magis edulcat M. Tullij dictionē, q̄ q̄ eā huiusmodi dictis subinde cōdit? Quid porro sunt Plutarchi moralia, nisi aulicū huiusmodi coloribus picturata? Illa illa q̄ maximē videntur ridicula, tractando sūt seria. Quid enim magis ridiculū q̄ Diogenes in meridie cū lucerna obābulas, & hoīem se in frequenti foro quærere dicitis? At interim ridēdo discimus, nō esse statim homines, qui speciem habent hoīs, quam habet & statue, sed vt inuenias hoīem

Optimū apophthegmatis genus.

¹ Aulicæ facere

² Illa vela yisumata Plutarchi moralia

locus Diogenis

inuestigandum est aius. Is si recta ratio
 ne ducit potius q̄ affectu, tū demū re-
 peristi homine. Item quid a quē ridicu-
 lū, atq; quod Phryne stipulata vt quod
 ipsa prior faceret, idem ceterę mulie-
 res in cōiuiuo faceret omnes: manū bis
 aqua immerfam admouit frōti, hoc cō-
 mento magno oīm risū pdens ceterarū
 rū fucos, quū ipsa videret etia formo-
 sior: Sed hic risus nos docet idem qđ
 serid dixit Socrates, vt tales esse studea-
 mus quales haberi velimus, ne detra-
 ctio fucos pro gloria male affectata re-
 portemus ignominiam. Docet & illud
 ne nitamur bonis externis fluxisq; q̄
 variis casibus facile eripiant homini,
 sed paremus veras opes animi, in quas
 nullū ius habet fortuna. Tantū seriaz
 philosophię docet nos illud ridiculū
 meretriculæ factū. Proinde qđ alioqui
 seueris rationibus institueret ciues sū-
 os Lycurgus, tamen liberales iocos il-
 lis nō solū permisit, sed etia precepit.
 Instituit enim exercitamei genus qđ
 λίσσας appellabat, ad quod conuenie-
 bāt seniores iā a publicis functionib.
 emeriti, lepdis dictis liberalibusq; io-
 cis tps cū voluptate trāsmitteres, sed qđ
 vel ad honesti laudē, vel ad vitiōrū vi-
 tuperationē cōducerēt. Quin & signū
 collocauit γὰρ ἰ. deo. i. Risus, qđ vtilis
 simū iu dicare modestis facietis aiorū
 meritorē recreare, & ad honestos labores
 alacres reddere, quādo in rebus huma-
 nis, qđ caret alterna rege durabile nō
 est. Quin & Cleomenes adeo seuerō vt
 nec mimos, nec psaltrias, nec tibicines
 vnquam

Socra-
tes

Risus

Ouidi-
us

vnq̄ admiserit in rep. probauit tamen
 vt ciues iocis liberalibus, salisq; dicte-
 rijs inter se decertaret. Deniq; quoties
 datur a negocijs vacuū tēpus, aut ipsa
 res postulat hilaritatē, quātō decētus
 est huiusmodi dictis ludere, q̄ illibera-
 libus, indoctis & obscœnis fabulis ob-
 lectari. Mihi videt aliquātō cōsultius
 pueros in ludis literarijs huiusmodi
 thematis exerceri, q̄ vulgaribus istis, q̄
 vt seniculo s habent frigidōs, ita nō in-
 dicat linguæ latinę myteria: modō p̄-
 ceptor indicet ratios qbus qđ breui-
 ter dictū est queat dilatari, & quod ri-
 diculē dictū est, possit ad vsum serium
 accōmodari. His addamus & illud: in
 sacris cōcionibus fortasse nō cōuenit
 scripturis diuinis admiscere iocos hūa-
 nos, sed tamē excusatis hęc adhiberē-
 tur ad excitandōs dormitantes, q̄ anile
 fabulæ, quas nōnulli solēt ex abrupto
 interponere, p̄rsus ē media vulgi fecē
 haustas. Iu. Cels. tot ciuilia bellicaq; ne-
 gicia sustinens, argutis dicerijs, qbus
 adeo delectabat, vt etiā in ipsum torta
 probaret, modō scita, solet curarū lassū
 tudine discutere. Vix alius Imperato-
 rū fuit Augusto cęsare vel sanctior vel
 occupator. At rursus quis in hoc ge-
 nere vrbaniore? De M. Tullio nihil di-
 cā, q nōnullis videt in iocādo nec mo-
 di nec decori satis meminisse. Xenocra-
 tes philosophus ingenij fuit tristioris,
 vir aliq̄ magnus, sed hūc Plato subin-
 de iu bebat litare Gratijs. Zenō totō Sto-
 icus, Socrate ob p̄petuā sermonū vrbā-
 nitatē: scurrām Atticū solent appellare:

A 7

nullus

1. *in adcl*
Rab qd
culo
 2. *adefora*
subin
quatoris

3. *placar*
por facin
cio blyd

nullus tam est quin fateatur Socrate
 utroque sanctiore. Ne commemorare quod nul
 lorū dicta magis celebrat quod que lepori
 bus condita sunt, certe pueris institutū
 vtilior esset Socrates, Diogenes aut Ari
 stippus, quod Xenocrates aut Zeno. Quod
 si recte visum est sapientissimis viris pri
 mā etate oblectamentis quibusdā ad anio
 re sapientiae seuerioris allicere, multo
 magis id conuenit tū iuueni tū pricipi,
 que ut vigilantē esse decet, ita nō oportet
 nec ipsum vnquē esse tristē, nec quēquā
 a se tristē dimittere. Animus autē amoe
 nioribus studijs educatus, fit ad oēs cu
 ras ferendas vegetior, & ad oēm hoīm
 cōsuetudinem festiuior. His ratioibus
 me tueri poterā, si nihil collegissem, ni
 si facietas: nūc serijs hec dūtaxat admi
 xta sunt, veluti cōiuij cōdimēta. Quo
 genere si te sensero delectatū, haud me
 penitebit huius operę licet humilioris,
 ut aliq̄ fortasse iudicabūt. Scribūt aliq̄
 prouectioribus, nos principis etate te
 nerā lactamus. Quod si hęc infra tuos
 profectus fuerint, certē optarim esse, ta
 mē scio tibi nō ingrātū fore, per te cōi
 bus adulescētulorū studijs hoc vtilita
 tis accessisse. Et nos fortasse dabim⁹ ali
 quādo seueriora, postquē hec edidiceris.
 Nam ediscenda sunt omnino, quō sem
 per ad manū prestō sint. Quāquā quid me
 is opus, cū domi habeas Cōradū Heres
 bachiū, virū omni genere literarū abso
 lutū, quē sic in te video affectū, ut quā
 optimo preceptore dignū est, alūni sui
 cōmodis & ornamentis impensius gau
 deat quā suis. Is ut tuam pueritiā forma
 uit li-

uit literis, ita grādiore etatem poteris
 fidelibus prudentibusque consilijs adiu
 uare. Mihi quoque non minus iucundū
 quod honorificū fuerit, quantū lacrimis ex
 parte felicissimā indolē tuā, nostrā p
 mouisse industria. Quod speret, Deū
 op. max. precamur, ut sua dona quod largif
 simē in te cōtulit, seruari, tueri, & auge
 re dignet, quō simul & laudatissimorū
 parentū votis respōdeas, & clarissimis
 maiorū tuorū imaginibus dignus eua
 das, & luculentę ditioni, cui natus ac
 destinatus es, par esse queas. Desinam,
 si verbū addidero: dū in his versaris,
 memento te non Christianorum, sed
 Ethnicorū Apophthegmata legere,
 videlicet ut legas cum iudicio. A pud
 Friburgum Brisgoiæ. 1111. Cal. Mar.
 Anno M. D. XXXI.

INDEX EORVM AVTO
 rū ex quibus potissimum colle
 ctasunt hęc Apoph
 thegmata.

Plutarchi Apophthegmata.
 Plutarchi vita. Plutar. Moralia.
 Diogenis Laertij vitę philosopho
 rū. Xenophōtis varia opuscula.
 Athenæi Dipnosophistę.
 M. Tullius. Quintilianus.
 Plinius senior. Plini. iunior.
 Titus Liuius. Suetonius.
 Probus Aemilius.
 Aelius Spartianus, & cęteri sequentes.
 Macrobius. Herodotus. Seneca.
 Philostratus. Valer. Maxim.
 Ammianus. Eutropius.

APOPHTHEGMATA

LEPIDEQUE DICTA PRIN
cipum, Philosophorum, ac diuersi ge-
neris hominum ex Grecis pariter ac La-
tinis autoribus selecta, cum inter-
pretatione commoda, dicti ar-
gutum aperiente, per
D. Erasmi Rote-
rodami.

APOPHTHEGMATA LACO-
nica secundum ordinem litera-
rum Gracarum.
LIBER PRIMVS.

AGASICLES.

Acedemonij quoniam
seuiores erat, c mo-
ribz incorruptioribz,
belliq; gloria potissi-
mū spectabāt, cōtēne-
bāt oēis artes q̄ ciuū

aīos videbant emasculare, et à vera vir-
tute ad ociosam ostentationē traduce-
re. Nā & Roma cū adhuc spireret ger-
manā illā austeritatē, Græculos p̄fisso-
res vrbe exegit. Hoc genē studij, nulla
Græciæ pars corruptior erat q̄ Attica,
vbi Gorgias, Lysias, Isocrates, Prodicus,
alijq; innumerū sophistā magno cū ap-
plausu populi, nec mediocri mercede
cū igit Agasicles Lacedæ (garriebāt,
moniorū regi diceret qdā, admirari se
se q̄ cū esset auidus discēdi, nō adūge-
ret sibi Philophanē sophistā, regali pr-
suis indolerē spōdit. Forū inqens, volo
esse discipulus, quorū sum & filius: sig-
nificās nō minus interesse quos nactus
suis parētes, q̄ quos addiscas p̄ceptores.

Atenim

APOP. LIB. I

Atenim vt liberi fermē referūt maiorū
vnde pgnati sunt ingenū, ita p̄cepto-
rū vitia demigrāt in eos quos institui-
unt. Et honesta vitæ institutio potissi-
mū ab illis petēda est, q̄ virtute ipsi fa-
ctis p̄lterūt, nō ab ijs q̄ cōpositis arte
verbis de virtute nugant. At nūc sum-
mi orbis monarche futuri, deū immor-
talē, quibus interdū viris à teneris an-
nis formandi institueūq; creditē quā
principi non minus tū perniciosum sit
tū indecorū, ab inhōestis institui, q̄ na-
ci. Nec quælibet artes discendæ sunt
principi, sed hæ duntaxat, quæ tradūt
rationem rectē administrandi regnum.

2 Rursus quū alius quispiā ab eo scisci-
tare, quo pacto possit aliquis tutō im-
perare, nullo stipatus satellitio, respon-
dit, si sic imperet suis, quæadmodū pa-
ter imperat liberis. Nemo plura dixit
vnq; maiore cōpēdio. Dñi tantū timē
à seruis, quōd mali metu coherceantur,
quos nō corrigit pudor. Pater quoniā
liberis cōsultat potius q̄ sibi, diligit ab il-
lis, sic vt autoritatē comitē reuerētia,

Graui-
ter ac
mode-
ratē.

Aduersū hos adeō nō est op̄satellitio,
vt nō aliud sit satellitiū fidelis illorū
stipatu. quōd si rex bñuolētia ac bene-
factis adūgeret sibi ciuū aīos, nō esset
op̄ barbarico cōductioq; satellitio,
sed nullos haberet corporis sui custo-
des tutiores q̄ ciues, erga quos patris
gereret affectū. Porro qbus placet hoc
dictū, oderit dū metuunt, nullos magis
habēt suspectos, q̄ qbus oportebat maxi-
me cōfidere: ac multos metuāt opor-
tet, quē metuūt multi.

AGESILAVS
Agefi

Gene-
tose,
fol.

Agessilaus ille magnus Lacedæmonio
rū rex, qui in cōpotatione quadā sorti
bus ex more ductis factus esset prin-
ceps cōiuij, (huius aut partes erant pre-
scribere, quātū quisq; biberet) rogatus
à pincerna, quātū cuiq; vini deberet ap-
ponere, si multum, inquit, vini paratū
est, dato cuiq; quātū poscit: sin parū, cū
ctis ex æquo diuidito. Hac dexteritate
mirè p̄spexit, ne vel parata vini copia
desset, quib. placeret largior potatio:
vel ad bibendū cogerētur, quibus pla-
ceret sobrietas. Rursus in maligniore
vini copia, p̄ equalitatē exclusit occasi-
onē murmuris. Etenī cū singulis equa
vini portio distribueret, nihil deerat
his qui bibebāt moderatius: & qui lar-
gius fuerant bibitori, quum haberent
quod naturæ satis esset, queri nō pote-
rant si deerat libidini, eō q̄ nemo om-
nium plus aut minus haberet cæteris:
Itaq; æquis aīs se illi quoq; ad modera-
tionē cōponebat, quibus alioqui place-
bat luxus. Porro Lacedæmonij p̄ter ce-
teros græcos victus frugalitatē p̄babāt
4 Quū verò narraretur apud eū, male-
ficiū quemp̄iā ac scelerosum hoīem cō-
stiter pertulisse tormētā, vt insigniter
inquit, miser est homo, qui tolerantia
ac patientia in res flagitiosas ac turpes
collocet. Apud Lacedæmonios admira-
bilis erat malorū tormētā, quæ si susci-
piat̄ ob res honestas, magnā promerēt
laudē: sin ob turpes, nō solū nō merēt
fortitudinis laudē qui tolerat, sed hoc
miserior est ac vir peior, quō cōstanti-
us se gesserit. *πενυπος* enim Græcè & ma-
lum

Soler-
ter.

Graui-
ter.

illū sonat, & translato tono, laboriosum
siue calamitosū. Dolebat egregio duci
cātū animi robur ac naturæ vim in re-
turpi cōsumptā, quā si attulisset ad res
honestas, magnovivi poterat esse reip.
5 Alio quodā laudate rhetorē hoc no-
mine, q̄ mirificè res exiguas verbis am-
plificaret. Ego, inquit, ne futurē quidē ar-
bitrer bonū, q̄ paruo pedi magnos in-
ducat calceos. Veritas in dicēdo maxi-
mè p̄bāda est: & is optimè dicit, cuius
oratio cōgruit rebz, ex q̄bz petēda est
oratiōis qualitas potius q̄ ex artificio.
6 Quū quidam vgeret illū improbē
postulādo, diceretq; ei, Promissisti, atq;
idē crebrò repeteret, quasi iā fas nō es-
set negare quod petebat, rectè sanè, in-
quit, si quidem iustus est, quod petis, p̄-
missi: sin minus, dixi, nō promisi. hoc di-
cto elusit flagitatoris improbitatē. Ille
verò cū nondū faceret flagitandi finē,
sed subijceret, Atqui decet reges p̄stare,
quicquid vel capite annuerit, Nihil
magis, inquit, q̄ eos qui reges adeunt,
decet ea petere loquūq; que iusta sunt,
spectātes simul & oportunitatē, & qd
regibus cōueniat decorūq; sit. Sūt qui
principes velut ex insidijs adoriūt, &
bene potis, aut alioqui aliud agētib.
vt non vacet quale sit qd̄ peti cōfide-
rare, postulāt quod iniquū est: his meri-
tō negat quod promissum est, & repul-
si inmeritō requirūt fidē a promissore, q
sui officij nō meminerūt in postulādo
7 Quoties audieb at aliquos ab alijs
laudari, aut vituperari, existimabat, nō
minus esse discēdos eorū mores qui lo-
queban

Salte.

Iuste &
vrbani-
ter.

Prudē-
ter

quebant, q̄ eorū de quibus loquebant.
Sēsit vir prudētissimus, qui auidē ob-
trectat alienā laudi, magis p̄dere mor-
bū suū q̄ detegere mores alienos: & q̄
ob res parū honestas laudant quēpiam
aut ob laudabiles vituperant, indicat
stultitiam suam peruersūq; iudiciū.
¶ Quum adhuc puer esset, & ageretur
ludus solenis, quo pueritia tū exerce-
batur, atq; is qui negotio p̄fectus e-
rat, statuisset illū in loco parū honorā-
fico, paruit quidē, tametsi iam rex desi-
gnatus, ac dixit, Bene sane habet, ostēdā
n. nō locū viris, sed viros loco cōcilia-
re dignitate. Nimirū vox ea declarat in
puero, mirā aī celsitudine cū pari mo-
deratione cōiunctam. Nec alij magis
sunt administrando regno idonei. Si-
mile quiddam tribuunt Ariolippo.

¶ Quū medicus quispiā illi p̄scribe-
ret curarionē nimis exactā, minimeq;
simplicē, qualis esse solet ap̄ Lacedæ-
monios, Per geminos, inq̄, sumā q̄ p̄-
scribis, si mihi p̄sus est in fatis vt non
viuā, etiā si nō oīa sumpsero. Significa-
bat, eiusmodi curatiōes citius accelera-
tas mortē, q̄ depulsuras morbū. Nec
tam operosa pharmaca sumēda, nisi q̄
destinauit mori. Omnibus in rebus es-
gentū placuit frugalitas ac simplicitas.
¶ Quū adstantem arā Palladis, cui apud
Spartanos ab arreo delubro Χαλ-
κείων cognomen est, vt bonē immola-
ret, momordisset pediculus, nō auer-
sus est, sed arreptū palā omnibus occi-
dit. Per deos, inquiens, equidē insidia-
torē lubēs vel in ipsa arā; videlicet de-
clarauit aīum nec inepto pudori, nec

magna
nimi
ser.

argute

Simpli
citer.

supstitiōi obnoxii: tectēq; significauit
inidias molietibus nulla arā aut asylū
¶ Quū puer qdā (oportere tutū esse,
eo videte murē captū ē cauo p̄trahe-
ret, musq; cōuersus momordisset tenē-
tis manū atq; effugisset, Agesilas indi-
cauit his q̄ aderāt, dixitq;. Posteaq; mi-
nimū animalculū sic vlciscit eos ā qui-
bus lædit, qd viros oporteat facere co-
gitate. Ita dux fortissimus vñdecun-
que captata occasiōe aīum addere stu-
debat suis, vt audētiores fierent aduer-
sus hostē. Sed idē exēplū magis eō va-
let, ne quis quālibet potēs iniuria puo-
cet infirmiorē. Fit enim s̄p̄ numero,
vt qui, sicut ait Flaccus, fragili quarit
illidere dentem, infringat solido.

¶ Quū in animo haberet mouere bel-
lū aduersus regē Persarū, quo Græcōs
Asiā incolēs libertati restitueret, cō-
suluit oraculū Iouis Dodonæi. Nam ea
gens ex oraculis deorū plerāq; gere-
bat. Is quū iussisset, vt pro suo arbitra-
tu bellū institueret, Agesilas dei res-
pōsum renūciauit Ephoris (Hi erāt quī
q; iudices, quorū autoritati reges quo-
que parēre cogebāt.) Illi verō suaferūt
vt adiret & Delphicū oraculū, iisdē de
rebus sciscitaturus. Eō p̄fectus, hoc pa-
cto p̄pōsuit cōsultationē, Apollo, nū
idē tibi videt quod patri: Quā Apol-
lo cōprobasset Iouis oraculū, ita demū
delectus imperator bellū apparat: vni
cofecto non vnam rem nobis docens,
primum moderatiōem animi, qui quū
rex esset, nō grauatus sit Ephoris obtrā-
perare rē superuacaneā imperantibus;
deinde

Religi
ose.

deide declarauit, q̄ nō temerē sit bellū
 capeſſendū. Illis nō ſat erat louiſoracu
 lū, cū hodie principes frequentē incō
 ſultis vel potius inuitis proceribus ac ci
 uitatibus ad arma proſiliāt. Poſtremo
 demōſtrauit, q̄ religioſā haberet de di
 is opinionem, qui ſi inter ſe diſſentiāt,
 nō ſint dii; obiter notās Homeri fabu
 las, qui fingit deorū ac dearū atrocīa
 diſidia, & qd̄ in principibus ac magi
 ſtratib; turpe ſit, adſcribit ſuis nūmib;.
 13. Tiſſaphernes Perſarū dux cū Ageſi
 lao ſœdus nō ex aīo, ſed metu percuf
 ſerat, hac lege, vt Græcas ciuitates ſine
 retliberē ſuis; q̄; viuere legibus: mox in
 gētibus copiis; a rege ſuo accerſitis, bel
 lum illi denūtiat, ni Aſia decederet.
 Hoc ſœdus violatū libetē arripuit A
 geſilauſ, legatis bilari ſe reſpōdēs,
 ſe magnā habere gratiā Tiſſapherni,
 q̄ piurio ſuo & deos, & homines ſibi
 inſenſos reddidiſſet, aduerſa verō par
 ti ppitios. Rectē ſenſit, abſq; providē
 tia deinihil geri in rebus mortalīū, ma
 giſq; fidendū dinino fauori q̄ humanis
 cōſilijs aut viribus. Ceterū exercitum
 mouit velut in Cariam impreſſionē fa
 cturus: quōd cum Tiſſaphernes ignarus
 doli, cogeret militem, Ageſilauſ repen
 tēcopias mouit in Phrygiā: vbi cum
 multas cepiſſet vrbes, magnamq; pecu
 niarū vim abſtuliſſet, dixit amicis: For
 dera quidem violare præter cauſſam
 impium eſt, ceterū hoſtib; imponere,
 non modo iuſtū eſt ac laude dignum,
 verū etiā & incundū & lucriſum. Vir
 bellandi auidus, tamen ab iniuſſo bel
 lo

iuſtē.

lo abhorrebat, nec eius ſuſcipiēdi an
 ſam dare voluit, datā ſœliciter arripu
 it: nec turpe putauit doli in illū vti,
 qui violato ſœdere periurio ſefelliſ
 ſet, & deos & homines.

14. Idem cū parū eſſet inſtructus equi
 tatu, Epheſum ſeſe recepit: ibi opulētis
 denunciauit, vt quiſquis pro ſe vi
 rum & equum præberēt, à militia eſſet
 immunis. Hac arte factum eſt, vt p
 ignauis ac timidis diuitibus breui collig
 eret & equos & viros ſtrenuos ac bel
 lo idoneos. Quaquidem in re dicebat
 ſeſe Agamēmonis exemplū retuliſſe,
 q̄ is accepta equa generoſa virum di
 uites, ſed ignauū, militia liberaſſet. Lo
 cus autem eſt apud Homerū Iliados. +
 Τὴν ἀκαμάνοιν δὴν Ἀχαιοῖα δὴν ἐχί
 παλθ' ἀδῶγ', ἴνα μὴ οἱ ἐποιθῶ ὑπὸ ἰλιον
 κνημῶταρ' Ἀλ' αὐτῶς τέρπειτο μίναμ.
 μήγα γὰρ οἱ ἴδανε Σείδ' ἄφενθ'. ναίει
 δ' ὄγ' ἐν ὑποχόρῳ δίκωσιν. de equa loq̄t.
 Quā dederat Anchifiſtes Echepolus
 Atridæ dono, ne huic comes iret ad
 altē mœnia Troie, ſed remanere domi
 ac ſeſe oblectare liceret. Nā viro opes
 pater altitonans donarat opimas. In
 coluit verō prædiuitē agris Sicyonē.
 Hæ ſunt artes excellenti principe dig
 na, quibus efficitur, vt quod ad reip.
 dignitatem incolumitatem ve neceſſa
 rium eſt, non per violentiam inuidio
 ſam extorqueat, ſed ea dexteritate im
 petret, vt nec tenues grauet, & à ditio
 ribus etiā gratiam ineat.

Ceterū quum edixiſſet vt captiui
 nudi venderent, Laphryropola, quorū
 mu-

Calli
de.

munus erat res prædatitias diuendere, quod erant in sui faciebāt: ac vestitiū quidē (quoniā iuxta barbaricū morē erāt splendide, multiq; pretij) cōplures extiterūt emptores, ceterū ipsa corpora cā dida, prorsūq; tenera ac delicata, nec quā virile p̄ferentia, quippe in vmbra, otio, ac voluptatib; educata, adeo nemo cōcupiuit emere, vt deriderent etiā hoc merciiū genus, velut inutiliū, nec vilius oīnō pretij. Id animaduertens Agesilaus, qui auctioni p̄sidebat, & hūc casum totū ad animādos ad fortitudinē milites, Hæc, inq; sunt p̄ quibus pugnatis, ornāmentā captiuorū ostēdes: hi quibus cū pugnatis, nuda captiuorū corpora demōstrans. Duplici nimirū argumento addidit suis animos, amplissima p̄miorum, & hostiū imbellium extremo contemptu.

Idē quī in Lydia Tissaphernē vertisset in fugā, ac q̄ plurimis interēptis iam in agros regios fecisset incurtionem, rex Persarū per legatos, quorum præcipuus Titraustes ingentē pecuniarum vim vltro ad illū misit, petēs vt à bello desisteret: Agesilaus p̄p̄ta pecunia respōdit, Pacis quidem tempore reip. vigere auctoritatem, vt ius habeat decernēdi quod ad tuēdā ciuitatis tranquillitatē censuerit cōducere: belli vero tēpore nō itē. Sibi verō iucūdius esse, si milites suos ditet, q̄ si ditescat ipse: præterea se pulcherrimum ducere, si Græci nō munera caperēt ab hostib; sed armis pararent spolia. Vox excellētis animi, qui non aliud virtutis præ-

mium

mium ambiret, quam gloriam, nec pacem hosti venderet fraudato milite. Quū Megabates Spithridatis filius eximia forma adolefens, Agesilaū adisset aliquādo salutandī gratia, ac iuxta Persarū morem osculū offerret, q̄ ab eo videretur admodum amari: Agesilaus auertit vultū, refugiens osculū.

Cæterum quū erubuisse ille, ratus se cōtemptū fuisse, ac deinceps salutare eum eminus: rex p̄nitens vitati osculi, finxit se mirari qd accidisset Megabata, q̄ ipsum nō salutare osculo: familiares respōderūt, ipse fuisse in causa d̄rex, qui veniētē nō exceperis, sed formosi basū exhorrueris: alioqui nunc quoq; p̄suaderi poterit, vt tibi veniat ad osculū, tantū ne rursus refugias. Hic posteaq; Agesilaus aliquandiu tacitus

suo cū aīo cogitasset, Non est, inquit, opter. pus vt illi reditum p̄suadeatis, Nam ego mihi sic videor affectus, vt malū huiusmodi rebus superari esse, q̄ aduersariorum vrbem fortibus viris infiructissimam per vim capere. Præstantius enim ducere, vt quis sibi ipsi seruet suam libertatem, q̄ vt alijs libertatem adimat. O virum gerendo in alios imperio idoneum, qui suis cupiditatibus imperare possit. Quis non miretur, tā philosophicum in homine militari iudiciū: intellexit, neminē esse liberū qui seruiret cupiditatibus: intellexit, nullū esse imperiū speciosius, quā si quis animo suo possit imperare. Hoc exēplū tēperantīe multo pulchrius videbitur putanti, q̄ Græcorū leges formosorū

B adolef-

Solerter.

Aiose.

Liberaliter.

adoleſcentiū amorē cōcedāt, citra turpitu dine tamē aut vim. Quanq̄ hoc apoplithegma Plut. in Vitis paulō ſecō refert, Ego, inq̄, denuō malim illā de ofculo pugnare pugnā, q̄ oīa q̄ videri mihi fieri aurea. Quō vir ille ſenſit amoris flammā aciorē, hoc pulchrius ducebat non obſequi animo.

18 Cum ceteris in rebus eſſet rigidior, & exacte iuſti legumq; tenax, tamē in amicorū negocijs exiſtimabat, inhumanitatis ac ſecutijs prætaxiſſe eſſe, nimium aduerſus illos eſſe iuſtū. Huius rei teſtis eſt epitoſta q̄da p̄breuis, quæ fert ad Hicriem Carem ſcripta, qua cuidā amico veniā deprecatur in hūc modū: Nicias ſi nihil peccat, dimitte hoīem: ſi peccat mihi dimitte, ſed omnino dimitte. Innocente punire, ſcelus eſt: culpam interdū cōdonare in gratiam honeſti de precatoris, humanitas eſt. Quum enim iuſtitia ſemper oporteat eſſe clemētia temperatā, quoties naſta eſt grauē interpellatore, & minus habet inuidiæ, & plus impetrat gratiæ. In pleriq; igit̄ amicorū negocijs ad eū modū ſe gerebat Agesilaus: interdū tamen magis ſequēbatur reipub. vtilitatem per occaſionem oblatam, q̄ indulgebatur amicitie.

19 Quodam ergo die quum caſtra tumultuoſius eſſent mouenda, adoleſcentem cuius amore tenebatur relinquēbat a groſſū, quumq; iſ & blandis precibus & lachrymis illum remorari cōnaretur, verſus ad ſuos, Quam difficile eſt, inquit, ſimul & miſereri & ſapienter malens ſequi, q̄ id temporis expediebat

Humana
riter.

Conti-
nenter
& ſapi-
enter.

diebat, q̄ q̄ dictabat in amicū affecto. His aī doub. ceteris ꝑcellēbat Agesilaus. Ceterum quod ad corporis curam attinebat, nullā in remelius habebat q̄ hi q̄buſcū viuēbat: à ſaturitate quide & crapula in totū abſtinēs: ſomno verō ſic utebat, nō vt ille dominaret ſed vt ſeruiret negocijs: aduerſus aſtū autē & frigus ſic erat inſtructus, vt quatuor anni tēporibus vniciſ tantū veſtibus vteret. Ceterū quū in tentorijs inter milites ageret, velut vnus quilibet e numero, nihilō meliorē culcitrā habebat q̄ ceteri: illud aſſidue habens in ore, Principis eſſe, nō mollicie delicijſſime, ſed temperantia ac fortitudine priuatis hoībus antecellere. O vere regiā vocē, ſi addidiſſet, ſapientia. Nā ea vox omnes principis virtutes cōplectitur.

21 Sciſcitante quodam quid Sparta fructus attuliſſent Lycurgi leges, Voluptatum, inquit, contemptū: videlicet indicans, non alia magis ex re naſci reip: corruptelam, quam ex delicijs.

22 Alij cuidā q̄ ſe dicebat admirari, q̄ Agesilaus cū ceteris Lacedaemonijs tā frugali cibo veſtitūq; vteret, Atq; inq̄, o hoſpes, pro hac frugalitate opimam meſſem metimus, libertatē: ſapienter admonens nullā eſſe voluptatē viris ingenuis libertate ſuauiore: nec ibi diu libertatē eſſe poſſe, vbi regnat luxus.

23 Rurſus quū alius quidā eū admoneret, vt aliquid de vitæ rigore remitteret, cauſam addens, quod, quæ eſt vitæ volubilitas, euenire poſſet, vt tepus iꝑſū exigeret aliā viuēdi rationē, At ego,

Tem-
peratē

Mode-
ratē

Sapien-
ter.

inquit, me confuefacio, vt quæcūq; incid-
 erit fortunæ mutatio, ne quæram ip-
 se mutationē. Mira aī cōtinētia, q̄ nec
 in austeriore vita delicias requeret, nec
 inter delicias agēs ab illis corrūpi pos-
 set.

24 Quin ne senex quidē factus (set,
 quicūq; de victus vitæq; ratiōe, & corpo-
 ris exercitijs remiſit. Itaq; percontanti
 quur per acrē hyemem solo pallio te-
 ctus obambularet absq; tunica homo

Gravi-
 ter.

tā prouectæ ætatis, Vt, inquit, iuuenes
 hanc vitæ rationē imitent, quum exē-
 plum habeant & extremæ ſenectutis
 hoīem, & principē ſapienter admonēs
 ſenibus ita viuendum eſſe, vt adoleſcē-
 tibus exhibeāt rectē viuendi formā: et
 vulgus nihil imitari libētius, q̄ qđ a vi-
 ris principibus cōſpexerint factitari.

Fruga-
 liter.

25 Thasiōrū gens, vt copia rerū abūda
 bat, præcipue vini præſtantia nobilis,
 ita delicijs erat additiō: per horū a-
 gros cū exercitu ꝑſiſcenti Ageſilao,
 Thasij honoris gratia miſerūt farinas,
 anſeres, bellaria, liba ex melle cōdita,
 & itē oīs generis alia maximi precij tū
 eſculenta, tū poculēta: at ille præter fa-
 rinas nihil accepit, reliqua domū refer-
 ri iuſſit ab his qui attulerant, tanq̄ ſi-
 bi ſuisq; prorsus inutilia. Cæterū quū
 illi precibus & obteſtationibus vrge-
 rent omninō vt acciperet xenia, iuſſit
 ea inter Helotes diſtribui: id erat apud
 Lacedæmonios mācipiorū genus. Eius
 facti cauſam ſciſcitātibus reſpōdit, Nō
 decere qui virtutis ac forſitu diuis ſtu-
 dio tenerent, id genus delicias cupedi-
 asq; recipere: propterea qđ iſtiusmodi

res

res quibus inſcārēt ingenio ſeruili na-
 ti, oporteret ad liberis ꝑcul abeſſe: gra-
 uiter taxās Thasiōrū mores, qui dū vo-
 luptatibus ſeruiret, nec ingenuos ſe ꝑ-
 ſtārēt nec liberos: & ſapienter oſtēdens,
 nihil eſſe ſeruilius abiectiusq; q̄ gulæ
 ventrisq; voluptatib; obnoxiiū viuere.

26 Aduerſus voluptates quidē inuicti
 pectoris hoc ſpecimen dedit: aduerſus
 inanem gloria nō mins inſuperabilem
 fuiſſe declarat, qđ dictus ſum. Thasij
 quoniā intelligebāt Ageſilauē de iſtis
 optimē meritū, tēplis ac diuinis hono-
 ribus illū dignati ſunt: atq; hac de re le-
 gationē ad illū miſerūt. Is vbi legiſſet
 honores quos legati ad illū detulerāt,
 percōtātus eſt, nū illorū patria poteſtatē
 haberet ex hoībus faciēdi deos, quū il-
 li reſpōdiſſent, habere, Age dū, inquit,

Liberē
 & gra-
 uiter.

primū voſiꝑſos deos faciēdi ſi ꝑſtite-
 ritis, tū vobis credāq; me quoq; deū fa-
 cere poteritis. Vtrū hic prius admirari
 cōuenit, aī cellitudinē ad eō cōtemnen-
 tis oblatū, ob qđ Empedocles philoſo-
 phus ſemet in Aetnā cōiecit, quodq;
 tot eruditi principes tot artibus & im-
 pendijs ambierūt: an ingenij ſolertiā,
 qua Thasiis vel ſummam ſtultitiā, vel
 abiectam adulationē ſuā in oculos in-

27 Nec minus excelli animi ſu (geſiit,
 it, qđ quū natiōēs q̄ id tēporis Graciam
 incolebāt, decreuiſſēt illi in clarifiſimis
 quibusq; ciuitatibus honoris cauſa ſta-
 tuas erigi, reſcriptiſt illis hūc in modū,
 Mei nulla ſit imago neq; picta, neq; ſi-
 cta, neq; vllō alio artificio parata. At
 principū vulgus hoc honoris genere

magna
 nimi-
 ter.

R 3

ſe diis

se dijs æquiparari credebat, summūq;
rerum bene gestarū præmiū arbitraba-
tur. Agesilau ipso honesto cōtentus,
negligebat eiusmodi adulationes veri-
us q̄ glorias, malens insculpi prudētū
ac bonorū hominum pectoribus, q̄ in
foro æreus aureus ve stare. Eximia vir-
tute sponte suum consequitur decus.
Nec vlla speciosior statua, quàm hono-
rifica bene actæ vitæ memoria.

28 In Asia quū ædes quasdā cōspexis-
set, quarū tectū quadratis trabibus con-
textū esset, rogauit ædiū dominū, num
apud illos ligna quadra nascerent: qui
quum negasset talia nasci, sed ex rotū-
dis arte quadrari, Quid, inq̄t, ergo ne
si quadrata nascerentur, faceretis rotū-
da? Immane quātum absuit illius regis
aius à nostrorū edihiciorū delicijs, in
quib; nihil placet, nisi ex alieno deue-
ntū orbe, aut multo artificio adultera-
29 Quū aliquado quidā percōta- (tū-
tus esset, quinā essent fines Laconicę di-
tionis, vibrata læce, Quo usq; inquit,
hæc valeat pertingere. Vox egregio du-
ce digna, qui bellū nō nisi iustū susci-
peret, imperiūq; virtute partū virtute

Tem-
perate

Forti-
ter.

Forti-
ter.

Sapienter.

30 Rursus alij cuidā percontantur, quā ob causam Sparta nō cinge-
retur mœnibus? ostēdit ciues armatos,
Hi, inquit, sunt Spartanę ciuitatis mœ-
nia: significans resp, nullo munimento
tutiores esse, quàm virtute ciuium.

31 Similiter quū alius quidā hoc idem
percontatus esset, respōdit, Ciuitatem
nō faxis lignisve, sed pro vallis ac mœ-
nibus, incolentū virtute muniri oportet.

ter.

tere: quos si iungat cōcordia, nullus
potest esse murus inexpugnabilior.

32 Aduersus pecuniarum studiū, quo
vitio pleriq; laborāt, amicos admone-
re cōsuevit, ne tā pecunijs q̄ fortitudi-
ne ac virtute studerēt ditescere: q; fru-
strā parat opes, q̄ veris ai bonis vacat.

33 Si quid autē esset quod per milites
celeriter cōfici vellet, primū ipse sub
oculis oīum operas aggrediebāt, quō
vel pudore ad industriā extimularēf.
Efficacissimū exhortatiōis genus, prin-
cipē hoc facere, qd̄ ab alijs fieri velit.

Impi-
grē
exēpli

34 Illud sibi cū primisducere solet glo-
riā, q; cum rex esset, ceterisq; cōsilio
prospiceret, nihilo secius in laboribus
obeundis nemini cederet: quodq; sibi
ip̄i imperaret, suiq; vt ita loquar, rex
esset, id pulchrius esse iudicabar, quàm
quōd regnum obtineret in alios.

Graui-
ter.

35 Quidam cōspiciens Lacedæmoniu
quendam claudū ad bellū exeuntem,
quū ei equū veluti debili necessarium
quereret, nō intelligis, inq̄t Agesilau,
in bello opus esse, nō q̄ fugiāt, sed q̄ lo-
co maneāt: significās eos demum esse
bello vtiles milites, quib; decretū est,
in plio aut vicerē, aut mortē oppetere

Facet.

36 Percontanti cuidam qua ratione si-
bi pararet eximiam gloriam, si mortē,
inquit, contempseris. Nihil enim in
bello præclaræ rei geret, cuius animū
mortis metus occupauit. Idem affe-
ctus in omni vita mortalium à pul-
cherrimis facinoribus reuocare solet.
37 Roganti quam ob causam Spartia-
næ ad tibarum cantū inituri prælium

Gra-
uiter.
vitę cō-
teptus

exercerent. Vt quí ad numerú, inquit, incedút, appareat, q̄ formidolosi sint, qui fortes. Nam anapestorú ictus strénuis addebát aium, vehementer meticolosis palloré ac tremoré incutiebat. Itaq; quí pes nó respóderet ad modulos tibiariú, p̄debat ignauorú imbecillitas. Magni siquidé refert, vt dux perspectos habeat militum suorú animos, quó norit, qui sint à prelio submouédi, aut qui qua parte exercitus collocandi. Valerius Maximus libro secundo putat tibias adhiberi solitas ad incitandos militum animos: cótra Thucydides apud A. Gelliú tradit, pro tubis & cornibus Lacedæmonios ad præliú tibijs vti solitos, ad moderandam vim & impetum militum, ne sparsi dispalatiq; prouerét in hostem, sed cóposité incederét suo quicq; ordine. Proditum est literis, Cretenses cithara præcinente prælium inire solitos.

38 Quú quidam apud Agesilaú admiraretur regis Persarú felicitatē, q̄ admodú iuuenis esset, Ne Priamus quidé inquit, quú hoc esset ætatis, erat infœlix: indicans neminem appellandú beatum, nisi ad supremú vitæ diem peruissset, q̄ nec Priamo nec Cræso cótingit

39 Quú max imá Asiæ partem armis sibi subegisset, cóstituerat ad ipsum regem Persarú proficisci, vt eú cópelceret: qui sic erat quietus à bello, vt interim Græcorum duces pecunia corruperet: cæterú reuocatus domú à Ephoris ob Spartam Græcorum obfidione cinctam (nam id rex Persarú pecuniis

missis

missis effecerat) paruit dicens, Bonum imperatorem legum imperatis paréris oportere: citraq; cūctatione soluit ex Asia, magno sui desiderio relicto Græcis Asiaticis. Offerebat rei bene gerédę occasio, inuitabat illú Græcorú affectu, vt instituta perageret, sed rex à tyrannide alienissimus, legum autoritatem existimabat omnibus anteponendam.

40 Quoniá veró Persarú numisma sagittariú habebat insculptú, ex Asia discedens aiebat, se triginta sagittariorú millibus à rege Asia depelli. Tot enim Daricorum aureorum millibus Athenas ac Thebas deportatis, & in plebis moderatores distributis, Timocrates effecerat vt populum hostilé aium aduersus milites susciperet. Ephoris aut rescripsit in húc modú, Agesilaus Ephoris saluté. Asiá magna ex parte subegimus, barboros expulimus, frequenter in Ioniam cófiximus: attamen quoniá p̄ magistratú autoritate iubetis, vt isthuc ad diem præscriptú adsim, consequor hanc meá epistolam, ac fortassis anteuertá etiá. Nec enim mihi principatú gero, sed tú reip. tú focijs, & amicis rei pub. Atque ita demú qui potitur imperio, veré legitimeq; imperat, quum & ipse paret imperio legum & Ephororú, aut quicúq; sint illi, qui in rep. magistratu fungunt. Quid huius ducis aio moderatius: at quid eodem excelsius?

41 Dein quú trásmisso Hellespóto iter faceret p̄ Thraciá, nulli quidé barbarorú supplex fuit, vt daret transitus, sed missis ad singulos núcij, rogabat vtrú

B 5

per

Prudēter.

Valer. Maxi.

argute

Moderatē.

Facetē.

Moderatē.

fidēter

per hostiū an amicorū regionē iret; ac ceteri quidē illū amice recipiebant venientem, ac discedentē deducebāt. Ceterū q̄ Troades appellat, à q̄bus vt fert, Xerxes datis mīeribus trāsēūdi cōpiā emerat, trāsitus mercedem postulabāt ab Agesilao, cētū argenti taleta, totidemq; tōcias. At is irridēs eos, rogauit eur nō p̄tinus venisēt accepturi qd̄ postulabat. Admouit exercitū, & cōgrēsus cum his q̄ se obiter collocarant in acie, oēs vertit in fugam, compluribus trucidatis, itaq; sibi ferro viā aperuit.

42 Itidem: & ad Macedonū regē nūcios misit, rogās vtrū p̄ hostiū solū irent, an amicorū. Quū ille respōdisset, se consultaturū, fiat, inquit, igitur cōsultatio nos tamen interim iter faciemus. Rex admiratus hoīs audaciā, sibiq; metuēs, satis esse cēsiuit illū vt amicū suscipere.

43 Thessalorū, q̄ hostibus tulerāt suppetias, agros depopulatus est. Virtus sic erat æquitate tēperata, vt nec amicos laderet, nec inimicis parceret, vbi fortuna dedisset vlciscendi occasionē. Hoc apophthegma non est, & ab indōcto quodam truncatim adiectum est.

44 Ad Larissios aut̄ qui nō inuerant res hostiū, Xenoclem ac Scythen legatos misit amicitie conciliandæ gratia.

45 Hos quū Larissæi cōprehensos asseruerent in custodia, ceteri q̄dem id factū grauit̄ ferētes censuerūt, vt Agesil. admoto exercitū Larissam urbem obfidiōne vallaret. At ille negabat, se vel vniuersam Thessaliā hac cōditōe vel le capere, vt ex his quos miserat alterius faceret iacurā, amissurus vtrūq; si

Aiosē.

Intrapidē.

Seuerē.

Moderate.

amicē.

illos bello lacerasset: itaq; captos acceptis cōditionibus liberauit ac recepit. Tā atrocē iniuriā duorū amicorū in cōlunitati cōdonauit, alioq; cōtumeliarū impatiēs: dicas illū suos affectus in sua

46 Felicit̄er pugnātū (habuisse p̄tate. erat ap̄d Corinthū: in eo plio quāq; accepisset Spartanorū admodum paucos desideratos: ceterū ē Corinthijs & Atheniensib. alijsq; socijs ingentē numerū interisse, adeo nō gauisus est, nec elatus ea victoriā, vt grauit̄ ingemiscēs deploraret Græciē vicem. Heu inqens, Græciā, q̄ tot viros intestino bello perdidit, quot vniuersis barbaris debellādis satis esse poterāt. Viro magnaō victoriā erat optabilis, sed charior erat sociorū incolunitas. Quo animo tulisset ille, si plurimorū ciuiū interitu fuisset empta victoriā? Nō parū laudis promerēt hic affectus in duce Lacedæmonio, tum natura bellaci, tum ethnico: at Christiano principi nulla nō debet esse lugubris victoriā, quæ plurimorū estium hostium exitio contigit.

47 Ceterū quū Pharsali vrgerēt, Iatrocinij; q; vexarent ipsius exercitū, sextētis eq̄tibus vertit illos in fugā, moxq; tropheum statuit sub Nartacijs. Nec alia victoriā magis iactatus est, q̄ ipse per se cōstituto equitatu paucorū, nec alijs adhibitis copijs, eos supasset, q̄ de eq̄stri p̄cipue gloriabāt. Pulchrū est vincere lacerēs, p̄sertim his p̄sidijs, quibus hostes potissimū sese iactāt.

47 Nūc accipe geminū in gloriæ cupidissimo duce, temperantiæ exemplū.

Clemer.

Felicit̄er.

Quū Diphridas illi ē patria nunciū at
tulisset, vt omīssis quæ tū agebat protū
nus in Bœotiā irrūperet, quāq̄ destina
rat hoc ipsū postea maior eaggredi
apparatu, tamē magistratib. obtēperās,
accerfītis ad se viginti millibus eorum
qui apud Corinthū militabant, inuasit
Bœotiā, ac iuxta Coroneam cōgressus
cum Thebanis, Atheniesibus, Argiuis
& Corinthijs, ambas acies superauit, li
cet ipse multis acceptis vulnerib. cor
pore esset grauer affectū. Que pugna
cū esset inter res ab illo gestas oīm ma
xima, quē admodū scripsit Xenophō,
tamē domū reuersus, nihil de pristino
victu vitæ q̄; modo delitia mutauit ob tan
tos rerū successus, totq̄; victorias. Mul
tō dignior erat triūpho victoria, qua
vir ille primū suis consilijs anteposuit
legū autoritatē, deinde tot egregijs fa
cinoribus nihilō factus est insoletior.
48 Animaduertēs ciuū nōnullos qui
in precio habebant, ac sibi placebat q̄
equis alendis intenderent animū, fori
ri Cynifcē persuasit, vt consensu cur
ru certaret in Olympijs: hoc pacto gre
cis ostēdere cupiēs, id gens exercitāmē
ta nullis esse verē virtutis, sed nihil ali
ud habere, q̄ opū & impēdiōrū ostētati
onē, eoq̄; scīs esse digniorē q̄ viris.
49 Quū haberet apud se Xenophontē
illum sapientem, eumq̄; plurimi face
ret, iussit vt filios suos accerferet Lace
dæmonē, docēdos artem oīm pulcher
rimā, videlicet imperare, & parēre im
perio. Athenis florebat oīum liberali
um discipularū genus, sed hęc cæteris
oibus

Mode
sē.

Facētē

Græc
ter.

oibus prestantiōrē existimabat nūq̄
melius disci q̄ apud Lacedæmonios, v
bi nō verbis disputabatur de bene ad
ministrāda repu. sed ciuū moribus
honestissimæ rei exemplum exprime
ba t. Simul indicans, eos nō esse geren
do magistratui idoneos, qui legibus ac
magistratui nescirent obsequi.
50 Proinde rogatus abs quoqi, quam
ob rem Spartanorū rebus, præ ceteris,
secundis rebus floreret, Quoniā, inquit
plus ceteris in hoc sese exercet, vt pa
riter & imperare & parēre sciant. Que
duæ res à ciuitatibus excludunt sedi
tiones, & tuentur concordiam.
51 Quū vita defunctus esset, Lyfander,
Agelilaus numerosam sodalitatē ag
gregatam cōperit, quā ille ex Asia do
mū reuersus statim aduersus Agelilau
instituerat: id indignē ferens Agelila
us, destinabat oibus palām facere, cu
iusmodi ciuis fuisset Lyfander dū viue
ret, ac perlecta quadā oratione, quam
Lyfander in libro descriptam reliquē
rat, cōpositam quidē à Creonte Halli
carnasseo, sed in hoc vt hanc Lyfander
edisceret, atq̄; apud popularem multī
tudinē recitaret (Tractabat autē oratio
de nouandis rebus, deq̄; mutando
reipub. statu hanc, quoniam arguebat
Lyfandriū fuisse ciuem perniciōsum ac
seditionis auidū, Agelilaus voluit euul
gare. Cæterū vbi senex quidā ephorus
orationē perlegisset, metuēs dictionis
grauitatē ac vehemētiam, ne lecta quoq̄;
multos ad rerum nouarū studiū exci
taret, cōsuluit Agelilaō, ne Lyfandriū
B 7 sepul-

Disci
plina
ciuili.

AGESILAI

Mode
rate.

sepultū redederet, sed orationē preme-
ret. Senis cōsilio paruit, & à cceptis cō-
quieuit Agesilaus doctus nō solū ob-
temperare publicis legibus ac magi-
stratui, verū etiā priuato senioris consi-
lio. Vir excelli animi plus apud se va-
lere voluit publicā vtilitatē, q̄ priuatū
odiu, simulq; p̄spexit, indecorū esse, si-
multatē exercere cū sepulco. Hac mo-
deratione vsus est aduersus manifestū

callidē

sa Porro q̄ claculū ipsi ad- (inimicū.
uersarent, eis palā quidē nō exhibebat
negociū, sed efficiebat vt ipsum in mi-
litia sequerent, atq; ex his nō nullos du-
ces exercitus ac magistratus factoseue-
hebat: q̄ quī se ī magistratu iprobē &
auarē gessissent, eoq; in ius vocati peri-
clitarent, rursus Agesilaus illis patroci-
nabat, & ab ipsis libat, atq; hac arte
reddebat eos ex clanculariis hostibus
amicos, & ad se reuocabat: q̄bus rebus
factū est, vt iā neminē haberet aduer-
sariū. Quid hac prudētia ciuilius, qua
mederi maleuolis maluit v̄ vicisī:

Mode
rate

51 Quidā petiit ab Agesilao, vt se scri-
ptis ad hospites & amicos suos Asiaticos
litteris cōmēdaret, quō apud illos
ius suū cōsequeret: respōdit, Nihil esse
opus litteris cōmēdatricibus. Na mei,
inquit, hospites sua spōte q̄ iusta sunt faci-
ciūt, etiā si illis nō scripsero. Apud bo-
nos in bona causa superuacua est com-
mendatio, quū ipsa res impetret quod
p̄cibus exoraret. Dux egregius nō ni-
si cū sui similibus hospitū cōiūxerat.
52 Offēdebat illi quidā ciuitatis cuius
dā muros bene tutos valdeq; extru-

ctos

Graui-
ter

ctos: quūq; rogasset viderent ne pul-
chri, Pulchri, inquit, plouē: verū apparet
in hoc paratos, vt mulieres inhabitēt,
nō viri: sentiens, nō aliis mōnibus recti
us cōmuniri ciuitatē q̄ strēnuis ciuib⁹.

55 Megarēsi cuidā multa iuueniliter
de sua ciuitate aduersus Agesilauū iactā-
ti, Adolescēs, inquit, tui sermones opus
habent magnis viribus. Significans: in-
decenter eum magnificē loqui, cui vi-
res non suppetunt orationi pares.

Mode
stē.

56 Tantū & ceteris in rebus aberat à
vulgi iudicio vir prudētissimus, vt q̄
zernebat alios admirari, ipse in tantū
cōtemneret, vt ne nosset quidē. Quod
euenit in Callipide. Is erat Tragediarū
autor, multi nominis, famēq; celebris
apud Græcos, & à cūctis in pretio ha-
bitus. Primū quidē occurrit Agesilao,
eumq; est alloquitus: post improbē se
met admisit his qui simul cum rege
ambulabant, seseq; ostentabat, ratus su-
turū, vt rex prior ipsum comiter & cū
benevolentia quadā amplecteret. Id
quū nō feret, tandē, Nō, inquit, agno-
scis me o rex, nec audisti qui sum: Age-
silaus autem intuitus illū, An nō tu es,
inquit, ille Dicelicta: Nā hac voce pe-
culiaris Lacedæmoniorū lingua signat
mimum, hoc est imitatore. *Αἰμιλον*
enim illis simulachrū sonat ad efficiē-
tā imaginem. Ad eō vir prudens, & om-
nia resp. cōmōdis metiens, nullo ho-
nore dignatus est, histriōnē quāuis in-
signem, cuius ars ad solam parata vo-
luptatem corrūpēdis ciuium mori-
bus esset accōmodatior q̄ erudiendis.

Graui-
ter.

Huic

Iuste
Huma-
niter.

57 Huic simile est, quod rogatus, vt vellet audire quendam, qui mira similitudine lusciniæ vocem imitabatur, recusavit, Frequenter, inquiens, ipsam audiui lusciniam: significans ineptam esse voluptatem, magis delectari ipsam simulationem quam naturam.

58 Quædam dicitur autem ipse singulari modestia præditus erat, ita non tulit in aliis arrogantiam. Menecrates quidam medicus, quum desperatam quædam curationes ipsi sollicitè cessissent, populari adulatione dictus est Iupiter. Hoc cognomento vir arrogantis ingenij delectatus, insolentius usus est eo titulo. Tandem quum & Agesilao scriberet, nec veritus esset hac vti salutatione, Menecrates Iupiter Agesilao regi salutem, Rex eo offensus proœmio, præterea nihil dignatus est legere, sed rescriptit in hunc modum: Rex Agesilaus Menecrati sanitatem. *Χαίρει* Græci dicunt quibus bene precantur, *χαίρει* ambiguum verbum ferè in malum sonat, quum significamus abesse sanitatem mentis. Eo verbo quidam Cæsari exprobrauit insaniam.

59 Fortitudinis etiã in rebus aduersis insigne dedit specimen. Conon & Pharnabazus per classem regiã mari potiti obsidebat maritimas Lacedæmoniorum regiones, quum interim Atheniensium ciuitas moribus esset cincta. Itaque Lacedæmonij Pharnabazo donante pecuniã, pacem ineunt cum rege, mittuntque ciuem Antalcidam ad Teribazum, Græcos Asiaticos, per quibus bellum gesserat Agesilaus, tradetes regiã vnde pessimè euenit,

Argu-
tè

Facetè.
Mode-
stè

nit, vt huius ignominia portio recideret in Agesilao. Antalcidas enim inimicus erat Agesilao, eò pacè quacumque occasione cõfecit, inuidens illius gloriã, quæ videbat bello crescere, reddique maximam ac maximè celebrem. Nec tamen hæc infœlicitas deiecit illius animam quin etiã cuidam dicenti quod Lacedæmonij Medifarent, ita respondit, Imò Medii potius Laconiffant: significans indolem suæ gentis corrumpi fortuna non posse.

60 Quodam tempore rogatus, vtra virtus esset præstantior, fortitudo an iustitia, grauitè respondit, Fortitudinis nullum esse usum nisi ad iustitiam. Quod si omnes essent iusti, nihil opus fore fortitudine. En animi summo dignum duce, qui nihil vi præter æquum iudicari facientur: rectèque perspexit, plurimum interesse inter audaciam & fortitudinè.

61 Quum Græci qui Asiam incolerant, Persarum regem ex more magni appellarent Quam, inquit, re ille me maior est, nisi sit iustior ac temperantior: Contempsit vir egregius externa bona, quæ vulgus præcipuè suspicit: totaque hominis sollicitatem animi bonis metiebatur. Ea sententia philosophis esse cõsuevit in ore, sed hæc bellator expressit affectu.

62 Notans preposteram licentiam eorum, qui Asiam incolerant eius gentis corrupti moribus, dicere solet: Inter illos qui improbi essent, eos esse liberos: contra qui probi, eos esse seruos: quod ibi vicis licerent omnia, virtus haberetur odio.

63 Interrogatus quare ratione potissimum quis assequi posset, vt apud homines honore-

Forti-
ter.

Aiosè.

Graui-
ter.

Sapienter honestã haberet famã, Si loquatinq; q̄ sunt optima, & faciat q̄ sunt honestissima. Quid dici poterat breuius, at rursus qd̄ absolutius: Itã Socrates idem p̄cõtatĩ, Si talis, igt, esse studeas, qualis haberi vis. Si qd̄ fucus in parta gloria vt nõ est vera gloria, ita nec diuturna est.

Iustẽ. 64 Celebratur & hoc illius dictũ principibus ediscendũ, Imperatoris officium esse, erga rebellantes audacia, erga subiectos beneuolentia vti: quod idem Maro nobili carmine docuit, Parcere subiectis & debellare sup̄bos. Neq; enim verẽ victor est, q̄ iracundiã vindictã flagitã frenũ nescit iponere

Mode ratẽ Vergilius 65 Cuidã sciscitãtĩ, q̄ potissimũ pueris essent discenda, ita inquit, quibus vsuri sint & quũ ad virilem peruenerint ætatem. Rectẽ censuit vir prudens, solã virtutẽ primũ ac statim à teneris vnguiculis disci oportere: nec ullam æuã portionem artibus frivolis dandã: quẽ vt in pueris habent ostentationẽ plausibilem, ita nec grandibus decorẽ futurã sint, nec ad seria vocatis vtilis.

Sapienter. 66 Idẽ quũ in causa quadã sederet iudex, & is quidem q̄ accusabat rectẽ dixisset, patronus cõtrã malẽ, subinde tamẽ repeteret inter dicendũ, Agesilaẽ, de cet regẽ opitulari legibus: p̄inde quasi bonã haberet causam, & ab ipso statẽ leges: hoĩs improbitatẽ iterpellãs Agesilaus, Si q̄s, inq; tibi domũ p̄foderit, aut vestẽ abstulerit, nõ expectaturus es, vt architectus, aut q̄ vestẽ cõtexuit, tibi sit auxilio futurus: subindicabat, regẽ esse veluti legũ architectũ, nec cõuenire, vt is opitulẽ ei, q̄ contra leges

Salcẽ

67 Quũ pax coisset, (aliqd̄ admiserit. eiq; à rege Persarũ essent allatę literę, quas Perles vnã cũ Callia Lacedemone p̄ferabat, de hospitiõ deq; amicitia tractãtes, nõ recepit: sed iussit illos regi renũciare, Nihil esse necesse priuatim ad ipsum literas mittere: ceterũ si p̄spicũ foret, illũ bene velle Lacedæmoniis & Gręcis, ipsum quoq; illi p̄ viribus futurũ amicũ. Quõd si dephenderet infidias tẽdere, ne putet, inq; me sit habiturus amicũ, etiãsi vehementer multas ab eo recepero epistolas. Quid hoc aĩo sublimius, cui in oĩbus rebus gerẽdis hic vnicus erat scopus, cõsulere re ip. 68 Quũ miro esset affectu (cõmodisẽ erga liberos suos dicit aliquãdo arũdĩ ne p̄ equo cõscẽsa, vnã cũ pueris lusisse domi. Id quũ fortẽ vidisset ex amicis illius qd̄ am, rogabat ne cui diceret qd̄ viderat, priusq; ipse quoq; liberorũ parens esset factus: festinẽ sub indicã, eũ lusum nõ esse leuitatis, sed pietatis: nec hoc qd̄ agebat videri posse inẽptũ ei, q̄ mõ exptus esset, q̄ ingẽs sit affectus charitatis parentũ erga filios. 69 Quũ assiduẽ belligeraret aduersus Thebanos, ac in p̄lio quodã vulnus accepisset, Antalcidas, vt fert, ait, Preclara doctrinẽ tuẽ p̄mia recipis à Thebanis Agesilaẽ, quos quũ nec vellẽt bellare nec scirẽt, bellare docueris. Nã aĩut re vera, Thebanos crebris Lacedemoniorum aduersus ipsos expeditionibus multò bellicosiores esse factos q̄ antea fuerant. Eoq; Lycurgus ille prius legum conditor, in legibus quẽ vocantur Rhetrã, veluti dicas oraculo

Incorruptẽ

Picẽ, vt banẽ.

Salcẽ

ad diis perfecta, ut vetuit sapius eosdē bello
 lacesse, ne hostes vtu bellare discerent.
 Quāq̄ hoc apophthegma nō ē Agesilai
 70 Audierat socios molestē ferre tam
 crebras expeditiones, p̄sertim quū ipsi
 per multū Lacedæmonios numero pau-
 eos sequerept. Agesilau itaq; volens
 ostendere quāta esset Lacedæmoniorū
 multitudo, iussit vniuersos socios si-
 mul cōsiderare permixtos inuicem, Lace-
 dæmonios item separatim solos. Mox
 per p̄conem edixit, vt primi oīm sur-
 gerent sigili: hi quū surrexissent, secū
 do loco per p̄conē iussit surgere fab-
 bros ararios: deinceps architectos, ac
 domorū opifices, similiter & aliarū ar-
 titū singulos. Ita factū est, vt propemo-
 dū socijurgerent oēs, Lacedæmonio-
 rū verò nullus, eod̄ q̄ Lacedæmonius, q̄
 militia parant, interdictū sit, opificiū
 aut artem sēdentariā vel exercere vel
 discere. Hoc facto risit Agesilau. Vide-
 tis, inquit, o viri, quāto plures nos edu-
 cimus q̄ vos: Hoc strategemate dux in-
 elytus demōstrauit, nō perinde referre
 q̄ numerosum militem educas in p̄-
 lium, vt q̄ fortem & exercitatum.
 71 In pugna Leu Africa, quū Lacedæmo-
 niorū multi fugissent, ijq; legibus por-
 nas dare deberet, Ephori reputātes, ci-
 uitatē viris desertam egere militibus,
 cupiebant eā ignominia militibus re-
 mittere, simulq; seruare leges. Deligūt
 igitur Agesilau nouarū legū condito-
 re. Is pdiens in suggestū, Ego, inquit,
 alias leges haud quā laturus sum. Ne-
 que enim his quas habetis, aut additu-

Soler-
 ter.

Soler-
 ter

rus sum aliquid, aut detracturus, neq;
 quicq̄ omnino mutaturus. Sed mihi re-
 ctū videt, vt leges quas habetis, a die
 crastino robur habeat & autoritatem.
 Eo cōmento vir solers simul & p̄senti
 ciuitatis necessitati cōsultuit, & pericu-
 losum mutadarū legū exemplū exclusit
 a repu. vno tātū die legibus abrogatis
 72 Exemplū erat p̄senti & imper-
 ritū animi, q̄ quū paminondas cū ad-
 mirabili ipetu ac p̄cella irrueret, adeo
 vt Thebani socij; iā de victoria glo-
 riarent, nihil minus Agesilau tuta-
 tus est sparta ciuitatē in qua taetiū per
 pauci erāt, tamē hostes cōegit domum
 reuertī. Hoc quocūq; noīe voces lice-
 b̄t, certē Apophthegma dici nō potest
 73 Vt hoc erat fortitudinis, ita qd̄ di-
 cturus sum cōsilij prudentiæq; laudē
 habet. Quū pugnare ē apud Mantinea,
 admonuit Lacedæmonios, vt ceteris
 omisissis oibus, in vniū paminonda in-
 tenderent vim prelij, dicens: Solos cor-
 datos esse viros fortes, hosq; solos esse
 auctores victoriae. Itaq; si hūc, inq̄, ce-
 perimus, facillimē ceteros in potestā-
 tē nostrā redigemus, vtpotē v̄cordes
 nulliusq; precij, qd̄ & euenit. Nam in
 clinatē ad Epaminōdam victoria, quū
 nō nullorū fuga fieret, adhortanti illi
 suos, & a fuga reuocanti, Lacedæmoni-
 us quispiā letale vulnus infixit. Eo p-
 strato, qui erant cū Agesilao a fuga re-
 uerfi, iā ancipiti Marte cū hoste depug-
 narunt, sic tamen vt multō inferiores
 Thebani, multō p̄tiores Lacedæmo-
 nij viderent. Hac arte prudentia ducis

Forti-
 ter

Prudē
 ter.

AGESILAI

cōsiliū tē incolūmitati suorū, q̄ fuerant
 haud dubiē p̄turi: simul illud docuit,
 in bello plus habere momētū vnū verē
 prudentē & cordatū, q̄ turbā imprudē
 74 Quū Spartanos pecunię defi- (tū.
 cerēt ad bellū, eō q̄ alerēt externū mi-
 litē, Agefilaus in Aegyptū p̄fectus est,
 ab Thaco Aegypti rege accitus stipen-
 dio. Ceterū Agefilaus ob corpus incul-
 tū, ac vestis vilitatē venit in cōtemptū
 eius gētis hoībus, q̄ sperarāt se viros
 Spartanū regem talem, qualis esset rex
 Persarū, corpore decentissimē ornatū:
 p̄peram sanē de regibus sentiētes, quos
 externo cultu putarint a stimadōs po-
 tius q̄ animi virtutibus. Nihil ille qdē
 de cultus ac victus simplicitate muta-
 uit, sed interim ostēdit, maiestātē, dig-
 nitatēq; regiā nō vestīū splendore, sed
 prudētia ac fortitudine parari oporte-
 re: grauitēq; taxauit vulgares monar-
 chas, q̄bus si diadema, purpurā, aurū &
 gēmas detrahas, nihil videas p̄trea re-
 giū. Quin eodē facto declarauit in sig-
 nē erga patriā pietatē, q̄ ob publicā v-
 tilitatē nō grauatus sit in Aegyptū p̄fici
 sci: nec etiās iā serē ac vergetis ad an-
 nū. so. excusatiōe vti voluit, quo min⁹
 apud barbaros stipēdiū faceret, modo
 reip. subueniret. Athenęus hoc modo
 rē narrat. Agefilaus in Aegyptū p̄fect⁹
 Tacho regi laturus suppētiās, quoniā
 corpore erat pusillo, his verbis a rege
 cōtēptus est, Parturiit mōs, Iupiter me
 suit, at ille peperit murē. Id vt audiuit
 Agefilaus, At ego, iqt aliquādo tibi vi-
 debor leo. Nā pōst, quū illi nō adesset
 Agefilaus, regno pulsus cōfugit ad p̄sas.

Pie in
 patria.

APOPH. LIB. I.

16

75 Ceterū vbi quos e ducturus erat in
 acie, cōspiceret ob imminēs periculū
 formidolosos, partim p̄pter hostium
 multitudinē (erant enim numero du-
 cēta millia) partim ob ipsorū paucitatē
 decreuit ante cōsistū re diuinā facere
 veluti captaturus auspiciū ab extis: Calli-
 dē
 itaq; nō cōsciis ceteris, leuā manus vo-
 lū literis inuersis victoriā inscripsit,
 deinde iecur ab aruspice acceptū sup-
 posuit manū q̄ clā scripturā habebat,
 diuq; tenuit, fingēs interi se delibera-
 būdū, ac dubitatis specie p̄ se ferēs, do-
 nec literarū figurę iecinri imprime-
 rent: moxq; militib. quos in acie edu-
 cturus erat ostēdit, dicēs, deos his liti-
 ris certō portedere victoriā. Illi verō
 existimātes sese certū habere signū fu-
 turę victorię, vehemēter animati sūt
 ad pugnā. Hic dolus multō plus valu-
 it q̄ oratio quīs proluxa ac mēditata. Et
 hoc strategema est, nō apophthegma.
 76 Quū hostes Agefilaus exercitū fossā
 cingerēt, id qd̄ facillē poterāt ob mul-
 titudinē, ac Neētabius, cui suppetiās se-
 rebat, cēseret erupēdū, & cū hoste cō-
 serēdas manus, ne qd̄ insituerāt, p̄fice-
 rēt, ille negabat impediēdos hostes, q̄
 pares hostibus esse studerēt, nō superi animo
 ores. Siqdē fossa vtrisq; adimebat cōsiliū
 gēdi copīā. Porrō quū parū abesset qn
 fossa coiret, p̄ hoc angustū internallū
 instruxit qd̄ erat reliquū militū: ac in-
 ter partes cōmissa p̄ pugna vertit illo sin-
 fugā hostiūq; ingētē stragē edidit pau-
 cis militib. quos secū habebat, atq; ex
 p̄da magnā pecuniarū vī misit Spartā.
 77 Decessit ab Aegypto patriā repetēs,

morbo implicitus in portu qui Menelai dicit. Moriens autē mādavit iis qui aderant, ne quā si cilem aut aliās imitam corporis sui imaginē facerent. Si quod, inquit, p̄clarū facinus gessi, hoc erit monumentū mei: sin minus, ne omnes quidem rei statuae, quā sint vilium ac nullius rei opificum opera, illustrabunt mei memoriā. Quis nō miret in bellatore pectus tam Philosophicū?

Mode
stē

Huma
niter

72 Crebrō solet in cōcione admonere milites suos, ne captiuos vt facinorosos cruciaret, sed vt homines seruaret. Infantib; etiā ī bello captis puidit, vt in vnū locū cōportarent, ne mutatiscastris relictī perirent. Eandē curam impēdit senibus captiuis, ne, quoniā se qui nō possent, a canibus lupisve discerperent. Hęc autē humanitas illi nō solum aliorū, verū etiā captiuorū miram benevolentia cōciliauit. Et nunc hoies si bi vident, qui trucidatis infantibus ac senibus, eā ætate abductū, q̄ vel libidini apta est, vel labori, vel vtriq; Quō progressa est immanis illa feritas?

EX PROBO AEMILIO.

79 Apud Coroneam Athenienses ac Bœotios cū suis focis, Agesilai iter impeditre conatos graui praelio vicit: ei victoriae per se magnificæ multū laudis apposuit religionis exēplo. Multi ē praelio cōfugerant ad templū Mineruę, de his rogatus qd̄ vellet fieri Agesilaius, vetuit illos violari, quū ī eo plio vulnera aliquot accepisset: videretq; vehemēter iratus oībus, qui tum arma aduersus ipsūm tulerant, tamen plus apud

Religi
osē.

apud illum valuit religio q̄ ira. Neq; hoc solū in Græcia fecit, vt templā deorū haberet sancta, vertietiam apud barbaros summa religione simulacra arafq; cōsecrauit, quāsi in hęc nullū esset ius belli. Itaq; p̄clare solitus est dicere, se vehemēter admirari, eos nō haberi sacrilegorū nūero, q̄ lēderēt ipsis supplices, ac p̄ deos obteitantes nec grauiorē sumi pœnas de his, qui religionem minuerent, q̄ qui tēpla spoliaret: rectē iudicans, diis esse chariore hoim salutem, q̄ muta templorū ornamenta.

80 Accipe nunc exemplū fortitudinis clementia temperatę. Posteaq; ingenti strage fregisset Corinthiorū vires, eos q; intra mœnia cōpulisset, multis horatantibus vt vrbe oppugnaret, negauit id suę virtuti cōuenire, qui peccantes ad officii cogeret, non q̄ nobilissimas Græciæ vrbes subuerteret. Vt hoc

Mode
ratē

Prudē
ter

est eximia cuiusdam moderationis, ita qd̄ adrexit, admirabilē viri prudentiā arguebat, si, inq̄t, eos extinguere voluerimus, q̄ nobiscū aduersus barbaros steterūt, ipsi nos expugnauerimus, vel q̄ scētibus hostibus, q̄ subuerfis focis nullo negocio, quādo volēt, nos opprēdi Diuinitatis cuiusdam esse videtur quod adiiciā. Quū adornaretur expeditio apud Leuctra, quæ Lacedæmonis fuit luctuosissima, Agesilaius quū ā plærifq; vrgeretur vt exiret, p̄fici nōluit, perinde quasi calamitatē irrecuperabilem animo presentiret.

81 Rursus accipe solertiā Reip. salutatis argumentū. Quū p̄aminondas in-

C credi

credibili impetu Sparta vrbē intuade
ret, ac ciuitas careret moenibus, aliquot
adolescentes hostiū aduētū territi statu
erāt ad Thebanos trāsfigere, iāq; locū
extra vrbē editū occuparāt. Agesilaus
perpendes, actū fore de ciuitatis inco-
lunitate, si sensisset populus aliquos
ad Thebanos trāsfigere conari: dissimilans
cū suis ad adolescētū turmā p-
uenit, ac pinde quasi id bono aso fecif-
sent collaudauit cōsiliū, q̄ eū locū occu-
passent. sibiq; in aso fuisse dixit idē
facere. Sic adolescētulos ficta laudatio
ne tēperauit, & adiūctis suis comitib;
locū tutū reddidit. Etenim q̄ trāsfigiē
di cōsiliū clam ceperant, videntes ma-
iorē adiūctū numerū eorū, q̄ eius cō-
siliij fuerant expertes, nō ausi sunt sese
commouere: eoq; libentius conuenerūt,
q̄ latere arbitrabantur quæ cogita-
rant. Absq; dubio Sparta nō erat futu-
ra Sparta, nisi tum Agesilaus celeritate
cōsiliij salutē attulisset. Eadē arte
& iuuenil temeritati remediū adhibuit
pro supplicio.

AGESIPOLIS CLEOMBROTI.

8; Agesipolis Cleombroti filius, quū
quispiā apud ipsum ceu rem magnificā
predicaret, q̄ Philippus Macedonū
rex intra pauculos dies subuertisset
Olynthū, Atqui per deos, inq̄, tale ci-
uitatē longē maiore tēporis spatio nō
extructurus est: significās multo regali-
us esse, cōdere vrbes, q̄ cōditas demo-
24; Quū alius qdā dixisset, ipsum (liri-
quū rex esset cū equalibus suis fuisse
obsidē, nō liberū aut vxores eorū, ve-

lut

Soler-
ter.

Clemē-
ter.

lut hoc esset regi de decoro sum, dari in
manus ac ius aliorū, quū alij reges so-
leāt vxorē ac liberosq; se dare obsides
Et qdē iure, inq̄, optimo: par est enim
vt nos nostra ipsorū feramus errata: lusto
subiudicās si qd calamitatis accidit in
bello aut i rep. regū vitio accidere, eo
q; iustū esse, vt hi potissimū puniant, p
quos venit calamitas. Ceterū morē ini-
quū esse quo receptū est, vt cōiuges ac
liberi, q̄ nihil cōmeruerit, de danf obfi-
8; Idē quū ē Sparta iussisset mitti (des-
catulos, ac respōdisset aliq; nō expor-
tari apud Lacedemonios catulos, Ne vi-
ros quidē, inq̄, antea, atqui nunc fieri
cōepit. Festiuiter indicabat, in Republ. argutū
bene instituta oīa p̄ficere in melius.
Olim Lacedemonij egrē sua tuebant,
pōst ausi sunt reges ac gētes p̄cul semo-
tas bello iacessere. Quēadmodū autē re-
sta institutio viros reddit bello reip.
vtilēs, ita canes ad venatū habiles red-
dit educatio. AGESIPOLIS Pausanie.
28; Agesipolis Pausanie filius, quū Athe-
nieses querimoniarū, quas cū ipso mu-
tuas habebāt, arbitra deiegerissent Me-
garen sū ciuitatē, quē cōtrouersiam in-
ter eos cōponeret, Turpe, inquit, si Me-
garenēs melius nrunt qd iustū sit, q̄ Gene-
rosē
hi qui se Grecorū duces ac rectores p̄-
stitissent. Megarenēs apud Grecos ma-
le audiebant, de quibus iactatum est,
quōd neque primi essent, neque secun-
di, neque tertij, neque quartj, neque vl-
lo in numero: quum Athenienses ple-
neq; Greci imperarint. Ab ipsis igitur
quibuscūq; litem habebat rex volebat
C 2
finiri

finiri dissidiū simul declarās, & q̄ sum
fideret caussā, & q̄ aduersariis non dis
fideret: malens clarissimā ciuitatis iu
dicio vinci, q̄ Megarensiū arbitrio vin
cere.

AGIS PRIMVS.

87 Agis Archidami filius, quū Ephori
quodā tempore dicerent, Proficiscere
iuuentutem tecū ducens ad huius patriā:
nā is ipse te perducat in arcē, Et q̄
cōuenit, inquit, o Ephori, tot iuuenes
ei credere, qui suam ipsius patriam p
didit: grauitur admonens, nihil illis tu
tō credi qui in patriam perdis fuerint

Prodi
tio tur
pis.

88 Interrogatus à quodā qd̄ discipli
næ genus potissimū exerceatur apud
Spartanos, Scire, inquit, & imperare, &
ferre imperiū. Athenis enim cōplures
disciplinæ colebantur, curiosæ magis
q̄ ad rectē gubernandā rēpū. necessariæ.

10. apo.
49. & 50

89 Fortiter & illud dixisse fertur, Laced
emonios nō oportere pcontari, quot
sint hostes, sed vbi sint: significas non
à militū numero pendere victoriā, sed
à fortitudine, rei q̄; gerēdæ celeritate,
Statim. n. cōgredi; vult q̄ rit vbi sint

90 Apud Mantinæam qui- (hostes,
busdā dissuadētibus, ne cū aduersariis
q̄ numero plures esset, confingeret, Cū
multis, inquit, pugnet oportet, qui
multis velit imperare.

Aio sē.

91 Cuidā sciscitāti quot essent Lacedæ
monii, Quot satis sunt, inquit, ad pro
pulsandos malos: ostendens magis re
ferre q̄ fortes viros habeat ciuitas, q̄
92 Idē quū pteriret Corin- (q̄ multos,
thiorū moenia, cōspiceret q̄; vehemen
ter excellā munita q̄; & in longū por
recta

Salſe.

recta spaciū, Quæ sunt, inquit, mulie
res hunc locū incolentes: innuens, for
tibus viris non esse opus mœnibus.

93 Quū sophista q̄ spia apud eū dixisset,
orationē esse rerū oim p̄tatiſsimā,
videlicet p̄dicans ætem quā p̄fiteba
tur, Ergo, inqt Agis, tu quū taces, nul
lius es pretij, significans, multō p̄clari
us esse res magnificas gerere, q̄ habe
re linguā ad magnifice loquēdū expe
94 Vicerat Argiuos plio, q̄ pōst (ditā,
redintegratis viribus rurlum ferocio
res illi occurrebāt, Agis itaq; cōspica
tus multos è loci iusturbari, Sitis, inquit,
bono aīo viri: quū enim nos qui vicim
mus trepidamus, quid facere censetis
eos, q̄ à nobis victi sunt? Eo dicto ducis
solertia p̄tinus reddidit aīm suis.

Salſe.

Soler
ter.

95 Peculiaris erat Lacedæmoniiſ verborū
breuiloquentia Laconismus dicitur.
Quū igitur Abderitarū legatus apud
Agidem multa loquutus, vix tandem di
cendi finē fecisset, rogaret q̄; quid ciui
bus suis esset renūtiaturus: Agis, illud,
inquit, renūcia, quantū tēporis tibi fu
it opus ad dicendū, tātū me silentē au
disse. Hoc dicto exprobrauit stolido ora
tori inanē loquacitatē respōso idignā.

Loqua
citas
notata

96 Quibusdā Eleos hoc noīe p̄dicanti
bus, q̄ in certaminibus Olympiacis es
sent iustissimū, Quid, inqt, magni mirive
faciūt, si intra quinq; annos vno tantū
die se iustos p̄stat? Nō putabat vir sapi
entissimus in eū cōpetere iustitiā lau
dē, nisi q̄ p̄oēm vitā in oibus q̄; actio
nibus iustitiā coleret. Nam ludj Olym
C ; piaci

Iuste

piaci semel tantum intra quinquenni-
um celebrabantur.

Inui-
dia no-
tata

97 Quū qdam apud illū dicerent, esse
nonnullos alienæ familiæ q ipsi inuide-
rēt, Gemina igitur, inquit, habebūt mo-
lestia, quos & sua ipsorū mala discrucia-
būt, atq; insuper tum meis, tum ami-
corū meorū bonis torquebuntur. Ma-
gnifica vox declarās eos, quos habet in-
uidia, magis esse misericordia dignos
q ira: propterea q inuidus abūdē dat
pœnarum etiam nemo vlciscatur.

argutē

98 Cuidam consulentis vt hostibus fu-
gientibus daret transitū. Et quomodo
inquit, pugnabimus cum his qui ob
fortitudinem manent, si non pugna-
mus cum fugientibus? Existimabat vir
animosus, aduersus hostes nullam præ-
tereundam occasionem.

Simile
Age-
laus fo-
12. apo.
55.

99 Quū de Græcorū libertate quidā in-
mediū adduxisset, magnifica quidem,
sed factu perq̄ difficilia, Tua, inquit,
verba hospes opus habent viribus &
pecunia: perquam scitē declarans, fru-
strā de his verba fieri, ad que perficiē-
da nō suppetit facultas. In cōsultatio-
nibus enim nō solū spectandū est qd
fit factu pulcherrimū, sed qd fieri pos-

Mode-
ratē

100 Quodā dicente, Philippum (lit.
esse cōturū ne Lacedæmonius pateat iter
in Græciam, Nobis, inquit, o hospes no-
stra patria sufficit ad illic viuendum.
Pectus ad vtrūq; paratum, & ad pro-
ferendū imperiū si cōtingat, & ad bo-
ni consulendū fortunam licet mediocri-
m: quum principiū vulgus nec qd
obtigit sapienter administrant, nec vli-

lis

lis satientur ditionis accessionibus.

1. Perinthiorum orator in Lacedæmo-
niā missus, quū apud Agidem dixisset
admodū prolixē, vbi perorasset, roga-
uit eum, quid esset Perinthiis renuncian-
dum, Quid aliud, inquit, nisi quod
tu vix dicendi finem feceris, ego verò
tacuerim. Hoc apophthegma simillim-
um est illi, quo superius Abderitæ
legatū multiloquium taxarat.

Loqua-
citas

2 Quū legationē suscepisset, solus ad
Philippum profectus est. Is vbi admi-
rans dixisset, quid hoc rei est: vnus ve-
nisti? Agis, quid ni, inquit ad vnum? Gra-
uiter taxauit aliorum Principum am-
bitionem, qui sumptuosius ac splendidi-
us legationibus exhauriant ærarium, quū
vnus vir cordatus possit totum hoc
præstare quod Reipub. Interest.

Simpli-
citer

3 Quū ē senioribus quidā videns in-
scas leges & instituta vetera aboleri, &
alia praua succedere, atq; ob id res Spar-
tanorū inuerti, que summa fuerant in
imū deiectis, & conteri: hæc quō apud
Agidem iam senē deploraret, iocō res-
pōdit, Si fit, itq; qd narras, recto ordi-
ne res procedūt. Si quidem ego puer à
patre audiui, q iam tum illis tēporibus
res inueterentur. Itaq; si rursus inuer-
tuntur, redierūt in locū pristinū. Hoc
quidē ille ludens, Ceterū seriō dicebat
se puerū hoc quoq; accepisse à patre,
nihil esse mirū si presentibus succedāt
deteriora, sed mirandū si succedāt me-
liora, aut similia. Notauit peculiare fe-
minibus querelam de rebus in deterius
plapsis, simulq; rerū humanarū hæc est

lepidē

AGIDIS VLTIMI

se naturam, vt vsq; in peius degeneret
 4 Rogatus à quodā, quo pacto q; lib-
 ertate suā tueri possit. Si morte, inq;,
 cōtempserit. Hic metus qui cadere dicitur
 in cōstantem virū, multos deterret à
 pulcherrimis facinoribus, hoc q; caret,
 potest vbiq; quod rectū est seq;,
 nec est q; timeat impbos, qui vt extre-
 ma molliant nihil aliud possunt q; occi-
 dere. AGIS SECVNDVS.

5 Agis iunior, Demadi dicenti q; enses
 Laconici ob breuitatē à circulatorib; ac
 p̄tigijs imitātib; deuorant. Atq; his, inquit,
 enib; Lacedemonij affe-
 quant hoītes lōgioribus armatis gladiis:
 declarans nō referre quo quid ap-
 paratu fiat, sed quātū efficiatur. Siqui-
 de hoc speciosior victoris gloria, quo
 minus habet praesidiij praeter virtutē.

6 Quemadmodum ad improbū sub-
 inde percontantē quis esset inter Sparta-
 tias vir optimus, Qui tui, inquit, est
 dissimilimus. Indignē tulit vir gene-
 rosus, eum de virtutis praesantia lo-
 qui, qui ipse esset vitii oblitus.

AGIS VLTIMVS.

7 Agis Laconicorū regū vltimus, per
 insidias captus, ac p̄ter meritū ab Ephe-
 ris cōdemnatus, quū ad laqueū ducere
 tur, cōspiceretq; quendā è lictoribus
 stentem ob indignitatē rei, cuius coge-
 bat esse minister, Desine, inquit, o ho-
 mo vicem meā flere. Nam sic moriens
 praeter ius & æquum, melior foelicio-
 que sum his qui me occidit. Hæc lo-
 quutus vltro collū laq̄o induit. Quo
 nemo Stoicorū docuit quicq; fortius,
 hoc

Et hoc
 antea
 habet
 fo. 8. a-
 pop. 36

Urba-
 ne

Libere

Forti-
 ter.

APOPH. LIB. I.

hoc ille iuuenis nō verbis, sed re pre-
 stitit, foelicitatem omnem solo hone-
 sto metiens, eosque iudicans infelicio-
 res, qui faciunt iniuriā q; qui patiunt.

8 Parentibus rogatib; vt sibi in re qua
 piā iniuria adesset, recusauit illis ali-
 quā diu. ceterū quū intarent, hunc in
 modū respōdit: Donec essem apud vos
 nullā omninō tenebā iustitiæ scientiā,
 verū vbi me patrie tradidistis, patrie q;
 legibus, insup & iustitia & honestatē
 p̄ viribus docuistis, cona bor huic ma-
 gis obteperare q; vobis. Et quandoq; de
 hæc est veltia volūtas, vt q; sunt opti-
 ma faciā optima verō sunt q; iusta sūt,
 quū homini priuato, tū p̄cipue princi-
 patū gerenti: q; vultis faciā, q; dicitis nō
 gabo. Narrat Agidem puerū in sum-
 mis delitijs fuisse educatū, sed simul-
 atq; adolefcens etiam nū ad Reipū. gu-
 bernacula admotus est, incredibili mu-
 tatione reiectis pristinae vitæ volupta-
 tibus huc totū aim adiecit, vt Spartam
 Barbarorū ac Græcorū moribus corru-
 ptissimā ad pristina frugalitatem reuo-
 caret, q; res illi fuit exitij causa. Vtinā
 aut ceteri principes, quorū prima etas
 ferē luxu delitijsq; corrūpitur, saltē cū
 Agide tum animū vertat ad bonā fru-
 gem, quū regni habenas accipiūt atq;
 hanc formā sequātur, quā praescriptit
 Agis, si qs quid petat ab ipsis quod le-
 gibus & honesto aduersat. Nec tamen
 egregius iuuenis morosa atq; aspera
 recusatione contristauit parentū aios,
 sed mira ciuilitate respondit, se magis
 hoc pacto obteperare parentibus, si fa-

Iuste.

Graui-
 ter.

ceret quod illorum perpetua voluntas optabat, quodq; semper essent probaturi, q̄ si presenti affectui indulgisset

Ex Plu Ephoro, num poeniteret eorū quæ gef
chi vi sisset, impauide respondit, Se nulla tan
tis gi poenitentia consilij cum prudentia
Cōstan honestoq; cōiuncti, tamen non igno
ter. raret, se mortē premij loco relaturū:
sciens ipsam virtutē abūdē magnū esse
sui premij, quicūq; sequatur euentus,
10 Agefilas Ephorus, quū ipsius sua-
su factū esset, vt fieret oim debitorum
solutio, iāq; tabulis in forū Clariū cō-
portatis ignis esset iniectus, ac flāma ex-
urgeret, ceteris creditoribus mcestis in
sultabat dices: Se nūq̄ clarius lumē, aut
ignē vidisse puriorē. Debebat enim ip-
se plurimū, & erat agrorū p̄ diues, nihil
tamen cuiq; soluere habebat in aio. Ex-
trema improbitatis est linea, etiā illu-
dere quos affixeris. ALCAMENES.

Impro
bē. 11 Alcamenes Telecri filius cuidā per-
cōtanti, quo pacto quis optimē regnū
seruare posset, Si lucrū, inquit, nō mag-
ni fecerit: longē lateq; dissentiens à
vulgo principum, qui non alia magis
ratione principatum constabilire stu-
dent, q̄ attenuandis ciuium, suis au gen-
dis opibus: quum iustitia & equitas ma-
ximē reddant diuturnum imperiū.

Graui-
ter 12 Alio quodā rogante quur à Messe-
niis oblata munera recusasset, Quoni-
am si recepissē, inquit, cum legibus
pacem habere nō poterā. ō mentē re-
gno dignā, quæ magno obuiōq; lucro
legū autoritatē anteposuit. Et vbi sunt
interim qui clamāt, quod principi pla-

cuit, legis vigorem habet: & principē
dare quidē leges, at nō teneri legibus?

13 Quū quidam illi obiiceret q̄ parē
frugaliterq; viueret, quum facultates
ampas possideret, Decet enim, inquit
Conti-
neret
eum qui multa possidet, pro ratione
nō pro libidine viuere: significās, per-
nitiosas esse diuitias ni addit animus di-
uitis superior, qui possit earum vsum,
nō ex copia, sed ex necessitate modera-
ri.

ANAXANDRIDAS.
14 Anaxandridas Leontis filius cuidā
acerbē ferenti, q̄ cogereur vrbe exu-
lare, Ne, inquit, vir optime ex horre-
scas exulare ciuitate, sed à iustitia exu-
lare horrendum est. Sensit, nō esse mi-
Sapient-
ter.
seros, quibus preter meritum incolumi-
tā; innocētia accidit aliqua calamitas,
sed eos verē deplorandos, qui sua
sponte discesserunt ab honesto, etiam
si nulla sequatur calamitas.

15 Quū quidam Ephoris oportuna q-
dem loqueret, sed pluribus q̄ sat erat,
Anaxādridas, Hospes, inquit, re neces-
saria in nō necessariō vteris: significās
Loqua-
citas.
quod per se rectum est & vile, nō ege-
re proluxa oratione: q̄ ipsa causā boni-
tas facillē seipsam commendat. Quod
si vsquam locus est loquacitati, eam
oportet ad inhonestas causas adhibere
16 Percōtanti cuidā cur Lacedæmonij
Helotibus (sic apud illos dicebantur,
quorū cōditio mediā erat inter seruos
& ingenuos; cōmitterēt coledos agros
ac non ipsi potius eos colerent, Quo-
niā, inqt, nō ipsoꝝ causa, sed nostra He-
lotas nobis cōparauim: videlicet stul-

ANAXANDRIDAS

titiam eorum taxans, qui mancipia ad ostentationem alit otiosa, & seruos focios ac ministros voluptatum habere malit, q̄ frugiferis operis occupatos.

17 Alius quidam quē dixisset, gloriā ac celebre nomē nocere, eoq; foelicē esse qui illud effugerit. Ergo, inquit, Anaxandridas, si vera loqueris, qui nefaria p̄petrat foelices erūt. Nā q̄ fieri potest, vt qui sacrilegiū cōmittit, aut aliud in iustum facinus perpetrat, glorię curā habeat? Notauit eos, qui sic cōtemnunt laudem, vt interim per ignauiam nihil gerant laudabile: quū eximiam virtutē honesta fama comitetur vltro, ac generosis animis amor laudū veluti stimulus ad p̄clara facinora sit innatus.

18 Alij cuiuspiā impauide semet exponerent periculis, Quoniā, inquit, pro vita timere cōsuescimus, nō aliorū more expauescere: significans, moderatā vitæ curam addere calcar ad fortiter agendum, immodicum mortis paurem ab egregijs factis deterere.

19 Cuidā ab ipso sc̄is itanti, quam ob re seniores apud Lacedæmonios plures dies sumerēt ad cognoscendū in causis capitalib; & si q; fuerit absolutus, nihilo minus obnoxius sit legi. Ideo, inq̄t, pluribus diebus cognoscūt, quoniā si in capitis discrimine errauerint, nō est corrigēdi cōsiliij potestas, oportet autē à causa liberatū obnoxii manere legibus, qd̄ fieri potest, vt secundū eandē legem liceat aliquid rectius de reo statuere. Hoc tēperamēto p̄uisum

Salte

Prudēter.

Prudēter. Iuste.

APOPH. LIB. I. 23

est, ne vel occidatur innocens, vel effugiat nocens: qui quāuis errore iudiciū sit absolutus, potest eadē lege denuō conueniri, p̄nās q; dare legibus.

ANAXANDER.

20 Anaxander Eurycratis filius, rogātī cuidam, quur Spartani non colligerēt pecunias in erariū publicū, Ne, inquit, corrumpantur, qui facti fuerint illarū custodes. Quām malē cōsulūt integritati suæ, qui priuatim pecuniarū vim in arcam recondunt, si vir prudens ciuium suorū moribus timuit à pecunia publica, cuius tantū erant custodes futuri, non domini.

ANAXILAS.

21 Cuidā admirantī q̄ Ephori regibus non assurgerent, p̄sertim à regibus constituti, Ob hoc ipsum, inquit, Anaxilas, quōd Ephori sunt. Magistratus est apud Lacedæmonios, quo qui funguntur Ephori dicuntur: eos p̄isci reges in hoc instituerāt, vt eisēt regū ministri, quorū potētia postea eō creuit vt ipsi etiā regibus imperarēt, demū & occiderent. Vox animi moderatissimi testis, quod p̄cōrtator ille cōtumeiosus ac superbū iudicabat, ille inter pretatus est esse ius legitimum.

ANDROCLIDAS.

22 Androclidas quidam Lacon crure claudicans, coniecit sese in ordinē bel-latorū: id prohibitori quū insurrexissent quidā ob cruris vitii, ille, imo, inquit, non fugiente, sed manente oportet bellare cū hostib;: perq̄ lepide hoc ipso vitio ob quod reiciebatur se colligens vtiliorem p̄lio, q̄ essent ceteri

Integre.

Moderate.

Simile habet supius fo. 3. a. po. 15.

pedibus integris. ANTALCIDAS.
 23 Antalcidas quū in Samothracia ini-
 tiaret, rogatus à sacerdote quid egre-
 gium patraffet in vita, Si quid, inquit,
 mihi tale peractum est, sciunt ipsi dij:
 existimans ineptum commemoratiōe
 suorū gestorū se dijs cōmemoratiōe
 suorū dicaret, siue fileret, nihilomin⁹
 nouerāt. Nam apud sacerdotē poterat
 etiā falsa narrare. Sit hoc modestiæ ex-
 emplum, ac de deo præclare sentiētis.
 24 Quū Atheniensis quidam Lacedæ-
 monios appellaret indoctos, Soli igit
 nos, inqt, nihil mali à vobis didicimus.
 Sensit artes quibus se iactabat Athe-
 nenses, magis ad ostentationē, otii ac
 voluptatem accommodas, quam ad rē
 publicam gubernandam, ad quod nul-
 la disciplina deerat Lacedæmonijs.

25 Alteri cuidam Atheniensi sic apud
 ipsum gloriānti, verūtamen nos sepe-
 numero vos à Cephiso propulimus,
 Sed nos, inquit, vos nunquā ab Eurota
 summovimus: significas hoc ipsum ef-
 se fortitudinis argumentū, q̄ Lacedæ-
 monijs frequenter ausi fuissent vsq̄, ad
 Cephisum flumen Atticæ prægredi, cū
 Athenienses nunq̄ sustinuisent acce-
 dere ad Eurotam Spartæ fluiuium.

26 Rogatus à quodā, quo pacto quis
 maxime placere possit hoibus, Si, inqt,
 loquat illis iucundissime, præstat autem
 vtilissima. Admonuit in colloquijs ad
 libendam sermonis comitatem, in offi-
 cijs præstandis spectandam vtilitatē.
 Reprehendendi sunt, qui quum resint
 fideles, tamen officium orationis aspe-
 ritate

tate corrumpunt: his peiores sunt, q̄ ser-
 mōe benigni, re ledūt: pessimi verò, q̄
 cū verbis molesti sunt, tū factis noxijs.
 27 Cum sophista quispiam appareret
 recitare librum, & Antalcidæ respon-
 danti quod esset argumentum, respon-
 disse, Hercules encomium, Quis, inqt,
 illum vituperat: superuacaneum existi-
 mans in eo laudando sumere operam,
 que vno ore p̄dicaret oēs. Hercules aut
 apud Spartanos religiosissime colebat
 28 Ad Agefilaum in pugna cū Theba-
 nis vulneratū, Habes, inquit, doctrinā
 tuā mercedē, q̄ eos pugnature docueris,
 quū ante pugnare nescirēt nec velleēt.
 Videbant enim Thebani crebris Agefi-
 lai aduersus ipsos expeditionibus eua-
 disse bellaces. Significabat inutile sem-
 per cum iisdem bello configere, ne v-
 su colligant bellandi peritiam.

29 Idē muros Spartæ dicebat, iuuenes
 esse Spartanos: fines autē Spartanae di-
 tionis, esse lancearū cūspides: sentiens
 ciuitatem non egere mœnibus, quæ iu-
 uentutē alat bellis idoneā: & eousque
 porrigi ditionem Lacedæmoniorum,
 quousque pertingere nt armis: signifi-
 cans virtute, non dolis, aut pecunia
 propagandum imperium.

30 Cuidam roganti, quamobrem La-
 cones in bello breuibus pugionib⁹ v-
 terentur, Quoniā, inqt, cominus cū ho-
 ste pugnam⁹. Lepidē torlit in argumē-
 tū fortitudinis, quo ille volebat eos vi-
 deri minus viles bello. ANTIUCHVS.
 31 Antiochus Ephorus quū audisset
 quod Philippus Messenijs dedisset

Salsē.

Est su-
perius
fo. 14.
apo. 69Et hoc
ante fo
lio. 7. a
po. 30.
& 31.
fol. 7.

Lepidē

agros

Mode-
ste.Graui-
ter.

Salsē.

Sapient-
er.

ARGEI

argute agros percōtabatur, nū vires quoq; de
disser, per quas aduersus pugnātes pro
agris tueri possent quod erat datum.

ARGEVS.

32 Argeus, quibusdā nō suus, sed alio-
rū quorundam vxores prædicantibus,
Per deos, inquit, de bonis & honestis
mulieribus nihil temerē loquēdū est,
sed in totū quales sint oportet ignora-
ri, præter q̄ solis maritis quibuscū vi-
uunt. Tam insignis erat apud præcos
virginum & vxorū pudicitia, vt eas ab
alijs q̄ à parentibus aut suis maritis cō-
spici, gradus aliquis ad impudicitiam
haberetur: tantaq; cautione consuleba-
tur illarum famæ, vt parum pudica
videretur, de qua rumor, quamuis va-
nus, oriri potuit: sed ea demū summa
matronalis pudicitie laus haberetur,
si mulier adeo domi cōclusa viueret,
vt nullus esset, qui de ea vel benè vel
malè loqui posset: propterea q̄ hoc ip-
sum, matronā versari in fabulis, trahi-
que per ora hoīm, prostitutionis gens
putaret. Etenim qui laudat alienā vx-
orem, videt habere cognitā cuius lau-
des prædicat, quod ipsum aliquid de-
trahit pudori fœmineo. Quid igit vir
ille p̄clarus sentiret de matronis, quæ
sine maritis interesse gaudent iuuenū
conuiujs, quæ cursitant ad alienarū ci-
uitatū dies festos & emporia, quæ du-
cūt choreas ex viris ac fœminis alternè
mixtas, quæ in balneis corpus nudum
ostendūt quorumlibet virorū oculis?
33 Quodā tempore faciens iter per Se-
linantem, quū in monumento quodā
hos

APOPH. LIB. I

29

hoc Elegiacū carmē vidisset inscriptū,
Hocce tyrānida dū extinguit Mars sua
stulit atrox, Ponē Selinantiū mœnia
cōciderāt. Iure peristis, inquit, qui ty-
rannidē ardentē conati sitis extingue-
re: cōtra magis oportuit illam sinere,
donec tota desagraret. Arripuit iocū
ex occasione verbi extingueret. Ex-
tinguit enim quod opprimitur, & extin-
guit incendiū.

ARISTO.

34 Aristo cuidā laudibus videnti di-
ctum Cleomenis, qui rogatus, quid o-
porteret bonū regē facere, respondit,
Amicis benefacere, inimicis malè. At
quātō p̄stantius est, inqt, vir optimè
amicis benefacere, & ex inimicis red-
dere amicos? Hanc sententiā citra con-
trouersia primus omnium Socrates pro-
didit, & ad illum autorem refertur.

Huma-
niter

35 Alij cuiuspiā roganti, quot essent nu-
mero Spartiata, Quot, inquit, ad arce-
dos multos sufficiunt.

Idē A-
gis. 1.

36 Cū Atheniensis quidā apud illū re-
citaret funebre orationē cōscriptam
in laudē eorū qui fuerāt à Lacedæmo-
nijs in bello cęsi, Quales igitur, inquit,
nostros esse putas qui istos vicerunt?
Mos erat apud Athenienses, vt qui in
prelio cecidissent, publicis oratione
laudarentur, quā illi vocant Epitaphi-
um: in hac magno artificio amplifica-
bantur, & ciuitas Atheniensis, & popu-
lus: postremō peculiariter hi, qui fortē
ter in bello mortē oppetissent. At vir
generosi animi nō inuidit arte exagge-
ratis Atheniensium laudibus, sed eas
in suæ gentis gloriā retorfit. Itaque
recita

argute

ARCHIDAMIDAE

recitator ille magis illustrabat virtutē Lacedaemoniorum q̄ Atheniensiu: quā doquidē hoc cōsilio Homerus multis modis attollit virtutē Hectoris, vt Achillis victoriam reddat illustriorem. 37 Archelau regni focus Charilao solitus est de illo dicere, Quo pacto non sit vir bonus Charilaus, qui ne sceleratis quidē molestus est: Fertur enī Charilaus māsuētissimi fuisse ingenij. Hoc mox in catalogo cōmemorat in diuersam sententiā, ac meo iudicio argutiorē. Et haud scio an in vita Lycurgi sup sit syllaba *dux*. Ad haec nescio an Charilaus & Charillus iudem sint.

ARCHIDAMIDAS.

Iuste.

38 Archidamidas cuidā in laudē Charilli predicātū q̄ pariter erga cūctos fuisset mitis et mansuetus, Et qua fronte laudet aliquis, inquit, qui erga sceleratos se mitem praebet? Perpexit vir egregius, mansuetudinem cum iustitia coniunctā esse oportere. Alioqui principis in facinorosos lenitas quid aliud est quā in bonos crudelitas.

Silere in tem pore.

39 Idem cuidā qui vitio vertebat Heacatho rhetori, q̄ adhibitus ad ipsorū conuiuū nihil dixisset, Videris, inquit, mihi nescire, q̄ is qui dicendi nouit artem, etiam dicendi norit opportunitatem. In senatu, in foro, in cōcionibus, in legationibus, alijsq; reipublicae negotijs locus est oratori: in conuiujs te muletis maiore cū laudē silet eruditus q̄ loquit. Sic periti bellatoris est, nō mihi scire fugiendi artem q̄ pugnandi.

ARCHIDAMVS.

Arch

APOPH. LIB. I

26

40 Archidamus Zeuxidami filius, roganti qui nā essent Spartanae ciuitatis praefecti, Leges, inquit, ac legitimi magistratus. Grauius cēsuit, in rep. bene instituta supremā autoritatē esse legibus deferendā, nec vlli magistratui fas esse quicq̄ cōtra leges publicas tētare. 41 Apud hūc cū qdā pdicaret citharcedū, eiusq; in canedo facultatē admiraret, Hens, inqt, vir optime, qd honoris ac pmij abs te ferēt boni viri, cū tanto perē pdices citharcedū? Rescē taxauit nō vulgi modō, verū & principū ppostera iudicia, q̄ plerūq; pluris faciūt Mīmū aut morionē, q̄ sapientē fidiq; cōsiliij virū. Citharcedū verō, cuius ars nō reip. sed voluptati seruit, adeo nō iudicauit predicādū, vt nec inter bonos viros habendum duceret.

Legū autoritas.

Artes inutilis.

42 Ad eum qui ipsi cantorem cōmendare volēs dixit, hic est bonus cantor, At apud nos, inquit, hic est bonus condimetorū artifex: perindē quasi nihil referret, vtrū quis musicorū instrumētōrū sono, an obsonijs & cōdimentis voluptatē adferret. Apud Athenienses, cātōres erant in summo precio, quū coquis non haberetur idem honos: Lacedaemonijs verō nihil placebat artium, quod ciuū animos effoemaret magis, quā ad virtutem accenderet.

Ars inutilis

43 Quodam illi pollicente vinū suauē, Quorsum, inquit, opus? quandoquidem Contidem & plus absumetur, & quae fortes nenter decet viros ea reddent inutiliora. O verē masculinum animum, & omniū deliciarum contemptorem.

Cum

44 Cū Corinthorū urbem obsideret, vidit ē solo mœnibus proximo exilire lepores, mox q̄, versus ad cōmilitones, Habemus, inquit, hostes expugnati faciles: quod fortuitu acciderat, velut in omen rapiens. Molles enim ac parū viros Græci leporis vocabulo notare solent: argumento est illud ē Comœdia, Tute lepus es, & pulpamentū queris!

45 A duobus inter se dissidētibus de lectus arbiter, ambos duxit in lucum Mineruæ cognomento Chalcicæ sacrum, ibi exegit ab illis iusiurandū, vt starent arbitri iudicio: id vbi iurassent, Pronūtio, inquit, ne prius hunc locum exeatis, q̄ quod intervos est dissidij deponatur, & inuicē recōciliemini. Reperit vir ingeniosus quo pacto fieret, vt nec ambos offenderet recusati arbitrio, nec alterum ē duobus alienaret, si pro altero cōtra alterū tulisset sententiam. Apud Lacedæmonios autem nefas erat fallere quicquid in Mineruæ templo promissum esset.

46 Cū Dionysius Sicilia tyrannus filiabus Archidami vestes splendidas multiq; pretij dono misisset, recusavit accipere, dicens: Vereor ne hoc amictu puellæ mihi turpes videantur. Intellexit vir prudens, virgines nullo cultu melius ornari q̄ simplici: porro sericis, gemmis & auro deonestari magis q̄ ornari: propterea q̄ vestitiū luxu arguit animū parum sobriū, & intuentium animos ad libidinem sollicitat citius, q̄ ad honestā opinionē. Decet autē vt virgo tota & vndique virgo sit, nec vlla

ex par

ex parte det corrupte mentis significat
47 Conspiciens filiū suū cū (tionem Atheniēsis iuueniliter ac temerē cōgredientē, Aut viribus, inquit, adde, aut animis adime: docens periculosam esse audaciā si vires non suppetat spiritib;

ARCHIDAMVS alter.

48 Archidamus Agesilai filius post cōsictū apud Cheroneam habitū, quū a Philippo rege Macedonū literas accepisset acerbis scriptas, hunc in modū rescriptit, Si metieris vmbra tuā, haud qua q̄ reperies illa facta maiore, q̄ erat ante victoriam. Grauitur admones, nō esse prudentis ob fortunæ successum intumescere, cū ipse sit nihilo maior. Aequū autē est, vt homo se suis ac proprijs bonis metiatur potius q̄ externis, quæ fortuna cum libet dat, cū visum est, eripit.

49 Percontanti q̄ spaciosam regionē obtinerent Spartiatæ, Quantā, inquit, hasta possunt assequi. Allusum est autē ad maiores agrorum, qui decompedis aruorum spatia metiuntur.

50 Periandro, qui quū esset arte medice celebris, & imprimis laudatus, carmina scribebat infœlicia, Quid, inquit, tibi accidit Periander, vt pro eleganti medico malus poeta vocari concupiscas? Notauit hoīum mores, qui res honestas aggressi degenerat ad fordidiora, cū cōsultū sit, vnūquēq̄ in ea se arte exercere, in qua valet plurimum.

51 In bello quod gerebatur cum Philippo, quibusdam suadentibus vt procul à patria pugnaret, Haud istud spe-

Audacia piculosa

Arrogantia

Hocā te distū fo. 7. apo. 29.

Degeneratio

Fortiter.

stan

Victo-
ria spe
ciofa.

ARC IHDAMI

standū est, inquit, sed bene pugnantes
hostibus erimus superiores: significans
non pinde referre vbi configas cū ho-
ste, vt q̄ strenuē se gerat dux aut miles
52 Cum Arcadas bello su- (in bello,
perasset, ob id laudatus à quodā. Præ-
stantius erat, inquit, si illos prudentia q̄
viribus superassemus. Intellexit dux
egregius, nullam esse speciosiore[m] vi-
ctoriam, q̄ virtute vincere, quā viribus
superemur & à brutis animantibus.

Breui-
ter.

53 Cū irrupisset in Arcadia, audito q̄
hostibus Elei ferrent auxilium, scripsit
illis in hunc modū, Archidamus Eleis,
quies bona. Non potuit breuius & sua-
dere quod erat illis cōmodum, & mi-
nari malū, si quid perperam aggredie-
rentur. Decet hæc breuiloquentia &
ducem & Laconem.

Belli
incerta

54 In bello Peloponnesiaco sociis ro-
gantibus, quanta pecunia futura esset
satis, ac postulātibus vt tributorū cer-
tum modū prescriberet, Bellū, inquit,
nō querit definita: significās eos q̄ bel-
lū susceperit, oportere per omnia ser-
uire belli necessitatibus, quarum nul-
lus est certus modus, q̄ variæ sint bel-
lorum præter expectationē occasiōes.

Forti-
ter.

55 Vbi vidisset iaculū catapulæ mittē-
dum, id temporis primū ex Sicilia ad-
uectum, exclamās, inquit, Hercules. pe-
riit viri virtus. Quoties enim instru-
mētis bellū gerit q̄ misso telo saxo ve-
procul feriunt, minimū interest inter
fortem virum & ignauium: verum vbi
cominus res geritur, tum apparet qui
viri sint, qui non.

Quum

APOPH. LIB. I.

29

38 Quū Græci nollent rescindere pa-
cta quæ cū Antigono & Cratero pepi-
gerant, & amplecti libertatē, quam of-
ferebat Archidamus, veriti ne grauior-
es essent habituri Lacedæmonios, q̄
Macedones, Onis, inquit, sp̄ eandē edit
vocem. Cæterū homo multas ac varias
emittit voces, donec quod decreuit cō-
fecerit: hoc dicto significans, fallendā
esse fidem, si qua magna inuitet vtili-
tas. Nullū autem est animal, cui tam va-
riavox sit, quam homo. Hoc apophthe-
gma videri possit indignū Lacone, nisi
pōt integritas eius gentis, barbarorū
cōmercio degenerasset. Dicitur potest ho-
nestus aliq̄ vsus esse, veluti si qs admo-
neat, p̄ tpe proq̄; re nata variandū esse
sermonis habitum. Est vbi loquēdū sit
seuerius, est vbi blandius: est vbi ma-
gnificentius, est vbi submissius: est vbi
iucundius, est vbi durius: id si fiat citra
perfidia, prudentia est. Porro ouilli mo-
res dicunt hoīm stupidorū, q̄ sese ne-
sciunt rebus ac personis accommodare.
Graciorū igit cōstātia Archidamus itul-
titū tribuit, q̄ pposita libertate nollēt
mutare vocē.

Vasrē

Ouilli
mores

ASTYCRATIDAS.

57 Astycratidas postea q̄ Agis supera-
tus est apud Megalopolin in prelio ad-
uersus Antigonū, cui dā dicenti, Quid
nunc facturi estis Lacedæmonian Ma-
cedonibus seruituri? Quid tandē inqt̄
nūm Antigonus vetare potest quō mi-
nus in pugna pro patria mortē oppeta-
mus? Generosa vox, sentiens libertatē
vrbis esse vita chariorem, nec turpiter Ge-
occubere, q̄ p̄ patria pugnās moritur. rōf

Quonia

BRASIDAE

Quoniam moriendi potestatem nulli hostis potest eripere, quisquis mortem contemnit, habet quo quum vult semet in libertatem afferat. Ea vox arguit egregie fortem animum, sed cuius exemplum nulli bono sit imitandum. Fortis est diutinam seruitutem quam duram perferre, quam morte finire dolores: multo quam sanctius est, quod docet Socrates, non esse fas animam de corporis praesidio decedere iniussu imperatoris.

BIAS Lacedaemonius.

58 Bias Lacon invidijs circumseptus ab Iphicrate Atheniensium duce, quum illius milites rogareret quid in eo rerum statum esset faciendum, Quid aliud, inquit, nisi ut vos seruemini, ego pugnam do moriar? Talis erat animus Catonis Uticensis, qui caeteris suasit, ut suae salutem consulenter, ipse spontanea morte turpem effugeret seruitutem.

BRASIDAS.

59 Brasidas quum murum in caricis castrisprehendisset, morsus ab eo dimisit captum, moxque ad eos qui aderant, Ut nullum, inquit, est animal tam minutum, quin seruari possit, modo ausit vlcisici inuadentes. Hoc dicto fortis & animosus dux suis animo aduersus hostes ad-
60 In praetio quodam per clypeo didit, um vulneratus, eduxit hastam e vulnere, & eadem hostem interemit qui vulnauerat. Pulcherrimum est, inimicum suis ipsius armis opprimere. Hoc apoc-
61 Cuidam per- (phthegma non est, contanti quomodo vulnus accepisset, per quam festiuiter respondit, Prode-
me

APOP. LIB. I. 29

me scuto. Ita crebro malis pro illos venit quorum praesidio credimus nos esse tutos.
62 Egressus ad bellum hunc in modum scripsit Ephoris, Quicquid erit malorum in bello, aut prostrigabo, aut moriar: ut status animum fortissimi duce dignum. Nam euentus homini non est in manu. Caeterum ubi cecidisset in praetio, dum Graecos Thraciam incolebant liberat, & id nuntiari oratores Lacedaemonis misisset matrem eius Archileam, videm aduersum, illa nihil prius rogauit, quam an Brasidas honeste occubisset. Thracibus illius virtutem collaudantibus dicentibusque, non esse apud Lacedaemonios alium illi parem, Ignoratis, inquit, hospites, quales sint Lacedaemonij. Erat quidem vir bonus Brasidas, caeterum Sparta multos habet illo praestantiores. Vtrum in hac forma magis admirari conuenit animi ne generositatem, quae de filij morte quod obtigisset honesta, gloriandum etiam putaret, tantum abest, ut muliebriter de se ferat: an modestiam & in patriam affectum, quae non passa sit ita filium praedicari, ut reliquorum Spartanorum gloria decederet aliquid. DAMONIDAS.
63 Damonidas quamquam chori magistro postremum in choro locum accepisset, Eu-
64 ge, inquit, chorage, reperisti quo pacto simile & hic locus, quum per se sit inhororatus, fiat honorificus. Generosus adolefcentis
65 animus, quod fiducia sui non metuit ne locus abiectior esset de decoro, sed citius futurum arbitrabatur, ut pro ipsius loco fieret honorator. Id enim sapienter numero factum legimus, ut hois virtus magistratum
D tua

Forti-
ter.Forti-
ter.Soler-
ter.

Lepide

Habe-
simile
fo. 2. a
po. 61

DAMINDAE

tul per se contempto & humili dignitate conciliarit.

DAMIS.

44 Damis, quum Alexander Magnus per literas petisset, vt Lacedæmoniorū decreto decernerentur ipsi diuini honores, et in deorū nūero referret, Age, inquit, concedamus Alexandro si velit appellari deus. Vt despectim tū sit stultam principis ambitionē, qui putat ab ijs posse creari deos, qui ipsi nihil aliud essent q̄ hoīes: aut si hoc non putauit, insigni iustitia falli nominis vmbra gloriaret.

DAMINDAS.

45 Damindas quum Philippus irrupisset in Pelopōnesum, & quidā ita loqueretur, periculū est ne acerba patiantur Lacedæmonij nisi Philippo reconcilietur, O semiuiri, inquit, quid nobis poterit acerbe accidere, qui mortem contemnimus?

DERCILLIDAS.

46 Dercillidas orator missus ad Pyrrhum, qui iā exercitū iuduxerat in terram Spartanorū, vt cognosceret quid sibi vellet: quū Pyrrhus præscriberet, vt regem suum Cleonymū reciperet, alioqui futuram vt intelligerent se nihilo ceteris esse fortiores, hūc in modū respōdit: Si deus est Cleonymus, non metuimus eū: quippe qui nihil sceleris cōmissimus: in homo est, nihilo est nobis præsantior. Hoc dilemate taxauit superbas regū minas. Dij, qui quos velint possunt lædere, nec à quoquē lædi vicissim, nō nocēt nisi improbitas hoīes hoībus ex equo metuendi sunt, proinde q̄ superbe minatur alijs, aut

dij

APOP. LIB. I.

39

dij sibi vident, aut non cogitant, id qd̄ minantur alijs, in ipsos posse recidere.

DEMARATVS.

67 Demaratus postq̄ cū ipso colloquū Orōtes habuisset aspicius, cuida dicenti, asperius tecū egit Orōtes o Demarate, Nihil, inquit in me peccauit. Si quide q̄ ad gratia colloquū, hi lædūt, nō qui durius, cūq; maleuolētia verba faciūt. Intellexit vir prudens, nihil esse nocētius blandiloquio, qd̄ vt nō fallat, red dit hoīem insoletiore: at q̄ nō ex odio duris loquit, ad eō nō lædit, vt interdū proficit etiā ei, p̄sertim qui nouit ex inimico decerpere fructum aliquem.

68 Cuidā percōtāti, quā ob causam apud Spartanos q̄ scutū abieciissent non tarent ignominia, & infami vocabulo Rhipisalpides appellarentur: qui galeas aut thoraces, nō itē, quoniā, inquit, hęc sua ipsorū causā gerūt, scutū verō cōis exercitus gratia: significas, vnicuiq; plurius esse faciendam cōem vtilitatē, q̄ propria. Qui galeam aut thoracē abiecit, seipsum prodit tantū & exarmat: q̄ scutū abiecit, prodit vniuersam phalāgem. Nam obtentu clypeorum tota acies tuta est aduersus hostium iacula.

69 Cum audiret cantorem quendā ostentantem artē suā, nihil aliud laudis illi tribuit, tantū ait, Mihi videt nō male nugari. Tantus erat contemptus artū, quæ licet essent operosa, tamē solū modo delinirent aures, nulla serua vtilitatem adferrent Reipublicæ.

70 In confesso quodā rogatus, vtrum ob stultitiam an ob sermonis inopiam

D e s. sleret

Ambitio no
tata.

mortis
contemp-
tus.

Refert
iter di-
cta Ly-
curgi.

Blādi-
loquū

Publi-
ca vtili-
tas.

Ars in
utilis:

Silētū
opor-
tunum

fileret, Atque stultus, inquit, ne possit quidem filere. Quidam hoc præclarū existimant, si nunq̄ fileant, quum id sit certissimum fatuitatis argumentum: ut cōtrā silentium, ubi loquendi tempus non est, prudentiæ signum est.

71 Cuidam percōtan i, quur exularet sparta, quū esset rex, Quoniam, inquit, leges sunt in ea potentiores: significat regem apud Lacedæmonios esse principem ciuitatis, at nō legum dominū, sed his non minus obnoxium regem q̄ ciues: hoc ipsum laudabat in suæ gētis institutis, per quod cogebatur exulare. Dedit interim insigne moderatio- nis specimē, æquo aīo ferēs exiliū autoritate legū indictū, nec de patria male loquēs, nec de legū iniquitate querens.

72 Cum Persa quidam crebris muneribus puerum quem amabat Demaratus, tandem abduxisset, atq; id iactans apud illū dixisset, δ Lacō, venatus sum amasium tuū, Per deos, inquit, nō tu sanē venatus es, sed mercatus: in iocū vertens cōtumeliam, ob quā alij solēt colum miscere terrę. simulq; significans, non esse speciosum pecunia vincere.

73 Persa quidam à rege defecerat, sed suasu Demarati mutatus quum reuertisset ad suos, tentaretq; eum rex interficere, Turpe, inquit, fuerit, δ rex, si cū hostis fuerit non potueris ab eo defestio nis pœnas sumere, nunc amici factū velis occidere. Hoc prudentissimo dicto, & regis indignationem tēperauit, & eius cui reditum persuaserat, incolumitati cōsuluit. Vtriq; consultor

vtilis

vtilis, alteri ne quid indignū regia mā suetudine committeret, alteri ne pœniteret ab errore reuocanti paruiffe.

74 Ad eum verò qui apud regem Persarū parasitū agebat, ac subinde in Demarati exilium disterijs ludebat, Non inquit, amice tecum pugnaturus sum, nam vitæ aciem absumpsi. Ludens ex ambiguitate vocis. τὰς enim Græcæ, tum ordinem sonat, tum aciem. Nullus autem ad pugnam instructus est, cui nulla superest acies: & ordinē vitæ absumpsit qui ex rege factus est exul.

EMEREPESES.

75 Emerepes Ephorus, ex Phrynidis musici cithara nouē habente chordas, duas incidit, Noli, inquit, deprauare Musicam. Prisci cantores non nouerāt nisi septē chordas, quibus aliquid addere, ac Musicā pro simplici reddere operosiorē, iudicabat artis esse corruptelam. Adeo Lacedæmonijs nulla nō in re placebat simplicitas ac frugalitas

E PAENETVS.

76 Epænetus dicere solitus est, mendaces omnium scelerum & iniuriarū auctores esse. Ea sententia nō dissonat à literis Hebræorum, quę narrant, serpentis mendacio primū fores apertas omni vitiōri generi. Mendaciū autē nomine cōtinent assentatores, calūniatores, infidi consiliarij, peruersi educatores, qui fontes sunt fere malorū oīum, quibus sursum deorsum turbatur vita mortalis.

EVBODAS.

77 Euboidas audiens à quibusdā prædicari vxores alienas, non approbavit

D; id fa

Mode-
ratēFruga-
liter.Mēda-
cium.Mēda-
ces.Mode-
ratē.Mode-
ratē.Cle-
meter.

EVDAMIDAE

id factum, dicens: De moribus ingenio-
oq; vxorū apud exteros nulla omni-
nō faciendā esse mentionē. Qui nō tu-
lit laudari cōiuges aliorū, quid faceret
vituperantibus: Prima laus pudicitiae
matronalis est, nulli notā esse prāterq̄
suo viro quicum cubat.

EVDAMIDAS.

78 Eudamidas Archidami filius, Agi-
dis frater, quū audisset Xenocrate iam
senem in academia cū amicis disputan-
tē, percōtatus est, quis esset ille senex:
vbi respōderat aliqui, illū esse virum
sapientem, & ex eorū numero, qui vir-
tutem quārerent, Et quādo, inquit, ea
vlturus est, si ad huc quærit? Visum est
Laconi ineptū, per oēm vitā de virtute
disputare, veluti de re cōtrouerſa, quū
oporteat à prima statim adolescentia
habere certissima decreta de honesto
impressa aīo, & secundū virtutem exer-
ceri, non quærare, quemadmodū faci-
unt Philosophi, q̄ magna contentiones
inter ipsos de summo bono ac malo di-
gladantur, ne in hoc quidē fati cōsen-
tientes, quid sit virtus aut beatitudo.

79 Idem audito philosopho, qui disse-
ruerat, solū sapientē esse bonū belli du-
cem, Sermo quidē, inquit, mirificus est,
at qui eū dicit, fide caret, eō q̄ illū nū-
quā circūsonuit tuba. Probauit sententi-
am, sed indicauit, neminē cū fide loqui
de re quā nullo modo sit expertus.

80 Die quodam quum Xenocrates ar-
gumentum quod tractabat disserendo
absoluisset, iamq; finem dicendi fecis-
set, superuenit Eudamidas: cui quū co-
munitum

APOPH. LIB. I. 36

miutum quispiam dixisset, posteaq̄ nos
adsumus tū ille desijt dicere, Rectē, in-
quit, siquidē ea dixit quæ voluit. Rur-
sus quum alter diceret, bonū erat audī-
re, putās fore vt sua causa iuberet Xe-
nocratem eadem de integro differere.
Quid, inquit, Eudamidas, si venissemus
iam ad cōnatū, nū postularem us vt ce-
naret iterum? Ciuitas erat q̄ Philoso-
phū ad iterandā disputationē perpel-
lere noluit, q̄ ea res nō caruisset tēdio
dicentis: Laconicā virtutis erat, q̄ ma-
gis admirabatur præclara facinora de-
signantes, q̄ de virtute differentes.

81 Nuidam percōtanti, quor ciuibus
bellum aduersus Macedones suscipere
volentibus ipse autor esset quiescē-
di, Quoniā, inquit, nolo illos mendacij
arguere: rectē significās, Spartanos glo-
riose magis, q̄ seriō bellū poscere: eos
prodidisset Eudamidas, si ipse quoque
bellū approbasset. Tū enim fore puta-
bat, vt ciues bellū detrectarēt. Nūc esse
cit, vt per illū scitisse videret, quō mi-
nus bellū susceptū esset, ac ciuibus for-
titudinis gloriā reliquit integrā, quasi
promptos haberent ad bellandū aīos.

82 Cum quidā cōmemorando laudē,
ac trophæa, quæ Lacedæmonij ex re-
bus cū Persis præclare gestis retulisset,
hortaret ad bellū cū Macedonibus sus-
cipiendū, Ignorare mihi videris, inqt,
illuc idē esse, ac si quis deuictis mille
ouibus, pugnaret cum quinquaginta
lupis: significās, Persas vt delicis diffi-
minatos, & ob id ibelles nō fuisse diffi-
cile vicere: sed aliud esse cū Macedōib.

Vrba-
nē.

Ciui-
ter.

arguē

argutē

Experi-
entia

bellacissima gente rem habere. Proinde qui ob victorias à Persis reportatas censeret cum Macedonibus bellū itē suscipiendum, nihilō probabilius dice ret, q̄ si q̄s ei qui vicisset mille oves diceret, aude cum quinquaginta lupis cō gredi, qui tot oves deuiceris.

Ar̄s in
utilis.

83 Rogatus de catore quodam, qui foeliciter cecinerat, qualis ipsi videretur, Magnus, inquit, in re parua delinitor. Contempsit operosam artē, cuius nullus erat fructus præter insanem ac tēporariam delectatiūculam aurium.

Inte-
grē

84 Cum quispiā prædicaret laudes vrbis Athenarū. Quis, inquit, eam ciuitatem meritō laudet, quā nemo dilexit factus seipso melior? Nō iudicauit eam vrbem esse dignā vlla laude, quē sic esset corrupta delicijs ac vitijs, vt nullus in ea libeterviuus euaderet melior, sed deteriores oēs: tacite p̄ferēs Spartā Athenis, in qua q̄ vixisset, efficeret meli-

argute

85 Argiuo cuida dicitur, Lacedæmonios peregrinationibus reddi deteriores, q̄ interim degeneret à maiorū legibus & institutis. At vos, inquit, quū Spartā venitis nō deteriores, sed meliores euaditis. Dictū retorfit in Argiū. Nam hoc dicens, magis suam gentem vituperauit quam Lacedæmoniorum: simul indicauit, quantoperē referat in ter quos viuas.

argute

86 Cum Alexander in Olympijs præconio ius fecisset, oībus exulibus in suam cuiq̄ patriam redeundi, præterquā Thebanis, infortunatis quidem, inq̄, præconiū, sed vobis ô Thebani glorio-

6033

sum. Solos enim vos metuit Alexander. Ad consolandos Thebanos sic interpretatus est vir animi solertis. Etenim qui permittit exulibus reditum in suā patriam, nō metuit ne moliant vindictā. A Thebanis igitur solis metuebat. 87 Rogatus à quodā, quam ob causam Lacedæmonij priusquā irent in prælium, Musis immolarent, quū Musis nihil videretur cū Marte esse cōmercij, Vt rebus, inquit, fortiter gestis contingat honesta cōmemoratio. Bene gerendæ rei laudem sibi tribuebant: vt autē egregia gesta splendidis verbis celebrarentur, hoc à Musis eloquentiæ præfidibus petendum iudicarunt, eō q̄ ipsi negligenter eloquētij studiū: simul ad monebat, nō expetendā honorificam memoriam, nisi rectē factis p̄meritā.

Gene-
rose.

EVRYCRATIDAS.

88 Eurycratidas Anaxandridæ filius, percontanti, cur Ephori per singulos dies de cōuentis & cōtractibus ius dicerent, Vt inter hostes etiā, inquit, mutua fide inueniamus. Maiore Reip. dis crimine pacta violantur in bellis, sed illic quoq̄: violant ab his, qui domi cū suuerint fallere.

HERONDAS.

89 Herondas quū esset Athenis, audissetq̄: quendam iudicum sententia dātur, iussit sibi cōmōstrari eū qui in causa liberali reus perageret. Lacedæmonij, Quicquid erat fordidarū artiū, nō per cures, sed per Helotas mōcipia exarceri volebat: eoq̄: mirabatur Heron-

Gene-
rose

das, ob id quenq̄ vocari in ius q̄ ferti-
lia non exerceret, ibiq̄ p̄ crimine ha-
beri, quod Lacedæmone iudicaret ho-
nestum ac liberale. THEARIDAS.

90 Thearidas quum gladiū cote acue-
ret, rogatus à quopiā nū esset acutus,
Acutior, inquit, calūnia: grauit̄ innu-
ens, rem omniura rerum nocentissimā
esse calūniā. THEMISTEAS.

91 Themistēas quū esset vates, prædix-
it Leonidæ regi, futurā apud Thermy-
polas internitionem tū ipsius tū cōmi-
litorū eius. Itaq̄ cū à Leonida Lacedæ-
monem mitteret, hoc quidē titulo vt
renunciaret euentura, sed re vera, ne si
mul cū aliis periret, nō sustinuit ire di-
cens, Vt pugnare huc missus sum, non
vt ferrem nūcia. Quis nō admiretur in
vate t̄s præsentē animū? Præuidit exitū
um, nec euitare voluit, cū id liceret ho-
nesto titulo. Admirabilis etiā fuit Leo-
nidæ moderatio, qui vati tristia nū-
tiātī nō tantū nō succensuit, vt princi-
pum vulgus solet, sed & vitæ & famæ
illis cōsultū voluit. THEOPOMPVΣ.

92 Theopompus interroganti quo pa-
cto q̄s regnū tutō possit tueri, Si, inq̄t,
amicis cōcedat iustā libertatem, pro vi-
ribus interim aduigilās ne subditi affi-
ciant iniuria. Multis principibz exitio
fuit, q̄ amicis nihil nō p̄mitteret, ciues
iniuria affectos negligeret. Hic tēperā-
tia adhibēda est, vt princeps nec amicos
alienet tyrānicā scuitia, nec patiat̄ illorū
regia familiaritate abuti ad quāuis au-
dedū p̄ter ius aduersus plebes, q̄ ni-
miū irritati sepe reges suos excusserūt.

Hospit

93 Hospiti cuida iactātī q̄ apud Theo-
pompi ciues philolacō, noc est, Laco-
nū amans dicere, Prætare, inquit, si

φιλοπατρις, id est, ciuium aman. dice
re, potius q̄ Laconū. Alter expecta-
bat vt sibi pro studio erga Lacoēs age-
rentur gratiæ, at ille notauit hospite, q̄
alienæ ciuitatis studiosus haberi mal-
let q̄ suū, cū prima charitas debeat pa-
triæ. Porro quisq̄s aliena rep. veheme-
ter adamat, suā quodammodo vitupat.

94 Huic simile est illud, Quum legatus
ab Heli de missus diceret, tibi ob id à ci-
uibz legationē cōmissam, q̄ vnus La-
conicā vitam admiraret, rogauit homi-
nem vtrū meliorem duceret vita aho-
ri ciuiū, an suam ipsius: cū is respōdis-
set, suam ipsius, Qui potest, inquit, igitur
ista ciuitas seruari, in qua quū mul-
ti sint, vnus tantū bonus est? Dalse taxa-
uit oratoris imprudentiā, qui Lacedæ-
monios ac sese laudari cū suorū ciuiū
vituperatiōe. Probabat Lacedæmonio-
rū mores, sed solus Helidensium: est a-
bat igit vt apud Helidenses nō esset ni-
si vnus vir bonus, cui placeret honesta.

95 Dicente quodam, ideo seruari rep.
Spartanā, q̄ reges sciret imperare, imō
potius, inquit, quōd ciues sciant pare-
re. insigni modestia regum laudem in
ciues transferens. Multum habet mo-
menti principis integritas, sed multō
plus ciuium restā institutio.

96 Cum Pyliz decretū ædidissent, quo
Theopōpo tribuebāt summi honores, re-
scripsit, mediocres honores ipsum te-
pus auget, inmodicos abolet. Hoc aīo

D

quid

Calum-
nia.Huma-
niter.Forti-
ter.Mode-
ratē.

argute

argute

Graui-
ter.Mode-
ste.

quid excellentius? quod alij sibi aut vindicant arroganter, aut ambiunt in opte, hoc vltro delatū reiecit: simul & suā declarās modestiā, & amico admo- nens, in omni re modū esse optimum. Quin & illud acutē perspexit, quē sibi tō crescit in altū, nō esse diuturna, qđ genus sunt beta: & cucurbita: ceterū quæ paulatim augetur, ea ferre æta- tem, veluti quercum & buxum.

Nō est hic in Greco, sed phi- lelpho vertit, habet bis ali- bi. Sapien- ter.

97 Cuidā ostendēti ciuitatis suæ moe- nia, ac percontanti, nū valida & alta vi- derent, Minime, inq̄, siquidē sunt mu- lierū: sentiens ciuitatem satis munitā ef- se si viros habeat: sin minus nihil pro- desse, quamlibet operosa munimenta. 98 Vxori oburganti, quōd regnū hu- milius ac minus esset filijs traditurū q̄ accepisset, Hactenus igitur, inquit, ma- ius, qđ diuturnius. Ita Plut. in vita Ly- curgī, Quæ moderata sunt in longū te- pusdurant, & hoc ipso meliora sunt.

TECTAMENES.

Mors contē- pta.

99 Tectamenes postea q̄ Ephori capi- tis sententiam in ipsum pronuntiasset abijt ridens: rogatibus qui aderant, an etiam contemneret Spartanorū leges, Nequa q̄ inquit, quin gaudeo potius, quōd hęc mihi multa soluenda est, cū eam nec in dixerim cui piā, nec a quo pi- am mutuo acceperim. Vir innocens nō accusauit patriæ suæ leges, sed hoc fo- licitatis esse iudicabat, quōd mori iube- ret, qui nemine ad mortē adegisset, nec cui q̄ deberet vitā nisi sibi. Facete mor- tis penā vocauit multa, rē atrocē mol- kori vocabulo signans. Iure autem

cogi

cogitur soluere pecuniā, qui eam vel extorsit ab alio, vel mutuo sumpsit.

M. Tullius hoc apophthegma sic ver- tit Tuscul. quæst. lib. i. Quum Lacedæ- monius quidā, cuius nō nomen quidē proditū est, mortē tantopere cōtemp- serit, vt quū ad eā ducere damnatus ab Ephoris, & esset vultu hilari atq; le- to, dixisset q; ei quidā inimicus. Cōtē- nisne leges Lycurgi responderit, Ego verō illi maxima habeo gratiam, q̄ me ea pœna multauerit, quam sine muta- tione & sine versura possem dissoluere. O virū Sparta dignum, vt mihi qui- dem qui tam magno animo fuerit, in- nocens danatus esse videatur. Pro *Alci- tibi* Cicero vertisse videtur, versu- ram. Lulit autē cōtemptu mortis Tecta- menes, quasi mors leuior esset multa, q̄ pecuniaria, q̄ illā quisq; de suo pos- set soluere, ob hęc multi cogant vsurā aut versurā facere. THERYCION

100 Therycion ē Delphis rediens, quū videret in isthmo angustias à Philippi copiis occupatas, Malos, inquit, o Co- rinthij portariis custodes vos habet Pe- loponesus. Alludit eō, quod grauior animaduerti solet in ciues, quibus vr- bis portæ cōmissæ sunt, si eas indilibe- ter custo dierint. Multo magis accusa- ri merēbantur Corinthij, qui totius Pe- loponesi portas Philippo pdidissent.

HIPPODAMVS.

1 Hippodamus quo tempore Agis ad uersus Archidamum aciem instructā habebat, simul cum Agide iussus est ire Spartam, curaturus illic ea quibus

Cicero Tusc. quæst. lib. i.

D 7

ceat

Mors
cōtem
pta

erat opus, An nō, inquit honestius est, vt pro Sparta fortem bonūq; virum p̄stitans mortem oppatā? Ac post sum ptis armis, itansq; regi ad dexterā pugnando interit. Consultum volebant illius senectuti, quē viribus defecta in bello non ita multum esset habitura momenti, in patria futura nonnullis vsui (exceperat enim annum octogesi mum) at ipse sibi non indulsit.

HIPPOCRATIDAS.

2 Hippocratidas acceptis literis à Carie satrapa, in quibus cōtinebat, Lacedaemoniū quendam quū fuisset conscius insidiarū, quas quidam ipsi struxerāt, nō indicasse rem, sed silentio texisse, si mulq; rogabat satrapas quid de illo facturus esset, respōdit hūc in modum, Si quo magno beneficio illū affecisti, interfice: sin minus, eice à regione, vt ad virtutem formidolosum. Ingratitudinem erga bene meritum cesuit morte plectendam. Ceterū quod esset nō per malitiam, sed per formidolositatē comissum, ei satis supplicij indicabat exilium. Non enim ipse struxerat insidias, sed sibi metuens nō prodidit.

3 Huic quum aliquādo fuisset obuius adolescens, quē amator sequebat, erubescens adullescensulo, Cum his, inquit, oportet ambulare, cum quibus conspectus non mutet colorem. Docuit, ex improbis conuictoribus nihil capi scruātus, nisi probrum & ignominiam.

CALLICRATIDAS.

4 Callicratidas classis praefectus, à Lyfandri amicis sollicitatus, vt vnū quendam

dam ex inimicorū numero permitteret ipsis interimere. & acciperet talēta quinquaginta: taetsi vehemēter opus haberet pecunias ad soluendū nautis stipendiū, haud tamē cōcessit. At quū Cleander, q̄ erat illi à cōsiliis, dixisset, accepissem si fuisset Callicratidas, Et ego, inquit, si fuisset Cleander. Mira du eis integritas, q̄ nulla pecunia licet ne cessaria, vel ad hoc corrūpi querit, vt in vnū hoīem pateret aliqd̄ iniquū fieri: simulq; monuit, in omni actione spectandū esse decorū personę. Quod forte decuisset Cleander, non decuisset Callicratidem. Quod deceret plebeū non semper decet principem.

5 Idem p̄fectus Sardeis ad Cyrum iuniorē, quo tunc Lacedaemonij in bellis cis focio vti petierat pecunias rei nauali nō p̄sentes, primo statim die iussit renuntiare, se cū Cyro velle colloqui, Quem vt audiit bibere, expectatō, inquit, donec biberit. Ac tum quidē abiit, quoniā intellexit, eo die nō posse dari cōueniendi regis copiam, ne parū ei iulis haberet. Posterorē quū iterū audisset illū bibere, nec se admitti ad colloquiū, dixit, Ita curā habedā pecuniarū, vt ne qd̄ tamē cōmitteret Sparta indignū: moxq; inde recessit.

6 P̄fectum multa imprecatus mala iis, qui primi à barbaris fuissent ludibrio habiti, eosque sua patientia docuisset, illos fiducia diuitiarū aliis illudere. Iurauit que apud comites, sese vt primū Spartam redisset, nihil nō facturum, vt Græcos inter se cōsiliaret, quō barbaris fieret magis

Iustā

Aiofē.

CALLICRATIDAE

magis formidabiles, desinerentq; illius regis viribus inter sese pugnantes egere. Quid nō & faciunt & patiuntur homines, vbi pecuniarū vrget inopia. At generosa Spartani mens maluit pecuniam negligere, q̄ effeminati regis tertio pati fastidium, quā alij leuioribus de causis æquo animo ferāt, si vel post totos sex menses admittantur ad regis colloquū. Deinde nihil imprecatuſ est ipsiſ barbaris, aut regi, sed iis indignabatur, qui primi sua tolerātia docuissent eos ob opulentiam tantas cristas sumere. Nam si fuissent omnes, quales erant Spartani, opum ac voluptatū cōtemptores, nunq̄ ad tantā insolentiam venissent barbari. Postremō singularis erat prudētē, q̄ perspexit, Græcos non alia magis ratione posse barbaris reddi formidabiles, quā si positis intestinis similitudinibus, mutua inter se concordiam sancirent.

6 Interrogatus q̄ genus homines essent Iones, Liberi, inquit, mali, sed serui boni: significans illos nescire imperare, ac libertate vti, sed seruitutem e quo animo ferre videlicet referendos ad secundū hominum genus iuxta di-

Hesiodus. distinctionem Hesiodi, qui per se quidē non sapiunt, sed parent rectē sapienti.

7 Quū Cyrus stipendiū misisset militibus, Callicratidi scorsim xenia, amicitie monumenta. Stipendiū quidē accepit, xenia verō remisit, negans sibi cū ipso priuatam habendam amicitiam, sed quā haberet publicam cū Lacedæmoniiſ oibus, eandē illi secū quoq; in-

tercede

APOPH. LIB. I.

37

tercedere. Quid hoc aio incorruptius q̄ totus ad reipub. cōmoda spectabat? Apud Arginusas quum esset nauali pugna cōflicturus, atq; Harmon nauclerus diceret, bonum esse ab eo loco soluere, q̄ Atheniensium triremes numero longē plures essent, Quid, inquit, postea? Atqui fugere ignominiosum est Sparte ac damnosum: contra, manentem aut mori aut vincere, honestissimum. Gloria vitæ anteposuit, sed publicam gentis, non priuatam suam. Ante cōflictum peracto sacrificio, quū aruspex nuntiaret ex incensis, exercitui quidem portendit victoriā, sed imperatori mortem: nihil expauesactus, Haud penes vnum, inquit, sunt res Sparte: me siquidem mortuo nihil deterius habitura est patria: sed si cessero hostibus, aliquid decedet patriæ. Itaq; quum Cleandrum pro se du-

Mors
cōtem
pta.

Mors
cōtem
pta.

cem designasset, naualem pugnam aggressus est, ac pugnando interiit.

CLEARCHVS.

10 Clearchus militū auribus subinde solet inculcare, Militi magis esse metuendum imperatorē q̄ hostem: quē vox mortem minabatur militi, qui parum grauitē se gessisset in prælio. Honestus autē est cum laude vitam impendere patriæ, q̄ cum dedecore poenæ. Hoc dictū nō quibus milites latari sint, sed hi facile ferebant, quibus matres domi solēt edicere, vt aut victores cū armis redirēt, aut mortui in armis referent.

CLEOMBROTVS.

11 Cleombrotus Pausaniæ filius, quum bos pes

Prudē
ter.

Hesiodus.
Simila
antēha
bot, so.
g. apo.
p7

Vrba -
nò hospes quida controuersiam haberet
cū patre de virtute, Tantisper, inquit,
pater est te prestator, quoad tu quoq;
genueris. Ciuilitate deterruit hominē
ā cōtentione, q̄ pater vel hoc nomine
superior esset, q̄ filium dedisset patrię
quum ille nondum pater esset.

CLEOMENES.

argutē 12 Cleomenes Anaxādrīdæ filius di-
cere solet, Homerū esse poetam ciuili
Lacedæmoniorū, Hesiodū verò Helotū
hoc est, seruorū, q̄ ille docuisset quo-
modo gerendū sit bellum, hic quomo-
do colendi agri. Nam, vt antē dictum
est, Lacedæmonij tantum ad bellicas
res instituebantur, eoq; humiliores o-
peras & artes manuaras seruis com-
mittebant, quos illi vocant Helotes.

Vasrē 13 Idem cū Argius septem dies p̄
factus inducias, quū obseruans deprehē-
dit illos tertia nocte indulgere som-
no, fiducia videlicet induciarū, ador-
tus est eos, & alios interfecit, alios ab-
duxit captiuos. Ceterū, quū illi p̄bro
dare violata iurifurādī fides, De die-
bus, inq̄, pactus sum, noctes nō addi-
tæ sunt in iure iurando. Quāq; & alio-
qui quicquid mali quis fecerit hosti-
bus, id & apud deos & apud homines
habetur iustitia prestantius: verū huic
magnificæ voci nō respōdit euentus.
Nam & vrbe, cuius gratia violat ar-
menta, frustratus est, eo q̄ mulieres de-
tractis ē templis deorū armis illū vlt̄
sunt perinde quasi diis ipsis, quos cō-
tempserat, p̄enas de ipso sumentibus.
Postremo versus in dementiam, ipse si
bi glā

bi gladiolo quodam fudit, & incidit
corpus ā talis vsq; ad loca vitalia, ita-
que vitam finit ridens, & ore didu-
cto. In hoc apophthegmate nihil ha-
bes imitatu dignum, vtile tamē exem-
plū ad vitandā iurifurādī violationē.

14 Quū augur illū dehortaret ne exer-
citū educeret ad vr̄bem Argiurū, ali-
oqui redi tū illinc fore turpem: postea
quā admouisset ciuitati copias, ac
portas videret clausas, & mulieres in
mœnibus, Hic, inquit, reditus tibi tur-
pis videtur, in quo viris mortuis, vxor-
es occlusere portas: Fortis animus, si
cū æquo bonoq; fuisse coniunctus.

15 Argiuis nōnullis illū cōiucio lacef-
sentibus, vt periurū & impiū, Vobis, Mode
inquit, potestas est mihi maledicēdi, at
mihī potestas est vobis faciendī malē.
Admonet, nō esse tutū eos maledictis
irritare, quibus in manu est, quum ven-
tū, re ipsa lædere: ad hæc nō oportet
re potentes humiliorū dictis admodū
cōmoueri. Satis enim vindicta est, q̄
fiet quū libet vlcisci, quum illis nihil
aliud reliquum sit q̄ malē loqui.

16 Venerūt ad Cleomenē Samiorū ora-
tores, hortaturi vt cum Polycrate tyrā
no bellū susceperet: id quum fecissent
oratione plus æquo prolixa, respōdit
in hunc modū, Quæ primo loco dixi-
stis, nō memini, & ob id ne media qui-
dem intelligo, quæ verò dixistis omni-
um postrema, non probo. Admonet,
multiloquiū nō solum molestū esse au-
ditori, verū etiam ad persuadendū inu-
tile, presertim apud principes, tū varis
curis

Aiosē.

Mode
ratēLoqua
eitas

curis occupatos, tū auribus fastidiosus.
 17 Pirata quida populabundus discurrebat per agros Lacedæmoniorum. Is vt captus est, rogatus quare id ausus esset, Quonia, inquit, deerat mihi cōmēatus, quem militibus preberem, ad eos veni, qui & habebant, nec spontē dabant, vi erepturus. Ad id Cleomenes, Cōpendiosa, inquit, malitia: detestatus predonis nefarium scelus, probavit tamē orationis expeditam breuitatem
 18 Quū improbus quidam ipsum conuiciis incesset, Num ideō, inquit, tu maledicis omnibus, ne si velimus respōdere, ocium habeamus vicissim de tua dicendi malitia: Vt è sublimi contempsit maledicū, nec vllō responso, nec alia pœna dignum iudicauit hominem nullius rei, cui nihil esset præfidiij præter maledicam linguam.

19 Quū è ciuibus quispiam apud eum diceret, bonū regem omninō erga omnes mitem & placidū esse oportere. Sed hæctenus, inquit, ne fit cōtemptui significans, erga improbos mansuetudinem nimia esse inutilem ciuitati: notant q̄, quorūdā mores, qui principes vehementer bonos & clementes, quū impensius amare debuerint, discunt habere cōtemptui. Est quidem præcipua virtus in principe comitas ac mansuetudo, verum ob malorum ingenij hæc ita temperanda est, vt principi sua constet autoritas.

20 Cum diutino morbo vexatus, expiatoribus ac diuinis auscultaret, antē nō solitus idem facere, quodā id admi-

gante

gante, Quid miraris, inquit, Non enim idem sum nūc, qui tunc erā. Quū autē non sim idem, nec probo eadem. Elutit quidem ille incōstantia repræhensionem, verū tamen est, nec eadē placere seni, quæ iuueni placuerant.

21 Sophista quodā de fortitudine multa differente risit Cleomenes. At sophista dicenti, quid rides Cleomenes, audiens de fortitudine differente, preferit quū sis rex: Quonia, inquit, o amice, si hirundo de fortitudine loqueretur idem faceret quod nūc facio: in aqua, magno silentio auscultarem. Visum est ineptū, quenq̄ de fortitudine magnificis vti verbis, qui ipse nihil fortiter gessisset vnquam, nec aliud possit quam in hirundinis morem garrere.

22 Arguius profitentibus se prioris cōfictus fortunā in qua victi fuerat, iterato prælio sarcire velle, Demiror, inquit, si duarum syllabarū accessione facti estis meliores q̄ eratis prius. Huius apophthegmatis argutia Latine reddi potest. Nam Græcis μάχη est pugnare est, ἀναμάχη est redintegrare pugna. Inter hæc duo verba nihil interest, nisi q̄ posterius superat prius duabus syllabis.

23 Quidā per cōuiciū illū (labis ἀναδixerat delictis de ditum, At hoc, inquit, fatius est q̄ inuultū esse. At tu pecuniarū amore teneris, quum quod satis est retoripossideas. Argute significauit, neminē tum esse posse iustitiæ tenacem, qui suprā q̄ satis est congerendi studio tenetur: ad hæc stultū esse, qui alteri lenius exprobrat vitij, quū in ipsum illic grauiss

Audacia

Modestate

Verbane.

Decorum.

Facete

Bellè

CLEOMENIS

uius crimen possit retorqueri.

Habet 24 Quida vt Cleomeni cantore quena-
antèa 26. da cōmendaret, quū alius multis nomi-
fo. 26. nibus prædicabat hominem, tum illud
20. 42 in primis affirmabat eū esse cantorem
Ars in inter Græcos præstantissimū. At Cleo-
utilis. menes ostensō quodam ex his q̄ ade-
rant, At per deos hic, inquit, apud me
iuris condiendi artifex. Cōtempfit ar-
tem ad solam delectationem vtilem.

25 Mæander Samiorū tyrannus ob in-
curtionem Persarū p̄fugerat Spartam,
ostenditq; quantam pecuniarū vim se
cum apportasset, & quantū Cleome-
ni vellet largiri. At Cleomenes ipse q̄
dem nihil accepit, sed veritus ne quid
aliis ciuibus donaret, adiūt Ephoros, di-
xitq; satius esse si hospitem suū Samiū
ē Peloponneso submouerent, ne cui
Spartano p̄suadeat vt fiat malus. Epho-
ri verō Cleomenis cōcilio parētes, eodē
statim die pmulgarūt edictū, vt Mæ-
ander Pelopōneso decederet. Quantus
in hoc hoīe diuitiarū cōtēptus, à q̄bus
nō secus atq; à p̄sentissimo veneno ti-
muit ciuibus suis: quū pleriq; nō ali-
ter existiment beatas ciuitates, q̄ si q̄
maximè abundent opibus. Hūc Mæan-
drū Herodotus li. i. Mæandriū appellat

26 Quodā interrogāte, quor Argiuos
cū Lacedæmonis bellum gerētes, quū
sæpe numero vicissent, nō deleuerint,
Ne optauerimus quidē, inquit illos de-
letos, vt habeamus q̄ iuuenes nostros
exerceant. Perspexerat egregius dux,
corrumpi iuuentutem, si permittatur
ocio, luxus ac malorū oīm magistro.

Percon-

APOPH. LIB. I. 40

27 Percōtanti cuidā, quam ob causam
Spartiatē nō dicaret diis spolia ab ho- Forti-
sibus detracta, Quoniā, inq̄t, à timidis ter
venerūt. Porrō q̄ parta sunt ab his qui
ob timiditate capti sunt, nec decet in-
tueri iuuenes, nec diis cōsecrata repo-
ni. Sensit, in bello aut vincendum, aut
fortiter occubendum, adeoq; rē igno-
miniosam iudicabat metū mortis, vt
alienæ quoq; timiditatis monumenta
putaret ab iuuenū oculis submouēda.
28 Cleomenes quū amicus q̄ dā hospiti-
tū in Phiditius nihil apposuisset, nisi vi-
nū nigrū, & panē igni duratū, succēsu
it hoī dicēs, Erga pegrinos nō oportet
re nimīū ἀκρίως (p̄, Seueritas est si q̄
à seipso exigat victum durior: at in-
humanitatis est, hospite eodē cōpelle-
re. CLEOMENES ALTER.

29 Cleomenes Cleōbroti filius, quū q̄
piā illi donaret gallos gallinaceos pug-
naces, ac munus suū ornās verbis dico-
ret, illos ob victoriā pugnādo interire
Da igit, inq̄t, mihi aliquot ex his q̄ hos lepido
occidit. Na illi his sunt p̄statiores. Vir
militaris ad bellū torfit oīa. Quisquis
laudat victū, illustrat victoris gloriā.

LABOTVS.

30 Labotus cuidā apud ipsum plixio-
re vtētī sermone, Quid mihi, inq̄t, de
re pusilla lōga textis p̄emia? Quāta res Loque-
est, tāta oportet & orationē esse qua
vteris. Est hoc oīs Spartanis peculiare
offedi sermone q̄ causa postulat lōgio-
re, adeo nūq̄ nō placebat frugalitas.
Nam ad causam non magnam adhi-
bere superuacua verborum copia,
luxuriæ genus est. Hūc Læo

LEONTYCHIDAE

botum Herodorus Leobotē appellat, quod nobis sonat populi pastorem.

LEONTYCHIDAS PRIMVS.

Nō habet in Græco.

31 Leontychidas huius nominis primus, cui dam obiciēti q̄ facile mutaretur, Mutor, inquit, sed pro temporū ratione, non, vt vos, proprio morbo. Prudentis est, pro re nata nouare consilia: at sine causa subinde alium fieri, inconstantiæ vitium est.

Prudēter

32 Idem rogatus à quodā, quo pacto quis bona quæ adsunt tueri valeret, Si nō oīa, inquit, fortunæ crediderit. In animi bona nullum vis habet fortuna. Tū externa bona reddemus nobis ita biliora, si quædā seposuerimus, nec fortunæ volubili cōmiserimus. At sunt principes, qui proferendæ ditionis studio semet in periculū cōiciūt, ne hoc ipsum q̄ habēt imperiū amittāt: multū ite diuites augendæ rei studio quicquid habēt totū committūt nauibus.

Habet ante fo 13. apo.

33 Interrogatus quid potissimū oporteret pueros ingenuos discere, Quæ illis, inquit, vbi ad virilem ætatem peruenierint, vsui sint futura.

65

34 Percōtari cui dā, quam obrē Spartiatæ parcissimè biberent, Ne, inquit, p nobis alij, sed nos potius pro aliis consulemus: salissimè notās, vinosos nō esse ad consultandū idoneos, sed salubrium consiliorū parens est sobrietas

Sobrie 345.

35 Leontychidas vnus ē seniorum numero, quos ferunt Lacedæmoniis fuisse viginti octo, quū Corinthi cœnaret apud hospite, rogauit, num illic ligna quadrata nasceretur: illo negatē, Quid igitur

APOHP. LIB. I.

44

igitur, inquit, si quadrata nascerentur, faceretis rotunda: Ita Plutarchus in vita Lycurgi. Quanquam hoc alibi referatur alterius nomine, videlicet Agefilai LEONTYCHIDAS ALTER.

36 Leontychidas Aristone natus, cui dā ipsi dicenti, q̄ Demarati amici malè de eo loquerentur, Per deos, inquit, nihil miror, quando quidem nullus illorum de quoq̄ bene loqui possit. Docuit cōtendendā esse malè dicentiā, quæ non à iudicio, sed ab animi morbo profici scitur. Qui verò passim maledicēt omnibus, eos palā est id naturæ vitio facere, nō ex eorū meritō q̄ obtrētāt

Maledicētia

37 Quū portæ illi proximæ clauē draconis circumuolutus esset cōplexus, id quæ augures affirmarent esse portentū, Mithi, inquit, nequaquā videtur, sed si clauis fuisset circumplexa draconem, portentū erat Lepidē irrisit hoīm superstitionē qui terrentur his, quæ casu, nec præter naturā accidunt. Hūc mortalis ingenij morbiū alunt augures, arioli, aruspices ac diuini. Verū vbi quis præter rectū & honestum insituit nefaria consilia, tū oportebat horrere portentū, & ali quid magni mali sequiturū expectare

lepidē

38 Philippus quidam erat phtens Orphei mysteria, & his alios initiare solitus: is quū esset extremæ paupertatis, tamen apud Leontychidam diceret, eos qui apud ipsum Orphei sacris initiati essent, post obitum fore beatos: Quin igitur, inquit, d demens q̄ occisimē vitā abrūpis, vt definas infollicitatē tuā ac inopiā deplorare: O aim ab oī super-

Superstitio nulla.

LEONTYCHIDAE

superstitione liberū. Post hac vitā sceleris erūt, q̄ hic piē iuste q̄, vixerint, non qui fictis ceremoniis fuerit iniuriatus. Hoc persuasum erat Lacedaemonis, q̄ hic piē vixissent, eos ab obitu fieri diuos.

LEON.

39 Leon Eurycratidis filius interrogatus, in qua tandem vrbe aliquis posuit vitā agere, in ea, inq̄t, qua qui incolit, neq; plus possident, neq; minus & vbi iustitia viget, iniustitia imbecillitas est. Grauius admonuit, aequalitatem esse pacis & tranquillitatis altrices: inaequalitate seditionis esse seminariū: nec ibi locū esse iustitiae, vbi vt q̄q; potētior est, ita licetius opprimit imbecillio.

40 Idem quū videret in Olympiis rē, cūrfiores sollicitos ab emissioe, vt aliqd lucri haberent ad occupanda victoriam, Quāto maior est, inquit, cura curforibus de celsitate, q̄ de iustitia. Vir integrus mentis etiam in ludis volebat haberi rationem iustitiae, nec tantum agendum vt prior quis ad metam pertingeret, sed vt iuste vinceret.

41 Cuidā de rebus haud quaq̄ inutilibus in tepestiue loquenti, O ho' pes, inquit, re oportuna nō oportune vteris. Nihil oratione melius si parce promas linguae thesaurū. LEONIDAS.

42 Leonidas Anaxādrīde filius, frater Cleomenis, cuidā ad ipsum ita loquebat, excepto regno nulla re nobis praestans, At, inq̄t, ni vobis fuisset melior, nō esse rex. Moderatissimo dicto & resallic cōiutiū, & suā dignitatē sibi defendit. Et enim vbi reges nō nascuntur,

sed

APOP. LIB. I. 42

sed cuius suffragiis eliguntur, hoc ipso publicis calcebus princeps iudicatus est ceteris melior, q̄ ad regnū acitus est.

43 Quis ad Thermopylas proficisceret cū Persis cōsistaturus, uxori Gongoni roganti si quid ipsi manderet, Vt bonis, inquit, nūbas, bonosq; liberos parias. Hae vox testabatur illum animo praesagisse interitum, nec hae praesensione deterritis est ab expeditione, pulcherrimum esse ducens, pro patria pugnantem occumbere.

44 Ephoris dicentibus, q̄ ad Thermopylas proficiscens paucos secū educe ret, Nimirū ad hoc, inquit, negotiū ad quod proficiscimur. Indicans satismultos educi ad moriendū in bello: satius enim perire paucos quam multos.

45 Rursus quū Ephori percōtarent, si quid praeterea rei facere statuisset. Nihil aliud, inquit, q̄ verbotenus impedirtur Barbarorū transitum, sed reuera pro Graecis moriturus. Egregiū imperterriti per floris documentū, in causa honesta piāq; nec certā mortē hor-

46 Vbi peruenerat Thermo (rescere, pylas, sic cōmilitones affatus est, Aisit Barbarū in propinquo esse nos autem tempus terimus. Nūc enim peruenimus ad Barbaros, quos aut vincamus oportet, aut victi moriamur.

47 Quodā ita dicente, pro iaculis Barbarorū nec solē videre licet, An nō, inquit, lepidum fuerit, si cum illis sub umbra pugnaturi sumus? Quid hoc animo fortius? Ad mortē eunti etia iocuri libuit: sed ludēs intē in metū ex-

ē a emūt

Aequa
litas

Iustit

Habet
antē si
mle
fo. 22. a
Pop. 15.Mode
ratēGraui-
ter

arguē

Mors
cōtem
ptaForti-
ter

lepidē

emit suorū animis. Hoc apophthegma refert M. T. Tufculanarū quæst. lib. 1. velut de ignoto, E quibus, inquit, vnus quū Perfes hostis in colloquio dixisset glorians, solem præiaculorū multitudi-
 dine & sagittarū vmbra nō videbitis, In vmbra igitur, inquit, pugnabimus.
 43 Quū alius qdā militū de hostibus dixisset, Sūt prope nos, Et nos, inquit, prope illos: insignificans ob id nō minus imminere discriminis hosti q̄ ipsis.

Aioſe.

Forti-
ter

49 Cuidā dicenti, Sicione cū paucis aduersus multos belli fortunā experturus huc venisti: Leonidas, Si putatis, inquit, me multitudine fretū huc venisse, ne Græcia quidē oīs satis sit, Siquidem ea ad barbarorū multitudinem collata exigua portio est: sū virtute, & hic numerus suffecerit. In bello iudicant plus habere momenti quales du-
 cas milites, quā quam multos.

50 Alteri cuidam dicenti, q̄ cum paucis aduersus multos conficturus iret, Imō multos, inquit, duco vt morituros. Hoc conuenit cum eo, quod antē respondit Ephoris.

51 Xerxes Leonidæ scripserat, Si desinas *ἄτομα χεῖν*, id est, cum diis bellare, sed meis te copijs adiūxeris, potes Græcia fieri monarcha. Huic ita respōdit, Si nouisses q̄ sint in vita honesta, abstinisses à concupiscendis alienis. Mihi verō potius est pro Græcia mori, q̄ in populares meos gerere monarchiam. Quid tam impium est, quod mortaliū vulgus non admittat ampli principatus gratia: At hic prius duxit honestā mortem

mortem pro amicis liberandis oppetere, q̄ monarcha factus eos seruitute premere, à quibus venerat depulsurus seruitutem barbarorum.

52 Rursus quum Xerxes scripſisset, Aioſe. Mitte arma: rescipſit, Veni & cape. Maluit armis mori, q̄ traditis armistru-
 piter de vita cum hoste pacisci.

53 Ceterū vbi iam adornaret cū hoste cōſtigere, bellī duces admonuerūt, expectaret reliquos socios, Non adſunt, inquit, qui pugnaturi sunt: An nescitis eos solos cum hostibus pugnare, q̄ reges verentur ac metuunt: Non puta-
 uit eos expectandos, qui ad præscriptum ab imperatore tempus non adessent: reliquos etiā adſint nō pugnare

Graui-
ter

54 Milites sic adhortatus est, Ita prædite cōmitones mei, tanq̄ apud inferos cœnaturi. Hęc vox ignauis ademiſſet animū, at viris fortibus addidit: admo-
 nēs ne cibo vinoq̄ graues venirent ad plū, aut certē p̄ patria fortiter occū-
 55 Idē percōtanti, quā ob cau- (berēt, sam fortes viri gloriosam mortē in gloria vitæ antepōnāt, Quoniā, inquit, al-
 terū naturæ proprium, alterū peculiari-
 ter ſuū eſſe ducit. Nā naturę benefico viuūt & ignauissimi, at honestē mo-
 ri nō cōtingit, niſi virtute præditis.

Sapien-
ter.

56 Quū cuperet iuuenes cœlibes, quo foret incolumes, abesse à belli periculo, sciretq̄; illos id minimē laturos, sin-
 gulis illorū tradidit scytha las, id est, epistolariū Laconicarū genus, cūq̄; his misit illos ad Ephoros, Quū verō tres etiā
 ex his, q̄ grādiōres iā duxerat vxores,

Huma-
nitas

B 3 opta-

optaret saluos, ac finali prætextu able
gare conaretur in patriam, intellecto
dolo, nõ suſt inuerunt accipere ſcyta-
las. Quorũ vnus ita ſe excuſauit, non
preco, ſed pugnor te ſequutus ſum.
Alter verò, hic, inquit, manens ero me-
lior. Tertius porro, nõ poſtremus, in-
quit, horum, ſed primus inibo pugna.
Vtrũ hic potius admirari cõuenit, du-
cis ne animũ, qui de ſe nihil ſolicitus,
eorũ incolumitati proſpexit, quos ad
huc viuere referebat patria, an in eta-
te florenti tantum vitæ cõtemptum?

LOCHADVS.

57 Lochadus Polyænidæ filius, Sironis
pater, nuntianti quæ filiis ipſius alter
interiſſet, Olim ſciebã, inquit, illi mo-
riendum eſſe. Nihil illi viſum eſt noue
rei, ſi mortalis natus moreret: nec mag-
ni referre, paulò ſerius an citius vita
decederet, cui omnino breui foret de-
cedendum.

LYCVRGVS.

58 Lycurgus iſ qui Lacedæmoniis le-
ges cõdidit, quũ conaretur ciues ſuos à
moribus præſentibus ad temperatiorem
viuendi rationẽ traducere, eosq; virtu-
tis & honeſti ſtudioſos reddere: nã e-
rãt corrupti deliciis: duos educauit ca-
tulos eodẽ patre, eadẽq; matre pro-
genitos, quorũ alterũ paſſus eſt domi
lautioribus veſci cibus, alterũ educlũ
venatibus exercuit. Dein quũ ambos
pduxiffet in forũ apud multitudinẽ,
poſuit illic ſpinas, ſimul & eſcas ali-
quas delicatiores, mox emiſit lepore:
quũ vterq; raperetur ad aſſueta, alter
ad eſcas, alter leporem inuaderet. An

non

nõ videtis, inquit, ciues, duos catulos,
quũ eiufde ſint generis, tamen ob di-
uerſam educationẽ admodũ diſſimiles
inter ſe eualiſſe, plusq; ad honeſtatẽ
momenti habere exercitationẽ quã natu-
ram: Sũt qui dicat, ab illo pductos ca-
tulos, nõ quidẽ ex iifdem parentibus
natos, ſed quorum alter eſſet ex igno-
bili canũ genere, qui aluntur ad ædiũ
cuſtodiam, alter ex his qui aluntur ad
venadum. Deinde qui erat ex ignobi-
liore genere, exercuit ad venatũ, alte-
rũ q̄ erat ex præſtatiore genere, tantũ
deliciis exercuit. Deinde quũ vterq;
ferretur ad ea quibus aſſouerat, atq;
hoc pacto palam omnibus faceret Ly-
curgus, quantũ iuſtitiõ ualeret, tum
ad meliora, tum ad deteriora, dixit. Pro-
inde nã nobis quidẽ õ ciues nobilitas
quã miratur hoim vulgus, ductũq; ab
Hercule genus proſuerit, niſi ea geſſe-
rimus, per quæ ille mortaliũ oim cla-
riſſimus ac generoſiſſimus extitit, ac p
omnem vita quæ honeſta ſunt & di-
camus & exerceamus. Reperit vir in-
genioſus via, qua multitudinẽ philoſo-
phicis rationibus nõ ſatis idoneã, vir-
tutis imaginẽ ob oculos poneret: ma-
gis enim mouet, ac penetrant in aios quã
cernũtur, quæ audiuntur. Quod autẽ
ille fecit in ciuitate, hoc cuiq; patriſa-
milliã in ſua domo, cuiq; moderatori
in ſuo grege faciendum eſt. Res quidẽ
efficax eſt natura, ſed potentior eſt in-
ſtitutio, quæ malam naturã corrigit &
vertit in bonã. Quales naſcatur liberi
nulli in manu eſt, at vt recta inſtitutio

E 4 26

me euadant boni, nostræ potestatis est.
 39 Quoniam intelligebat equalitatem
 & ad frugalitatem & ad cōcordiam in
 primis cōducere fecerat nouam agro-
 rii partitionem, & in singulos ciues æ-
 quam portionem distribuerat. Fertur
 itaq; quū dein ex peregrinationis redi-
 ens, iter faceret per agrum recens de-
 messum, cōspiceretq; manipulorum
 æceruos ordine positos æquales, de-
 lectatus eo spectaculo cum risu dixisse
 comitibus, vt tota Lacedæmon videretur
 multorū esse fratru, q nuper inter se
 diuiserint hæreditatē. Bono prin-
 cipi nihil iucundius est ciuium cōcor-
 dia, rursum tyrāno nihil formidabilis.
 40 Idem quū inductis nouis tabulis di-
 bitores æris aliēni liberasset, iam & ea
 quæ quisq; priuatim in ædibus habebat,
 ex æquo partiri tentauit, quo funditus
 ē ciuitate tolleret discrimen opū
 & inæqualitatē: sed quū cerneret eos
 ægrè laturos manifestā rerū ablationē
 idem occultiore via facere aggressus
 est, monetam aureā simul & argenteā
 abrogauit, instituitq; vt ciues ferreo
 dūtaxat numo vterentur, & quatenus
 postulabat vsus ad huius permutatio-
 nē totius substantiæ modū prescripsit.
 Hoc factō omni iniustitia exulabat ab
 Lacedæmone. Neq; enim iam furari,
 neq; largitionibus corrūpere corrumpere
 pive, neq; fraudare dolo, neq; rapere
 per vim quisquā poterat, quod nec ca-
 lari valeret, nec parare magnificū esset
 nec vti periculo vacaret, nec importa-
 re aut exportare tutum foret. Hac arte

vii

vir solertis ingenij, quibus diuitiarum
 cōtemptum persuadere nō potuit, di-
 uitiarū vsū subtraxit, ac reponendi
 studiū negociandiq; materiā ademit.
 61 Ad hæc, quicquid erat rerū super-
 uacanearū ē ciuitate eiciendū curauit
 adeo vt nec negotiator, nec sophista,
 nec vates, nec circulator, nec lautitiarū
 artifex Spartā ingrederetur. Neque
 enim passus est illic esse pecuniam tali-
 bus vtilem: tantū ferream monetā cu-
 dit, quæ pondere Aegænetico æqua-
 bat minam, valore æreos quatuor. His
 remediis expugnauit auaritiā.

62 Cæterū quū instituit inuadere de-
 litias luxūq;, & in his quoq; tollere di-
 uitiarū admirationē, instituit syssitia,
 hoc est, conuiuia publica. Percontanti
 verō quur ea cōstituisset, sic vt in sin-
 gulis cōiuuiis pauci cū armis discūber-
 rēt, vt, inq; expediti sint ad parendū
 imperatis, & si quid tumultus incide-
 rit, penes paucos sit delictū, iitq; inter
 omnes potus ac cibi æqua portio: deni-
 q; nō solū in esculentis ac poculētis
 verū ne in stratu quidē, aut vasis, aut
 alia re quacūq; plus haberet diues, aut
 pauper. His rationibus quū diuitis de-
 traxisset admirationem, posteaq; nemo
 erat, qui vel vti posset illis, vel ostenta-
 re, dicebat amicis, Quām præclarū est
 d̄ amici, ipsa re declarasse cuiusmodi
 sint diuitiæ, si quando cæcæ sunt, ca-
 rentq; spectatoribus & admiratoribus.
 Interim obseruabat, ne quis prius do-
 misumpta cœna veniret ad publica
 cōiuuia, & expleta aliis cibis aliōue po-

E 3 tu.

Artes
supera-
uacuasCōmū-
nitasτρυφλός
ὁ πλούσιος
τῶν

tu. Quòd si quis cū cæteris nō biberet
 ederetve, eū vituperabāt, vt qui aliis
 edulis delinitis abhorret à victu cō
 anuni, Porrò qui palām cōiuctus esset
 id fecisse, ei mūlctā dicebatur. Vnde
 Agis qui multò post Lycurgū tēpore
 rex fuit, de bellatis Atheniensibus do
 mū reuersus, quū vellet vnū diem cœ
 nā capere cum vxore, missus à Syfitiis
 pōcētī p̄fecti militiæ nō miserunt. Ba
 res quū postero die innotuisset si pho
 ris, mūlctā illi dixerunt. In eodē factō
 geminū exēplū nobis est p̄ditū primū
 frugalitatis, deinde seueritatis, quū in
 causa nō graui leges nec regi pepērit
 53 Sed Lycurgo euenit, qđ ferē solet
 his, q cū corruptis populi moribus bel
 lū suscipiit. Diuites hoc genus institu
 tionis indigne ferebāt, coortiq; sunt in
 illū, & nō solū cōiucis insectabant, ve
 rūt etiā laxa in illū iaculabant, conantes
 eū lapidare. At quū vrgeret persequen
 tes, dilapsus est per forū, ac reliquos q
 dē fugiens anteuertit. Alcāder aut̄ per
 tinacius insequens fuste respicienti in
 tergū extudit oculū. Hūc Alcādrū quū
 noxæ deditū publico decreto accepit
 fct puniendū, nec vllō affectit incōmō
 do, nec incusauit, sed quū illū sui insti
 tuti sociū haberet, effecit vt & ipsum
 Lycurgum, & vitę rationem quam cū
 eo egerat, p̄dicaret: nec victum mo
 dō, sed vniuersam ciuium educationē
 amaret, quam Lycurgus induxerat.
 Porrò mali quod acciderat monumen
 tum locauit dicatum in templo Mi
 n̄eræ, cui ab æreo delubrio nomen
 Chalci-

Chalciæco, dæq; cognomen tum ad
 didit, vt Opreletis diceretur: nam Do
 res Lacedæmonem incolentes, oculos
 optilos vocant, ab opto, quod Græcis
 sonat, video. Et hic habemus geminū
 exemplum: alterum admonens, non
 absq; discrimine mores ciuitatis cor
 ruptæ vicis ad meliorē frugem reuo
 car: alterū, insignis tolerantie: quæ ex
 hoste capitali reddidit amici ac propu
 gnatorem: quem etiam si necesset, vt ip
 si licuit, nihilo tamen minus ipse fuis
 set luscus, & vno legum suarū defen
 fore minus habuisset.

54 Percontanti quam ob causam non
 vteretur legibus scriptis, Quoniam, in
 quit, eruditi qui sunt, recteq; educati,
 probant quid pro ratione teporis ex
 pediat: significans scripturā nō muta
 ri, quū pro varietate occasionum vir
 probus & sapiens sæpe numero cogatur
 mutare cōsiliū. Hæ res nominatim
 p̄scribi non potest. Satis est, ciues
 honeste fuisse institutos, hi suas p̄pōtē vi
 debūt quid p̄ tēpore factō sit opus.

55 Rursum aliis p̄cōtantibus, quā ob
 rē statuisset, vt ad ædiū culmen impon
 endū fabri seuri vterentur, ad fores
 verò ad dēdas sola ferta, nec vllō alio
 instrumento, vt, inquit, ciues medio
 critatem seruent in oibus quę in edes
 inferunt, neq; quicq; habeant earū re
 literum, quæ apud alios sunt admiratio
 ni. Videbatur enim indecorum, si per
 ostiū rude ac vile supellex inferret ex
 otica, p̄cio chara, arte oposa. Id ne fiet
 set ipse quodāmodo fores admonēbāt

Prudē
ter.Fruga
liter

Habet anteã fol. 7. apo. 28
 Hinc aiunt accidisse, q̄ Leontychidas primus apud Lacones rex, quũ cenaret apud quendam, cerneretq; tecũ domus sumptuoso apparatu factũ, ac lacunaribus ornatũ, rogabat hospitem, num ligna apud eos quadrata nascerentur: adeò luxum esse putabat, naturam artificio corrumpere.

Habet anteã fol. 14. apo. 69.
 Rogatus aliquando Lycurgus, quã ob rem vetuisset frequenter aduersus eosdẽ expeditiones agere, Ne, inq̄, dũ crebrò sese defendunt, bellandi peritiam vsu colligant. Vnde & Agefilaus grauiter accusatus est, q̄ crebris in Bœotiã expeditionibus, ac bellis Thebanos Lacedæmoniorũ hostes, ad repugnandũ induxisset. Nã quũ Antalcidas vidisset illũ faucium, exprobrauit, q̄ Thebanos preliandi artem docuisset, quũ antè nec scirèt bellare, nec vellèt, Præclarã, inquit, doctrinã tuã mercedem habes, quĩ Thebanos nec animatos ad bellã dũ, nec exercitatos, vel inuitos cõsuefeceris, docuerisq; bellũ gerere. Hoc stratagemã latius etiã patet, videlicet, ne sepius quũ iisdẽ litigemus aut contendamus, ne tandẽ assueti vel cõtemnant nos vel superent.

67. Alio quopiã pctõte, quã ob rẽ virginũ corpora cursibus, ludis, discorũ ac telorũ iactibus fatigaret, Vt, inq̄, fecit tuã pfeminatio ab ipsã statim radice validũ in validis corporibus initiũ sumẽs, rectẽ germinet: simul vt ipse in pferẽdis partibus facillẽ simul & genere se certet aduersus pariẽdi nixus doloresq; postremò si qua incidat necessitas

tas, possint & p se, & p liberis, & p patria pugnare. Intellexit vir prudẽs, quãta rerũ publicarũ pestis sit otii atq; ignauia: cõtrã moderatos labores etiã corpora reddere tũ firmiora, tũ salubriora: vnde nec virginibus permisit in otio viuere, sed has quoq; masculinis exercitijs quodãmodo vertit in masculos, quũ in plerisq; ciuitatibus per delicias ac luxum masculi transformaretur in fœminas.

68. Cæterũ quũ essent qui vitio darèt, q̄ virgines in pompis ac ludis solennibus nudas exhiberet oculis oim, causamq; quur id instituisset requireret, Vt iisdẽ, inquit, cũ masculis rationibus institutã, nihil sint illis inferiores, vel robore, vel salubritate corporũ, vel animorũ virtute, ac generositate, studio quẽ verẽ laudis vulgarẽ aut gloriã cõtemnãt. Vnde tale quiddam fertur de Gorgone Leonidæ vxore, Quũ quẽdã, vt probabile est, extera mulier illi dixisset, Solẽ Lacenã viris imperatis, respõdit, Nimirũ solã viros parimã. Hoc exẽplũ nec in masculis, nec in puellis imitandum censuerim: hæcenus tamẽ conducit, vt stupidũ pudorem, quĩ si quẽnter obstat honestis actionib; ab ætate tenera excutiamus, statimq; discant, nihil esse verẽ pudendũ, præter turpitudinem. Innumeras verò reperias, quẽ nudatẽ vehemẽter erubescant: si quid præter honestũ dixerint, fecerintue, non mutant colorem. Sũt item innumera, quibus amictus vilior cultusq; simplicior genas rubore tingat,

Additẽ ex alio loco per studio sũ quẽpiam.

Pudor præpõterus.

contrà glorioſum eſſe ducant, ſi ſplen-
dido veſtitu prodeant in publicum,
negligentes earum rerum, quæ ve-
rum probum, veramque laudem
adferunt.

69 Cives qui à nuptijs abhorreret, eos
liberſque viuere mallent, à ſpectaculis
quibus nudi pueri incedebant, arcebat
Lycurgus, aliasq; addebat ignominias
hac arte prouidens diligenter, vt cives
creandis liberis operam darent. Quis
enim mos eſſet apud Lacedæmonios,
vt iuniores ſenioribus multū honorē
cultūq; præſtarent, hoc honoris ad-
mitijs, qui cōiugibus ductis nollēt au-
gere ciuium numerū. Vnde nec illud
in Dercyllidā dictū reprehendit quif-
quam, quū tamē belli dux eſſet proba-
tiſſimus. Quis enim aduenienti iuuenis
quidam non aſſurgeret, atque ille dice-
ret, non mihi aſurgens ceſſiſti, Nec tu,
inquit, mihi ceſſurum genuiſti. Tā pro-
cax iuuenis dictum in ſeniores, eūq;
bellica laude celebrē, nunquam tulif-
ſet populus ſpartanus, niſi pro peſſi-
mis ciuibus habuiſſet eos, qui ſponte
ſteriles eſſe ſtatuiffent, nec agnoſcerit
quid patriæ deberent. Nam rē propis
intuentibus non ita magnū discrimen
eſt inter eum qui ciuē occidit, & qui ci-
uem reip. dare quum poſſit, reuſat.

70 Cuidam percontant, quam ob cau-
ſam lege cauiffet, vt ſine dote virgines
elocarentur, Vt, inquit, neque propter
inopiam vllæ relinquerentur innuptæ
neque ob diuitias expeterentur, ſed vt
iuuenum quiſque ad puellæ mores re-

ſpicijs

Coeli-
batus
dānatus

Vxor
eligen-
da.

ſpicijs ex virtute faceret electionem.
Eadem de cauſa fucos & ornamenta,
quibus alia formam vel fingere, vel
cōmendare ſolent, ex vrbe ſubmouit.
Vt vbique vir egregius ſtudit æqua-
litati.

71 Idem quū certū tempus præſcrip-
ſiſſet, quo puellæ nubere, iuuenes du-
cere deberet, interrogatus quur id ſi-
tuendū putarit, Vt, inquit, ſoboles ex
adultis perfectæq; ætatis parentibus na-
ta, valida ſit & vegeta. Ex coitu præp-
pero non ſolum læduntur corpora, ſi-
gnentiū, verumetiā proles nāſcitur im-
becilla. Tum qui ante tempus dāt ope-
ram liberis, carent apud illos autorita-
te, quam ætas conciliat: rurfus qui ver-
gente iam ætate, nec ſuntur liberiſ
ſuis, nec eos poſſunt ad perfectam in-
ſtitutionem perducere, morte ſenio-
que præuenti.

72 Altero quodam admirante, quā ob-
rem vetuiſſet ſponſum cū ſponſa ſimul
dormire, ſed ſtatuiffet vt vterq; cū ſuis
æqualibus maximam diei partē verſa-
retur, cumq; his totas noctes quieſce-
ret, cum ſponſa verò ſurtim ac verecū-
dē congregaretur. Primū, inquit, vt cor-
poribus eſſent validi, ſi non vteretur
congreſſu ad ſatiætatē, dein vt illis a-
mor mutuus ſemper maneret recēs ac
vigens: denique vt ſcōtus æderent ro-
buſtiores. Hoc hoc demum eſt pa-
triz patrem agere, nuſquam non ad-
uigilare ad Reipublicæ vtilitatem,
ciuiumque tum animis, tum corpo-
ribus vndiquaque conſulere. At multi
ſunt,

Coitus
mode-
ratus.

sunt qui sibi legitimi magistratus videntur, si quamplurimum tributorum ac vectigalium è ciuibus extorqueant, & interdum puniant immania scelera, quum alioq; scelerum irrimamenta præbeat suis.

Delitiae

73 Quin & vnguenta eiecit è rep. tanquam olei corruptelam ac perniciem. Nam oleum odoribus vitiatum nullum habet usum, nec ad esum, nec ad membrorum vntionem: atq; dum rem necessariam ad delicias corrumpunt, fit vt minor sit copia.

Vnguenta.

74 Submouit & tingendi artificium, veluti sensus adulationem. Hæ enim dum color blandit oculis, natura rei corrumpitur. In summa, cunctis ornandorum leuocinio corporum artificibus Spartana vrbe interdixit, vt qui malis artibus bonas artes corrumperet: propterea quod huiusmodi delictum ciues à salubribus ac ferijs exercitiamentis auocarentur.

Additum.

75 Tanta porro erat illis temporibus vxorum pudicitia, tantumq; aberat ab ea facilitate quæ post inua sit, vt prius esset incredibile, adulterij crimen apud Spartanam inueniri: ferturq; dictum cuiusdam vetustissimi Spartani Gerade, qui rogatus ab hospite quodam, quid poenarum darent apud Spartanos adulteri, neq; enim videre se quicquam super hac resancitum à Lycurgo, Nullus, inquit, sed amice apud nos adulter est. Quum ille subiecisset, Quid igitur si exiit? Dabit, inquit, bouem tantum, vt porrecto vltra Taygetum motem collo bibat ex Eurota. Cumq; ille ridens dixisset, fieri non potest, vt tantus bos inueniatur, Et quo pacto, inquit Geradas, Spartæ

Adulterium

existat

existat adulter, in qua diuitia, delicta, & corporis ascititius cultus probro habentur: contra verecundiam, modestiam ac obedientiam magistratibus debite obseruatio, decori, laudiq; dantur: Prudenter intellexit Geradas, ibi non posse nasci vitia, vbi non admittuntur vitiorum semina, eaq; vbiq; iacere, quibus per honorem tribuitur ignominia. Atq; hæc est clementissima ratio medendi prauis moribus, excitandiq; virtutis studium.

76 Cuidam postulanti vt in ciuitate per aristocratiam, id est, optimatum gubernatione, constitueret democratiam, hoc est, popularem gubernationem, Tu fac, inquit, prius domitiam democratiam instituas. Compendio docuit, eam reip. speciem non esse vilem ciuitati, quæ nemo vellet esse in sua familia. Ciuitas autem nihil aliud quam magna domus.

Argute.

77 Percontanti cur instituisset vt minutis ac vilibus rebus sacrificaret, Ne vniquam, inquit Lycurgus, deficiat nos quo numen honoremus. Quis non diceret in solenni deorum cultu magnificentiam ac splendorem adhibendum? At vir prudens intellexit, numen magis delectari frugalitate, quam opimis victimis, ne sub religiosis obtentu luxus irrepere, aut certe rerum penuria. Deus enim non eget nostris impendijs, amat autem homines, quorum necessitati poterat illis impendijs succurri.

Sacrificia frugalia.

78 E certaminibus ea sola concesserat exercere, in quibus manus non extenderetur in altum. Eius constitutionis cauam percitantem, Ne quis, inquit, illorum labo

Exerci-
tatio

laborando confueſcat deſatigari. ſi-
quidem exercitia ad conſirmandum
corporis robur adhibentur, non ad ex-
hauriedas vires. Qui verò ſubinde de-
laſſantur in exercitamentis, quoniam
inbecilliores veniunt ad labores ne-
ceſſarios, facilius deſiciunt.

Strate-
gema

79 Cuidam percõtanti quam ob rem
crebrò mutari caſtra iuberet, Vt ma-
gis, inquit, laedamus hoſtem. Lacedæ-
monij quoniam erant expediti, nõ ma-
gno negotio transferebãt exercitũ: ve-
rum idem facere non perinde commo-
dũ erat hoſtibus, magnã ſarcinarum &
impedimentorũ vim ſecũ trahetibus,
præſertim qui caſtra ferè ſolis, æggeri-
bus ac vallis ſolent communire.

Strate-
gema

80 Roganti qua de cauſa vetuiſſet op-
pugnari turres, Ne, inq̃t, à ſcœmina pue-
rove, aut ab alio quopiã homine pue-
ro ac ſcœminæ non diſſimili, viri præ-
ſtantes occidantur. Non probauit
prælij genus, in quo virtuti locus non
eſſet. Et turribus potèſt puer aut mulier
deieſta ſaxorum poteſt virum quan-
tumuis fortè interimere. Quis igit lo-
cus virtuti in bellis noſtris, in quibus
præcipuas partes agunt bombardæ?

81 Quum Thebani conſulerent Ly-
curgum de ſacrificio luſtũq̃, quem il-
li Leucothææ ſolent facere, ſi, inquit,
deam eſſe creditis, ne lugeatis: ſin ho-
minem, ne vt deæ rem diuinã faciatis.
Mirè taxauit Thebanorum ritus ſecũ
pugnantes. Non enim conuenit ſimul
lugere & ſacrificare, hoc eſt, ab ea pe-
tere opem, quæ iplã ſit in calamitate,
ac lugẽ-

ac lugenda.

82 Cuius quibuſdam interroganti-
bus, quomodo liceret hoſtium inſultũ
effugere, ſi, inquit, pauperes fueritis,
nec alius alio plus requirat. Ad opulẽ-
tos & onuſtos prædæ ſpes inuitat ho-
ſtem, nec facile poteſt elabi, qui ſarci-
nis & impedimentis retardatur: ad hæc
tutores ſunt ab hoſtũ incurſu, inter
quos eſt equalitas, & ex equalitate cõ-
83 iſſe præcõtanti cur pro- (cordia,
hibuiſſet verbè cingi muris, Quoniã, in-
quit, nõ caret mœnibus ciuitas, qua nõ
lateribus, ſed viris cinſta eſt. Indicauit
id genus munimenta magis arguere ci-
uitũ ignauã, q̃ fortitudinem.

Forti-
ter.

84 Spartanis ſtudio eſt alere comã, &
ſuper ea quoq̃; narrant Lycurgũ red-
diſſe rationem, Quoniã, inquit, coma
formoſis addit decorem, deformes ve-
rò reddit hoſtibus terribiliores. Vt e-
nim decet coma ſpecioſos, ita minus
ſcœlici ſpecie præditis horrorem ac fer-
rinum quiddam conciliat. Capillitiũ
naturalis eſt ornatus, minimoque con-
ſtans: hoc genus non damnauit Lycur-
gus, vt quod nec operoſis artibus con-
ſtaret, nec pro frugalitate luxum indu-
ceret. Adſcitiuum cultũ magnoq̃; pa-
randa lenocinia nõ probauit. Quo ma-
gis deteſtanda eſt quorundã præpoſte-
ra cura, q̃ corporis eas partes vellũt ra-
dũtq̃, quibus natura pilos dedit, nõ tantũ
ad decorem aut verecundiam, verum
etiam ad tuendam valetudinem: cõtrã
illic eliciunt ſyluam artiſicio, vbi na-
tura voluit eſſe glabriciem.

Coma.

Præci-

Mode
ratiovi
storix

85 Præcipere solet, vt posteaquam in bello hostes vertissent in fugâ, ac superassent, tam dū fugientes insequerentur, donec certa esset victoria, moxq; retrocederet. Neq; enim Græcorū conuenire moribus, eos trucidare qui cessissent; idq; non solū honestius, verū etiā vtilius esse dicebat. Siquidē hostes, quibus cum res est, vbi cognorint Lacedæmonios parcere cedentibus, occidere verò qui loco non cedunt, sibi cōducibilius existimabunt fugere q̄ perfitere. Frequēter enim desperatio magnū robur addit animo, non minus q̄ spes victorię. Decet aut, Græcos legibus ac disciplinis imbutos etiam in bellis meminisse clementiæ: Barbaricę feritatis est, sœuire in prostratos. Sed rursus ita temperanda est clementia, ne nobis sit exitio. Fit enim non rarò, vt hostis fugam simulet, vt redintegris viribus acrior insurgat in victorem.

Strategema.

86 Percõtanti per quã ob rem hostiū castrorū cadauera spoliare vetuisset, No inquit, dū spolijs incumbūt, pugnam eligant, sed paupertate vnã cū ordine seruent. Vt uir ille sapiens vbiq; ciuib; suis metuit à diuitijs, tanq̄ à fonte plurimorū malorū, quū apud hominū vulgū nihil expectat audiujs, quasi in his sint præcipua sclicitatis humanę præsidia.

87 Dicere solet, Remp. duabus rebus contineri, præmio & pœna. Refert M. Tullius lib. Epistolaru ad Brutum.

LYSANDER.

Hocan
teso. 26
apo. 46

88 Lysander pretiosas vestes, quas Dionysius ad filias ipsius miserat, non accēpit, di

pit, dicens, Vereor ne his amicta turpes videantur.

89 Idem quū aliquantò post idē Dionysius ipsi misisset epistolas duas, iubēs vt vtram elegisset eā mitteret filię. Ipsa inquit, reftius eligit: itaq; accepit ambas & abiit. In hoc exēplo nihil est imitandū, nec viro Lacedæmonio dignū: nec aliud ab hoc duce expectandū ferè præter malitosam ingenij vafriçiē.

90 Is quum egregius simuladi artifex euasisset, ac pleraq; quæ crudeliter & vtilitatem vitæ non alia re q̄ vtilitate, & honestum tuteporitate mendacio præstatiorem esse, sed vtriusq; dignitatem ac pretiū vtilitate æstimandā. Inuertit vir improbus philosophorū dogma, q̄ qd̄ honestum est, idem volūt vtile esset: hic quicquid esset vtile, idē ducebat honestū.

91 Ad eos verò qui ipsi probro dabāt, quod pleraq; dolo ac fraude gereret, nō palam virtute conficeret, hac parte Hercule generis autore indignus, rident dicit, Vbi quod vellet nō assequeretur Leonis exuuium, ibi vulpinū applicandum esse: sentiens, q̄ honestis rationibus non posset effici, id fraude dolique perficiendum.

92 Rursus alijs illi vitio vertētibus, quæ fœdera quæ cū iureiurando fecisset in Persia Mileto violasset, ait, Puerostalis hoc fallēdos, viros iureiurando: quasi hoc ipsū esset viro dignū, periurio fallere.

93 Quum Athenienses nō virtute, sed infidijs vicisset iuxta flumen, cui nomen

Vafre.

Vtilitas vitæ
tuteporitate

Vafre

Gloriose

Aegia

Aegis, eisq; fame pressis, vrbē in fidē sua accepisset, scriptit Ephoris, Captæ sunt Athenæ: perinde quasi vire gessisset, gloriam aucupans mendacio.

94 Quū Argiui de dititionis finib; ambigerent cum Lacedæmonijs, asseuerarentq; se iustiorē habere causam, Lysāder stricto ense, Qui hoc, inquit, superior est, is optime de finibus disputat. Ab æquo & bono vir insolens ad vim 95 Ad Bœotios accipites, (puocauit, nec huic nec illi parti addictos, quū p̄ illorū confinia faceret iter, legatos misit, q̄ percentarent, vtrū rectis an iniustis hastis p̄ illorū agros p̄ficisci deberet: significans siue amici essent Læotij, siue inimici, nihil minus se cepto itinere perrecturū, nisi q; per hostium agros iturus esset erectis hastis, ad propulsandū si quis obfisteret: per amicorum inuerfis, veluti nemini nociturus. Hoc dictū nō nihil respicit in dolis Lacedæmonicæ, q̄ nec inimicis supplex esse vellet, nec amicis grauis.

96 Megarensi cuida in publico conuētu liberius aduersus ipsum loquenti, Tua verba, inquit, amice opus habet ciuitates: significans, in ciuili confesso cui que liberum esse quē videntur dicere, in bello non esse eandem libertatem.

97 Cū ad Corinthiorū q̄ defecerāt muros peruenisset, videns Lacedæmonios conates aggredi, ac forte accidisset, vt lepus conficeretur excitatus transilire fossam, Non pudet, inquit, ō Spartani huiusmodi formidare hostes, quorū mœnibus ob ipsorū ignauā lepores in-

98 indormiunt: Casū fortuitū solertia ducis torfit ad aim addendū militib;.

99 Eidem in Samothrace oraculū consulenti sacerdos iussit, vt quod in vita maximē sceleratum cōmisset, diceret, Ille sacerdotem rogauit, Vtrū hoc tuo an deorum iussu facere oportet: quum sacerdos respondisset, deorum iussu, Tu igitur hinc discede, an dijs dicam si percententur: Hic cuiq; liberum est, vtrum malit laudare aim ad omni superitione liberum, an prudentiā, qui senserit sacrificii facum hoc agentis, ut ex conscientia criminis haberet illum obnoxium. Mos erat Lacedæmonijs, nihil aggredi nouæ rei, nisi consultis oraculis: at Lysander, quum nulla religio terneretur, nihil scius hinc quoque solitus est suis vatijs honesti specie petere, tamen parum successit.

99 Interroganti Persæ, quā Remp. maximē p̄baret, Eā, inquit, in qua fortibus virtis ac meticulosi cōgrua vtriusq; red dūf. Sedit virtutē inuitari p̄mij; igna uos excitari ignominia. Nimirum hoc est, qd̄ apud Homerū stomachas Achilles, ide honoris haberi ignauis ac fortibus. Ea sententia non solū habet locū in repub. verū etiam in priuata familiarijs. Sūt enim hæc duo p̄cipua ad cōseruandū cuiuslibet gregis disciplinā. Nos enim non solum alit artem, vt habet proverbium, verum etiam virtutem. Nec tam refert monarchia sit, an aristocratia, an democratia, an aliqua Republicæ forma ex his temperata, quam vt in quacūq; gubernatioe discrimen

Simile dictū est fo. 23. ap. 23.

Præmia virtutis.

discrimen habeatnr publicū inter viros vtilis Reip. & suo viuētes abdomi
 100 Cuidam apud Lysandrū ia-
 stanti, q̄ ipsum & laudibz veheret, &
 aduersus obtestantes tueretur, Duo,
 inquit, mihi sunt boues ruri, tacentibz
 ambobus, tamē certo noui vter sit ig-
 nauus, vter ad laborem strenuus. Sen
 sit veram virtutem non egere laudibz
 humanis, quū ipsa secum ducat sua lau-
 dem ac decus. Cæterū qui nihil gerunt
 præclarū, his opus est præconibus.

Laus
 ab hoī
 bus.

Mode
 ratē.

Hoc an
 te ha-
 betur
 in Age-
 silao, li-
 cet ali-
 ter nar-
 ratū, fo-
 lio. n.
 apo. 51.

1 Ad quendam à quo cōiitijs impe-
 tebatur, Dic, inquit, assidue ò amicule,
 dic dic, nihil omittas, si qua tuum ani-
 mum malis, quibus videris plenus, va-
 leas exonerare. Ingentis animi argu-
 mentum, ne ira quidem dignum ar-
 bitrari maledicum, quum in prom-
 ptu esset vltio.

2 Aliquantō pōst defuncto iam Ly-
 sandro, quū de societate belli nata es-
 set cōtrouersia, Agesilaus adijt Lysan-
 dri domū, inquisiturus super hac reli-
 teras, quas Lysander apud se detinue-
 rat. Reperit autem præterea librū Ly-
 sandro conscriptū de nouando Reip.
 statu, quod oportet regnū ab Eurytiō
 tidis & Agide ablatū (Nam ex his tan-
 tū familijs fas erat creare reges) in cō-
 mune ponere, ac regem eligi ex opti-
 mis: quo videlicet hoc honoris decer-
 neretur, non his qui genus duxissent
 ab Hercule, sed ijs qui tales essent vir-
 tute, qualis fuisset Hercules: quando-
 quidem virtute, nō generis commen-
 datōe, & ille ad diuinos honores sub-
 uectus

rectus est. Hanc orationē Agesilaus ni-
 tebat apud ciues euulgare, cupiens p-
 eā ostendere, qualis ciuis clanculū fuisset
 Lysander, non sine calumnia eorū,
 qui Lysandro fauerant. Sed ferūt Crati-
 dem, qui tum inter Ephoros primas te-
 nebat, veritū ne lecte oratio persuaderet,
 reuocasse ab eo consilio Agesilauū,
 ac dixisse, non solum non esse refodiē-
 dum Lysandrū, sed ipsam potius ora-
 tionē cum illo desodiendam, q̄ callidē
 & ad persuadendū accommodatē com-
 posita videretur. Hoc factum declarat
 Lysandri peruersam ambitionem, qui
 nihil intentatum reliquerit ad regnū
 adipiscendum: sed idem arguit Agesi-
 lai moderationē, qui priuatam simul-
 tatē posthabuit vtilitati reipublicæ.

3 Cæterū qui filiarū illius nuptiis: pri-
 us ambierant, mox post obitum eius,
 q̄ repertus esset pauper, eas recusabat,
 ijs Ephori dixere multā, eò q̄ quē di Sæuerē
 uitem esse credentes coluerant, eundē
 iustum ac probū ex paupertate agnitū
 contemnerent. Hoc vt apophthegma
 non est, ita salubre est exemplū seueri-
 tatis, quod admoneat in conciliandis
 matrimonijs magis spe standam virtu-
 tem q̄ censum: eosq̄ perfidos & incon-
 stantes esse amicos, qui amicitiam com-
 modo metiuntur, cuius spe addepta p-
 tinus recedunt ab amicitia. Quin & il-
 lud nos admonet, honestius esse fama
 q̄ pecunia ditescere.

NAMERTES.

Vides

4 Namertes quum legatione fungēs, adie-
 a quodam eius gentis ad quā erat mis-
 sus, bea-
 sus, bea

NICANDRI

Amici **explo** **ratio.** fus, beatus prædicaretur, eò q̄ multos haberet amicos, interrogauit quomodo qui multos haberet amicos, periculum faceret an amicū haberet syncerū ac probum. Id quū alter fassus se nescire, cuperet discere, Per aduersam, inquit, fortunā.

NICANDER.

5 Nicander cuidam dicenti, q̄ Argiui malè de ipso loquerentur, Num igitur, inquit, dat pœnas qui de bonis loquuntur malè, significans reimp. malè moratam, vbi liceret impunè maledicere nihil mali commeritis.

Simile **fo. 48.** **apo. 34** 6 Idem percontanti, quare Lacedæmonij comam ac barbam alerent, Quoniam, inquit, hic ornatus quum sit homini omnium pulcherrimus ac proprius, nullo constat impendio.

7 Cum Atheniensis quidam dixisset, nimium ò Nicander amplectimini otium, Verum, inquit, prædicas, sed non quemadmodum vos, quocunq; modo nobis parare studemus. Sensit, otii honestis rationibus partum non esse reprehendendum: sed eos vituperio dignos, qui per fas, nefasq; sectarètur otium. Otium autem Atheniensis dixit, non exercere sordidas artes.

ZEVXIDAMVS.

8 Zeuxidamus cuidam percontanti, quam ob causam Lacedæmonij leges de fortitudine citra scriptum seruarèt ac non potius descriptas traderent iuuenibus legendas, Quoniam, inquit, asuefaciendi sunt, vt præclaris gestis potius quam scriptis intendant. Inertia genus est, de fortitudine philosopho

gum mō

APOPH. LIB. I. 52

rum more disputare, sed protinus factis exercenda virtus, quæ paucis dogmatibus tradi potest.

9 Aetolo quodam dicente, q̄ qui studeant probitatem cū fortitudine coniungere, ijs bellum esset potius pace, Non per deos, inquit, sed his mors vitæ potior esse debet. Correxerit Lacon dictum Aetoli. Non enim optandum bellum, sed nec in bello, nec in pace libertatem tuari licet, nisi mortis terrorem abieceris.

PANTHOIDAS.

10 Panthoidas legatus missus in Asiā, ostendentibus ipsi murum probe munitum, Per deos, inquit, ò hospes, bellum conclaue mulierum.

11 Idem quum in Academia philosophos audisset multa de virtute disserteres, interrogatus, cuiusmodi viderentur eiusmodi sermones. Quid aliud, inquit, quàm probi, sed prorsus inutiles vobis qui illis non vtimini. Salsè tetigit mores Atheniensium, qui virtutem habent in labris, non in factis.

PAVSANIAS.

12 Pausanias Cleombroti filius, quum Delij de insula cum Atheniensibus haberent controuersiam, atq; inter cætera dicerent, quòd ex more regionis, neq; mulieres in insula parerent, neq; mortui sepelirètur, Quomodo igitur inquit, hæc insula erit vobis patria, in qua neq; fuit quisq; vestrū, nec futurus est? Argutè notauit ineptam Deliorū consuetudinē, qui suos in patria neq; nasci sinerent viuos, nec humari mor-

Ante
fo. 25.
apo. 29
ac fol.
33. apo.
27.

Salsè.

argutè

tuos: quū vt mulier, ita nec regio ma-
ter fit, nisi gignat. Alienū aut̄ fit à ma-
terna pietate, nolle sepeliri quos ge-
1; Quū Atheniensū exules (nuit,
hortaretur illū, vt aduersus Athenien-
ses moueret exercitū, diceretq; q̄ quū
in Olympijs præconis voce pronūtia-
retur victor, soli Athenienses ipsū exi-
bilassent, quū hoc, inq̄t, fecerint in be-
ne meritū, quid facturos creditis, si il-
lis malē fecero? Insigne moderationis
exēplū, nihil tā atroci commoueri con-
tumelia, at idē ingenij mirē solertis ar-
gumentū, qd̄ adferebatur velut insti-
gaturū Pausaniae aīm ad suscipiendum
bellū, id in partē diuersam retorquere
14 Percontanti, quur Tyrtaen̄ poemā
Spartē cinē fecissent, Ne quis, inquit, ex
ternus nobis dux fuisse uideatur. Poe-
tæ apud Lacedæmonios non erant in
pretio, nec hoc nomine Tyrtaeus me-
ruit apud illos honorē, sed quoniam
strennuū ducē in bello præstiterat, pu-
tarūt eam laudē patriæ vindicandam.
15 Ad quēdā imbecilli corpore, tamē
hortantē vt cū hostibus terra marique
experiretur, Vis, inquit, igitur positus
uestibus te ipsum ostendere, qualis sis,
qui nobis bellandi es autor? Salsē inquit
ad id hortantem alios, in quo ipse
nihil opis adferre possēt.
16 Quibusdam in spolijs barbarorum
demirantibus pretiosas vestes, Præstiterat,
inquit, ipsos esse multi precij, q̄
possidere pretiosa. Correxīt suorū ad-
mirationem, eosque ad verorum bono-
rum admirationem reuocauit.

Modo
rate.

argutē

Salsē.

Sapien
tē.

Post

17. Post victoriam à Medis apud Pla-
teas reportatam, præcepit suis, vt appo-
nerent coenā Persicā, quam sibi barba-
ri prius apparauerant. Ea quū esset opi-
para ac sumptuosa, Lurco, inquit, eras
ō Persa, qui quū tantas haberes delicias
ad nostram veneris mazam, id erat pa-
nis genus contemptū ac vulgare. Ad-
monuit stultissimū esse, locupletes pu-
gnare cū his quibus non multū est qd̄
eripiat. Etenim si foeliciter cadat Mar-
tis alea, exile lucrum est: sin secus, in-
gens est damnū. Dicti verò argutia
in hoc est, q̄ fastidiosē delicatus videt̄,
qui inter varias delicias appetit cibū
vilem ac plebeium. Nam id solo lent in-
terdū diuites, quibus assidua copia lau-
ticiarū parit naueam.

Lepi-
de.

PAVSANIAS ALTER.

18 Pausanias Plistonactis filius cuidam
rogatū, quā ob rem apud Spartanos ne-
fas esset vllā prisearū nouare legum,
Quoniā, inquit, legibus cōuenit autē
ritas in homines, non hoibus in leges.
19 E patria profugus quū Tegeē lau-
daret Lacedæmonios, cuidam dicenti,
quin igitur mansisti Spartæ, sed fugere
maluisti: Quoniā, inquit, nec medici a-
pud sanos, sed apud ægrotos versari
solent. Salsissime conutiū exiliū retor-
sit in Tegeatē, q̄ eius gentis corrupti
mores egērēt Spartanā disciplina.
20 Alteri percontanti, quo pacto pos-
sent debellari Thraces, Si, inquit, qui
vir optimus est, eum belli ducem dele-
gerimus. Admonens, plurimū ad vi-
ctoriam momenti esse in imperatore. bonus

Legū
auctori-
tas.

Salsē

Dux
bonus

Fj. Quemad

Quemadmodum in omni negotio magis referit, quales sint, quibus gerenda rei creditur autoritas.

12. Medicus qui inuisebat Pausaniam dicebat, nihil habes mali, Non enim, inquit, te medico vter. Hoc ipsum quod nihil habebat mali, adeo non acceptum ferebat medicis, ut eos solos iudicaret prospera esse valetudine, qui medicis non vterentur. Id ut perpetuo verum non sit, tamen extra controuersiam est, maximam malorum partem a medicis proficisci, vel quae sint impia, vel quae negligenter, vel quae ambiguntur quae sunt corruptae.

22. Quum ab amico argueretur, quod de medico quodam male loqueretur, a quo nec vlla re lesus esset, nec cuius fecisset periculum, Si fecissem, inquit, periculum, nequaquam viuerem.

23. Medico cuidam dicenti Pausania, ad senectutem peruenisti, Ob id, inquit, quod te medico non sum usus. Medicus existimabat: arti suae debere, si cui contigisset senectus: at ille credebatur vix vniquam ad senectutem pertingere, qui medicis vterentur.

24. Eum vero medicum censebat optimum, qui non sineret egrotos extabescere, sed qui primum sepeliret. Inhumanior quidem videtur haec sententia, sed tamen a Socratis opinione non multum abhorrens, qui vult admodum valetudinarios nec vlla ex parte vtilis reipublicae, a quo aetate debere est vita decedere, sic tamen, ut nemo sibi vim adferat, sed honestis actionibus immoriatur. Certum non apparet, quid magni faciat: qui quatuordecim me-

sim medici multo tempore immo dicis impendij adnitantur, ut anui iam praemortuae vitam in vnum alterumve mensum proferant. Quid enim aliud agunt, nisi quod arte sua mortem reddunt longiore, quasi hoc cuiquam sano sit optabile, diu mori? At viri sapientes mortem inopinata ac breue iudicantur optimam.

PAEDARETVS.

25. Paedaretus cuidam dicenti, magnam esse numerum hostium, Tantum, inquit, plus gloriae referemus, quonia plures interficiemus. Quod alter adferebat ad persuadendam ignauiam, ille vertit in calcar fortius agendi. Eodem telo repellunt, quicquid; difficultatis causatione dehortantur ab honesto.

26. Idem conspecto quodam, qui natura mollis, tamen ob humanitate laudabatur a ciuibus, dixit, Nec viros, quae mulierum similes sint, oportere laudare: nec mulieres, quae virorum sint similes, nisi si qua muliere vigeat necessitas. Sed sit, aliud decere bonum virum, aliud bonam mulierem: ac per mulierem in virum transfigurata accipit necessitatis excusationem: in viro degenerante in mulierem, nulla recipit excusationem. Ita non eadem laus decori principi est, quae plebeio, non eadem magistratui, quae priuato.

27. Quis in trecentorum virorum ordine non esset adscriptus, qui honos apud Spartanos primum dignitatem obtinebat, repulsus discessit hilaris ac ridens: reuocantibus autem Ephoris, quid quae rideret percontantibus, Gratulor, inquit, huic Reipublicae, quae trecentos ha-

F 4 beat ci-

medici
na con
cepta.

Medi-
corum
osor.

Medi-
corum
osor.

Medi-
cus op-
timus
quis.

Deco-
rum

Cadog

beat ciues multo me meliores. Quid hoc pectore magis philosophicū: Nec molestē tulit repulsam, nec questus est de Ephororū iudicio, sed plus voluptatis capiebat ex publico reip. bono, quē se furus erat ex honore impetrato.

PLISTARCHVS.

23 Plistarchus Leonidæ filius cuidam interroganti, quā ob causam reges Lacedæmoniorum non à priscis regibus cognomen fortirentur, Quoniam, inquit, illi ducere quē regnare maluerunt, posteriores illis nequaquā. Primus omnium regum Lacedæmoniorum Agis dictus est, & hoc nomen in aliquot posteriores demanauit. Agis autem dictum est a ducendo, quoniā clemēter imperabant, & regum est imperare potius quā persuadere. Plistarchus autem sonat plurimis imperantem.

29 Quum patronus quidam ridicula loqueretur in causa, Plistarchus interpellans illum dixit, Non tu cauebis amice perpetuū risu digna dicere, ne quemadmodū qui assiduū palestricā exercēt, palestritæ sūt, ita tu fias ridiculus: Sensit vir egregius, raris lapsibus dādam esse veniā, ceterū quū error transsit in habitum & consuetudinē, sit immedicabilis. Expedit autē hac Plistarchi interpellatione amicos crebris peccantes reuocare, ne peccandi colligat vsum, & vitiū transeat in naturam.

30 Cuidam referenti ipsum à maledico quodā laudari, Demiror, inquit, si quis illi dixit me mortuū esse. Nā ille de viuo bene loqui possit nemine. Nō dele

Status

Etate est vir generosus laude, quæ à viro illaudo to proficerebatur.

PLISTONAX.

31 Plistonax Pausaniæ filius, quū rector quidā Atticus Lacedæmonios dixisset indoctos, Nos enim, inquit, Græcorū soli nihil à vobis didicimus mali. Lacedæmonij malū existimabūt, quicquid nō faceret ad efficiendā ciuitatē melio-

POLYDORVS.

32. Polydorus Alcamenis filius, in eū qui nō cessabat minitare hostibus, Nō intelligis, inquit, te maximā vindictæ partem frustra consumere? Qui statuit inimicū vlcisci, minus nihil aliud efficit, nisi vt præmonito inimico, sibi minuat lædendi facultatem. Fortium autē virorū est, malè facere ijs qui malo digni sunt non maledicere.

33 Quum in Messeniensium regionem eduxisset copias, roganti cuiuspiam, nū aduersus fratres essent pugnaturi, Nō inquit, sed in eam agrorū partē proficiscimur, quæ nondum sortito diuisa est. Elusit percontatorem, dissimulans consilium suum. Sit hoc quoque exemplum celandi propositū, si quæ cupias ledere

34 Quū Argiui post illam trecentorū pugnā rursus essent prælio superati, socij Polydorum adhortabātur, ne eam opportunitatem præteriret, sed aggressus hostiū muros, ciuitatē illorū caperet. Id enim factū fore facillimū, quū interfectis viris solē mulieres essent reliquæ. His in hunc respondit modum, Mihi pari Martis alea rebellantes de-

vincere honestū est. Ceterū quū pro

F s agris

Mode
rate.Multi-
loquiūHabs-
etur &
fo. 24.
apo. 24Gene-
roseDissi-
mulam
ter.Mode
rats.

32 gris pugnarim, vrbē velle capere nō arbitror esse iustū. Siquidē huc veni agros recepturus nō vrbē occupaturus. Vir excellētis animi ne cū hostibus quod putavit agendū fecus quod postulat equitas, quō hōim vulgus sibi in hostē putet licere omnia, in tantū vt si de frigidō oppidulo fuerit concertatio, victor exillimet sibi ius esse, regnū vniversum victi occupare. Ille etiā turpe sibi iudicabat bellare cum his, quibus deerant paria ad bellum præsidia. Talis enim victoria nulla habet virtutis laudē, sed crudelitatis crimen.

Sapien-
ter.

35 Percontanti quid esset in causa, quod Spartani in bello fortiter sese periculis obijcerent, Quoniā, inquit, duces reuereri didicerunt potius quod timere. Reuerentia cū amore cōiuncta est, metuimus aut illos maxime, quos odimus. Rectis aut suo fungitur officio, qui ex animo facit, quam qui metu mali.

POLYCRATYDAS.

Patriæ
studii

36 Polycratydas vnus cū cæteris missus orator ad duces regios, quum ab his interrogaretur, vtrum priuatim venissent, an publicē missi, Si impetramus, inquit, publicē: sin minus, priuatim. Vox pij cædoris in patriā inde x. Si cessisset ex sententia legato, gloriam volebat reip. cedere: sin minus, ignominiam repulsæ ad patriā nō pertinere.

SOEBIDAS.

37 Soebidas cum essent Lacedæmonij in pugna Leuctrica Martis aleam experturi, cuida dicenti, hic dies declarat virū bonū, Præclarus, inquit, dies, qui

qui possit declarare virū bonū incolu mem: prælagies in eo prælio plurimos egrēgios viros fortiter occubituos, quos ipse patriæ maluisset incolumes. 37 Idem quū esset loco iniquo, præterea nulla habente aquā, obsessus ab hostibus, dicitur ita pactus cū hostibus, vt eis terrā bello partā cederēt, si milites vnā cum ipso ē vicino fonte bibissent. Nā eū fontem hostes obsederant. Isto fœdere cōgregatis ad se suis, oibus pollicitus est se daturum eius regionis imperium ei, qui nō bibisset. Porro quū nemo sibi tēperaret, sed bibissent oēs, ipse post omnes descendit in fontem, & aqua conspersus, hostibus etiam nū presentibus abiit, ac regionē occupauit, vt qui solus non bibisset. Eodē ita tegemate & exercitum à sitis periculo liberauit, & hostem elusit, & regnū sibi vindicauit tolerantia. Non erat obstrictus inimicis ex fœdere, quia non omnes cū ipso biberant, nec milites se felicit, quia nemo præter ipsum à potu abstinuit. Quod si hostes voluissent ad arma currere, iā nactus locū pugnæ cōmodiorē, ac fonte potitus, facile poterat illis esse par.

TELECRVS.

38 Telecrvs ipsi nūtiātī patrē de eo male loqui, Nisi, inquit, illi dicendum esset haudquaquā diceret. Maluit in se trāsferre culpā quod cōmittere, vt pater quicquid temerē loqui videretur. Habes & pietatis simul & modestiæ exemplum.

40 Iam fratri suo quærenti, quod ciues erga se non perinde afficerent, atque erga illū, sed inhumanis tractaret, quod

Calli-
dē.Pietas
patrē.

**Comi-
ter** nondum ab illis esset creatus Ephors,
Tu, inquit, iniuriam ferre nescis, ego
scio significans ei, qui velit uti fauen-
tibus civibus ad multas iniurias esse
connuendum.

**Graui-
ter.** 41 Percontanti quare mos esset apud
Spartanos ut iuvenes assurgant senio-
ribus, Ut, inquit, assueti honorem ha-
bere nulla propinquitate iunctis, ma-
gis honorent parentes. Optima ratio
consuefaciendi ad debitum officium, si
ultra quam debetur doceamus præsta-
dum. Veluti si quis assuescat cum vxore
verecunde casteque conuiuere, mul-
to minus improbus erit apud alienas.
42 Percontanti quantum possideret fa-
cultatum, Nō plus, inquit, q̄ fas est. Diui-
tias non cupiditate, sed vsu metiebat.

CHARILLVS SIVE CHARILAVS.

**Loqui-
citer.** 43 Charillus interroganti, quam ob
causam Lycurgus tam paucas leges tu-
lisset Lacedæmonijs, Quoniam, inq̄t,
pauca loquentibus, paucis etiam legi-
bus est opus. Sensit nimirum pleriq̄
mala ex multiloquio nasci. Laconibus
autē peculiaris erat breuiloquentia.

44 Alteri percontanti, quam ob rem
Lacedæmonij virgines nudas produce-
rent in publicum, vxores verō testas.
Quoniam, inq̄t, virginibus mariti sunt
inueniendi, vxores verō seruandæ ijs,
qui eas nacti sunt. Huc spectabat ea cō-
suetudo, ut nec puellis deesset mariti,
nec contaminarentur matrimonia præ-
ter aliarum gentium cōsuetudinē, vbi
virgines videri nefas est, vxores ocu-
lis hominum exponuntur.

Seruo

**Mode-
rate** 45 Seruo cuidā audacious agenti csi ip-
so, Ni iratus essem, inquit, occiderē te.
Ad eō putabat nihil rectē dici fierie
ab irato, ut ne inferuum quidem ani-
maduertere voluerit commotior.

Sapienter. 46 Interroganti quam arbitraretur op-
timam rempub. In qua, inquit, plurimi
cives de virtute inter sese decertant
citra seditionem. In plerisque ciuitati-
bus certamen est de opibus & hono-
ribus, de virtute qui certent penē nul-
li. Quoniam hoc quoque certamen
de honesto debet hæcenus seruere, ne
prorumpat in seditionem. Iam enim
non est concertatio virtutis, sed ambi-
tionis. Qui vera virtute præditus est,
nihil spectat, nisi ut proūc reipublice.

47 Percontanti cuidam, quam ob rem
omnium deorum statua apud Lacedæ-
monios ponerentur armata, Ne, in-
quit, probra quæ ob ignauiam iaciun-
tur in homines, ad deos referamus, ne
ve iuvenes nisi armati deos comprecē-
tur. Eo commento ciuium animis hæc
opinionem infingere studebāt, diis gra-
tam esse sortitudinem, inuisam ignaui-
am simulque iuuentutem armis ferē-
dis debere assuescere, quod simul & mi-
nus indulgerent delitijs, & vtiliores
bello euaderent, si ne religionis qui-
dem causa fas esset, arma ponere, cuius
obtentu ferē solet ocium & luxus in
ciuitatem irrepere.

F 7

LX

LIBER SECVNDVS
LACONVM ALIQVOT
ἀνωνύμων ἀποφθεγμάτων.

Habet
fo. 38.
apo. 16.

Amiorum legatis prolixiore vtenibus oratione dixerūt Spartani, Prima fumus obliti, postrema nō intelleximus, quā prima nō meminimus.

Habet
fo. 20
apo. 29

2 Ad Thebanos item, qui de quibusdam pertinacius contradicebāt: Oportet, inquit, aut minus habere spiritum, aut plus virium.

Canici
es

3 Lacō quādam senex interrogatus, quare barbā geitarēt sylvosam ac pmissam, Vt, inquit, intuens canospilos, nihil cōmittam illis indignū, Vir bonus vnde cunq; venatur stumulos ad virtutem.

argutē

4 Alius cuidam laudibus immodicis efferenti bellatores optimos. Apud Troiam, inquit, significans tales olim fuisse, sed hoc genus hominum iam olim desisse inueniri.

Bibositas

5 Alius quidā Lacō, quū audisset quod dā a cœna cogi ad bibendū, Num, inquit, cogūtur etiā ad edendū? Notauit Græcorū morem in cōuiuīis cōpellen-
tium ad certum cyathorū modū, quū id re vera nihilo absurdius sit, quā hominem, qui non esuriat ad certū escarum modum cōpellere, nisi quod alterius absurditatem eleuat consuetudo.

6 Recitato quod scripsit Pindarus, Græciæ fulcimentum esse Athenas, Lacō dixit, ruituram Græciam si tali fultura niteretur. Taxauit Athenensium mollitiem, quæ Poætæ elogio nō respon-

responderet, aut certē poætæ vanitatē, qui tali præconio celebrasset indignos Libero 7 Quidam conspecta tabula, quæ picturam habebat, quomodo Lacedæmonij trucidarent ab Atheniensibus, dixit: sortes Athenienses. Id Lacō audiens, salte subiecit, In tabula significans ridiculū esse de pictura gloriari, quæ non minus mentiri soleat, quā poætæ.

8 Ad eum qui maledicta in alios per calumniam iactata solet faciliē admittere, Lacō, Desine, inquit, aduersum me præbere aures. Sensit non solum eos vituperio dignos, qui calumniarentur alios, verum etiam, qui calumniantibus accommodaret aures. Et iniuriæ genus est, aduersus nihil male meritum audire maledicam linguam. Nō enim essent maledici, si nullum inuenirent auscultatorē. Proinde Lacō expostulauit etiam cum illo, qui præbuerat aures de ipso male loquenti.

Male-dici

9 Quidam seruo qui dum puniretur dicebat, non volens errari, Non volens igitur, inquit, pœnas dato. Vulgaris quidem, sed frigida excusatio est, in sciens feci: vigilandum erat, ne quid committeret imprudens.

argutē

10 Alius quam in peregrinatione vidisset homines in sellis curulibus sedētes, Absit, inquit, vt in talibus sedeant sellis, vnde non liceat assurgere seniori. In his enim sedebant delicati portis. In his enim sedebant delicati portis rectis curulibus, ac cœlum imminens capiti prohibebat exurgere. Apud Lacedæmonios verō scelus erat, iuuenem non assurrexisse seni.

Seuerō

Chij

LACON INNOMINAT.

11 Chij quondam Spartæ peregrinantes à cœna, vomuerant in Ephorum curia: dein etiam in sedes, in quibus sedere solent Ephori, ventris onus deiecerant. Ac primū quidē acris inquisitio facta est, quoniam hoc designarent, ne fortē ciues essent. Vt verū comperitum est fuisse Chios, edixerūt, se Chios permittere, vt agant intemperantius. Excellentium virorū est negligere contumeliam, quæ à palam improbis pificiscitur, à quibus etiā laudari turpe est.

Licentia

lepidē

12 Alius quidā Lacon, quū duas amygdalas duras duplo vendi conspiceret. Sunt ne hic, inquit rari lapides? Quasi nihil interesset inter silicem & duram amygdalam. A deo Lacon deliciarum erat rudis, vt nesciret sub gemino cortice latere nucleū. Et apparet hoc genus arboris nō quibuslibet regionibus fuisse notū, quando Plinius dubitat, an ætate Catonis fuerit in Italia.

Loquacitas

13 Alius quum in lusciniâ plumis reuultis minimum reperisset carniū, Vox, inquit, tu es, præterea nihil. In eos dici potest, qui præter garrulam linguam ac magnifica verba nihil habent.

14 Alius quidā, quū videret Diogenē cognomento canem, in vehementi frigore statuat æream amplectentē, rogauit num algeret: illo negante, Quid igitur, inquit, Lacon, magni facis? Philosophus gloriæ mancipiū, hoc ipsum existimabat magnificum, quod sic haberet corpus ad omnes iniurias duratū, vt in rigore frigidæ statuæ cōplexum ferre posset absque dolore. Id Laconi nihilo

argute

APOPH. LIB. II.

hilō pulchrius videbatur, quā si quis in ætate simile quippiam amplecteretur nullo suo incommodo.

15 Quidam Metapōtinus Laconi obiiicienti ignauiam, Atqui, inquit, nō parum alienæ regionis possidemus. Ergo, inquit Lacon, nō solū ignaui estis, verū etiam iniusti. Significas, nō posse fieri, vt quis meticulosus & imbellis multū teneat alienæ ditionis, nisi fraude partum.

argute

16 Hospes quidā apud Lacedæmonios quū ipsi stanti interim altero pede, crepida in alterum indueretur, dixit cuidā, Nō arbitror te Lacon tantū temporis nī pedi posse insistere, quantum ego possum. Lacedæmonius excipiens, Fateor, inquit, attamē nullus est aserū, qui istuc nō possit. Iure derisit hominē qui lōgo vsu didicisset artē, quæ nihil utilitatis adferret reipu. Huiusmodi sunt artes præstigiatorum, funambulorum & similia.

Ridiculè

17 Cuidam iactanti de arte rhetorica, Ac per geminos, inquit, Lacon, ars nisi verū attigerit, nec est, nec vnquā erit. Notauit rhetores, licet se profitentur veri similia dicere, quia vera non sint.

Graui-ter

18 Argiuo quodā dicente, multa Spartanorū sepulchra apud nos sunt, Lacon excipiens, Atqui Argiuorū apud nos nullū est sepulchrū: innuēs quod Spartani semper inuasissent Argos, Argiui verò Spartanos nunquam. Solerter Lacon quod ille dixerat in gentis suæ laudem, retorfit in ignominiam.

argute

19 Lacon in bello captus quū sub hastave-

stave-

LACON INNOMINAT.

Ita veniret, ac præco diceret, Laconem
vendo, obturavit illi os, Captivum, in
quit, prædica te vendere. Sua cōditio-
nē æquo aīo tulit, patriæ ignominiam
ferre nō potuit in auctione traducēde
20 Ex his militibus qui sub Lysima-
cho stipendiū faciebāt, quidam quum
ab eo rogaretur, nū esset quispiam ex
Helotum, id est, seruorum Laconicorū
numero, Tu ne, inquit, existimas Laco-
nem ad te venturum, vt abs te ferat
quatuor obolos? Maluit se fateri ser-
uum, quā hoc probri admittere in
nomen Lacedæmonicum.

21 Quum Thebani deuictis apud Leu-
stra Lacedæmoniis ad ipsum venissent
Eurotam, & quidam gloriabundus di-
xisset, vbi nunc Lacones? Spartanus q-
dam ab illis captus, Non adsunt, in-
quit, alioqui vos huc non venissetis.
Ne victus quidem, & captius potuit
obliuisci indolis Laconicæ, nec tulit vi-
ctoris iactantiam.

22 Atheniensibus quū tradita ciuita-
te postularent, vt Samū tantum ipsis
relinquerent, ita respōderūt Lacones,
Hoc tempore quo vestri nō estis, alios ha-
bere postulatis: vnde natū est puerbiū
Qui semetipsum nō habet, Samū petit

23 Quū Lacones ciuitatē quandam at-
mis cepissent, Ephori dixerūt, Peritū iu-
uentutis iustam, Nō enim posthac
habebunt aduersarios. Gaudebāt qui-
dem victoria, sed iuuenibus exercen-
dæ virtutis materiā ereptā dolebant.

24 Quū Lacedæmoniorū rex pollice-
retur se funditus euersurū alterā quā-
dam

APOPH. LIB. II. 62

dam ciuitatem, quæ sapennumero La-
cedæmoniis exhiberetur negotium, nō Gene-
permiserunt Ephori dicentes, Nequa-
rosē
quā abolebis, neq; subuertes iuue-
num cotem. Urbem infestam appella-
bant cotem: iuuentutis, q; per eam, in-
uentus acueret ad bellandī peritiā.

25 Lacedæmonij nō præficiabant pæ-
dotribas, qui pueros ad luctā exerce-
rent, vt virtutis esset certamen nō ar-
tis. Vnde & Lysander interrogatus,
quo pacto à Charonte victus esset, re-
spondit, vario artificio. Non existima-
bat ea gens, in quauis re speciosam es-
se victoriā, quæ callidis cōsilijs conti-
gisset, potiusq; animi corporisq; robo-
re. Ars autem omnis vt à naturali sim-
plicitate recedit, ita dolo affinis est.

26 Philippo quū peruenisset in agros
Lacedæmoniorū, scripsissetq; utrū vel-
lent ipsam venire hostem, an amicum Libere
respōderunt, Neutrum. Vnico verbo
absoluerūt sententiā, quod erat Laco-
num: ac simpliciter negantes regi tran-
situm, quod erat virorum fortium.

27 Lacones legatum, quem ad Anti-
gonum Demetrii filium miserant, quo Factū.
nam acceperant, q; Antigonū appel-
lasset regem, mulctarunt, quauis in
annonæ penuria me dimnum frumen-
ti in singulos ab ipso reportaret. Tan-
tus erat apud illos legum rigor, vt nec
tanto beneficio subleuata inopia ab
illis veniā impetraret, vt vnus vocule
gratiā faceret p̄ sperē legatiōe p̄functo
28 Quū improbus quidā sententiam
dixisset optimam, ipsam quidem sentē-
tiam

Gene-
rosē

argutē

Habet
antē fo-
34. apo.
30.

LACON INNOMINAT.

tiam approbarunt, sed eo qui dixerat amoto, alteri cuidam inculpatis moribus eandem sententiā tribuerūt. Adeo in repub. nihil honoris habendū putarunt his, qui flagitiose viuerent: autorem mutarunt, ne esset de decori rei pub. consiliū nō reiecerūt, ne ob priuatā ignominia publicā vtilitate neglexisse viderentur. Meminit huius & Aul. Gellius.

Factū
Pater
p filio
punit.

29 Quū duo fratres inter se dissidium habent, Lacedæmonij multam dixere patri, q̄ filiorū discordiam dissimulasset. Iuuenibus ignoscendū putarunt, sed quicquid illi per calorē ætatis peccassent, parenti imputabant, cuius autoritas prouidere debuerat, ne quid inter filios oriretur simultatis.

Factū
seuere

30 Cantori apud Spartanos peregrināti dixere multā, q̄ citharā digitis pulsaret, nō ebore. Adeo nō patiebantur innouari publico vsu recepta. Hoc stndio cuidam alteri ex nouem chordis duas incidit Lacedæmonius ille.

Gene-
rosē

31 Duo pueri inter se pugnabant, quorū vnus alteri letale vulnus infixit. Puerorū autē sodales quū saucius ille moriturus esset, polliciti sunt illi vindictam, sed q̄ vulneris autorem interfecturos. At ille, Nequaquā, inquit, per deos: Nō enim æquū est, quandoquidem & ipse hoc facturus erā, si anteuertissem, si que strenuus fuisset. Indolem verē Laconicam, qui victus ac mories iusto tamen victori fauebat, q̄ virtute nō dolo superasset aduersariū. Quid talibz ingenis felicis, si à teneris ad

verastis

APOPH. LIB. II. 65

veram virtutem fuissent instituta, potiusq̄ ad militarem duriciem?

32 Alter quidā puer eo tempore, quomōs erat apud Spartanos, vt pueris ingenis phas esset, quod quisq̄ possit suffurari, sed hactenus vt deprehendi turpe esset: quū viuam vulpeculā, quā sodales erant furati, sibi ab eis traditā seruaret, venissentq̄, qui eam perdidērunt, inquirendi gratia, vulpeculā sub veste abditam tenebat. Cæterū quū ef-
ferata bestia latus pueri vsq; ad intestina eroderet, dissimulauit tacitus, ne perderet furtū. Mox verō quō digressus illis pueri vidissent quod acciderat, ob iurgabāt illum dicentes, præstiterat aperire vulpeculā, q̄ ad mortem vsq; cælare, Nequaquā, inquit, imō præstat dolibus immorari, q̄ hac nota traduci, vt ob molliciem dicar iurificasse vitam ignominiosam. Quid absolutius, si tā feliciter natis ingenis accessisset philo-
33 Quū quidā forte obuij (Iosophiæ Laconibus dixissent, fortunati estis ô Lacones: nā modò hinc abinere latrones, Non nos, inquit, per Enyalium (sic enim illi Martem vocant) sed illi potius fortunati sunt, qui in nos nō inciderint. Adeo gens ea gerebat animos ad omnia impavidos, quæ vulgus hominum formidat.

Forti-
ter.

Ani-
mosē

34 Lacon quidā interrogatus, quid artibus sciret, Liber, inquit, esse. Ea res nec rosē disciplinis philosophorum, nec opificiis exercebatur, tantum inuictis animis libertatem tuebatur, nec hominibus nec vitis seruire docilis.

Puer

LACON INNOMINAT.

35 Puer Spartanus captus ab Antigono rege, ac sub hasta venditus, in ceteris oibus, quæcūq; putabat ab ingenuo decenter fieri posse, obseques erat ei, q̄ ipsum fuerat mercatus, ceterū iustus adferre matulā, haud sustinuit dicens, nō seruiā. At quū instaret herus, puer cōsensus te s̄to dixit, Senties cuiusmodi mercatū feceris, moxq; sese ē sublimi præcipitē dedit, ac perit. Captiuus esse poterat, seruilia facere nō poterat, ac semet in libertatē morte asserat.

36 Alter quū venderet, rogatus (rūā à licitatore, erisne frugi si fuero mercatus, Etū si nō fueris mercatus, Ne fortuna quidem seruilis docere potuit illū seruilia loqui. Qui enim natura probus est, ubiq; & apud oēs probus est.

37 Alter quidā captiuus, quū venderet, ac præco diceret se mancipiū vendere Scelēste, inquit, nō tu dices captiuū: Non puduit durā cōditionis, sed puduit tūtili seruilis, Tātus erat libertatis amor.

38 Lacon quidā in clypeo pro insigni gerēs muscā, eamq; nō maiorem veteri quibusdam irridentibus dicentibusq; q̄ id studio fecisset quōd lateret, Imō, inquit, vt sim cōspicius. Tam enim prope accedo ad hostes, vt ab ipsis insigne cuiusmodi sit, videri possit. Salsissime conuiciū ignauia: vertit in argumētum fortitudinis.

39 Lacedæmonius alter, quum super conuiuium esset illata lyra, Non est, inquit Laconicū nugari, longē distentis à cæteris Græcis, quibus nullum conuuium suauē videbatur absq; musica.

APOPH. LIB. II. 64

Id Laconi nugale videbatur, qui lautius exidimabat honestis ac festiuis fabulis condire comotationem, quā inani lyra strepitu.

40 Spartanus interrogatus, num tutū esset ad Sparta iter, Refert, inquit, qualis eō descendas. Nā leones illuc euntes plorant, lepores autē in vmbraculis venamur: significauit nec ferocibus ac violentis esse tutū proficisci Sparta, nec mollibus & effeminatis: q̄ hostili animo illuc proficiscentes malē acciperentur à fortioribus, delicatos hoīes illic nō fineret lasciuire in tenebris.

41 In luctandi genere, quod illi chirapfiam appellant, quū is, qui collum alterius vrgebat frustra, præterq; legē palēstræ pulsaret vndiq; & in terram detraheret, posteaq; corporis viribus destitueretur, qui inhærenti cedere cogebatur, brachium vrgentis momordit: quumq; alter diceret, mordes o Lacon sceminarum more, Nō, inquit, Lacon more leonū. Vt solerter obiectā ignauiam detorsit in laudem fortitudinis, Nullū enim obrū apud illos detestabilius, q̄ muliebris imbecillitatis. Iure autem se morsu liberauit, qui præterius certaminis vrgebatur à victo.

42 Claudus ad bellum proficiscens, Simile quum ab aliis rideretur, Non opus est fugientibus, inquit, sed qui subsistant, locumq; in acie tueantur.

43 Alius sagitta percussus, quū animā ageret, dicebat, Non me moues q̄ morosior, sed partim quōd ab imbelli sagittario ac mulierculæ simili, partim q̄ nullō

Gene-
rosē
Forti-
ter.

Simile
antē fo
37. apo
10

Salsē

Seuerē

argutē

argutē

Simile
antē fo
22. apo
22.

Gene-
rosē

nullō

LACON INNOMINAT.

nullo facinore ædito morior, Victis fo-
let esse solatio, virtute præstantis viri
dextra cadere. Lacedæmonij verò, quo
niam ensibus pugnare solent comi-
nus, nõ putabant esse virtutis procul
missa sagitta quempiam interficere,
quod idem possunt & femina. Tum
æ quiorè aïo decedūt è vita, q rectè fa-
ctorū post se relinquūt memoriam.

44 Quidam ingressus diuersorū caupo
ni dedit obsoniū, vt appareret, quum
ille posceret caseum & oleū, Quid, in-
quit, Lacon, si caseum haberem, iā nõ
egerem obsonio. Caupo caseum & ole-
um petebat ad cõdiendū piscem, at La-
con id videns, cui sufficiebat victus
simplicitas, superuacuum exstimabat,
cibum cibo miscere, quum alter per se
fatis esse posset. Quantum absunt ab
huius Laconis animo, qui centum re-
rum species in vnum miscent discūe.

45 Cuidam Lampen Aeginetam esse-
renti, ac foelicem prædicanti, q prædi-
ues videbatur, multorū nauigiorū do-
minus, Lacon, nihil, inquit, moror fœ-
licitatem de finibus pendente. Quū
omnes diuitiæ sunt in manu fortuna,
tum ex præcipue, quas negociatores
cõmiscere nauibus: ruptis funibus seg-
tur naufragium, & hinc mercium om-
nium interitu. Vnde philosophus q-
dã interrogatus, vtrū putaret maiore
esse numerū viuorū an mortuorū, vi-
cissim rogauit, vtro loco haberet naui-
gantes, q hi versantes in summo vitæ
discrimine vix essent habedi p viuus.

46 Quidã Laconi dixit, Mentris: ille
contra

APOHP. LIB. II.

cõtrã, Nimirū, inquit, liberi sumus, alij
verò nisi vera dixerint, vapulat. Nihil
cõmotus est Lacedæmonus, sed atrox
cõuiciū elusit ioco: obiter taxans ma-
ledicū q ipse nõ esset Lacedæmonius,
atq; ob id nec liber. Porrò serui si qd
fallant mendacio, loris emendantur.

47 Alius quū vellet cadauer statuerè
rectū, nec id posset efficere, quū nihil
nõ fecisset. Per Iouē, inquit, aliquid in-
tus fit oportet. Suspiciatus est Lacõ aut
aiam, aut geniū malū latere in cadaue-
re. Solet. n. cadauera in rogo erecta po-

48 Tynnichus Thrasyluli filij (ni-
mortem perq forti animo tulit, in hic
hoc factum est epigramma, (disti
Exanimis Pitane clypeo Thrasylule re-
Septè ex argiuis vulnera seua gerès,
Aduersa ostēdistamē oīa sanguinolēta
Membra rogo imponens Tynnichus
hæc senior,

Plorēt timidi, mi inflets humabere fili,
Qui & patre hoc verè dignus es & pa-

49 Quum Alcibiadiathe mensi (tria-
balneator plurimū administraret aque
Lacõ id vidēs, Quid hoc rei est, ingt
plus aquæ infundit, quasi nõ puro, sed
vehemētè sordido. Hoc cõmate no-
tauit Alcibiadis vitã multa infamia cõ-
50 Philippo regi Macedonū (taminatã
quedã per literas imperatī rescripserūt
Lacedæmonij, De qbus nobis scripsisti,
nõ. Ad plixã regis epistolã vnicã syl-
laba respõderūt, o uã, quã gradibus li-
teris pinxerat, vt expleret iustū episto-
læ spatium, simul & gentilis breuilo-
quētis memores, & solitè fortitudinis.

Fraga-
liter

argute

argute

Forti-
ter.

Salsè

Nõ e
in Gre-
co no-
stro,
sed in
Philel-
pho

LACONVM INNOMINAT:

51 Rursum quū Philippus in agro Lacedæmoniorū duxisset exercitū, resq; in eo esset statu, vt probabile esset eos ad vnum omnes interituros, rex dixit cui idā Spartiatæ, Quid nūc facietis Lacedæmonij? At ille, Quid, inq̄, aliud, nisi q̄ fortiter moriemur, quādo nos soli Græcorū liberi esse, nō aliis parere dicimus. Nemo seruire cogit, q̄ mori paratus est. Quā dulce bonū est libertas, q̄ morte emisit, q̄ misera res seruitus cui mors a nteponit? Quid igitur metis dicemus his esse, qui se spontē dēdunt in eam seruitutem, vnde nec dato peculio possunt redimi, nec gratuita manumissione liberari.

52 Post Agin bello superatū Antipatro postulati obfides pueros quinquaginta, Eteocles, q̄ tū Ephorū agebat respondit, Se pueros nō daturū, ne si licet vixissent, fierēt indociles patriæ disciplina; itaq; ne ciues qdē essent: ceterū senes ac mulieres se duplo numero daturū, Verū Antipatro dira minitanti acciperet postulata, populus vna voce respondit. Si imperas acerbiora morte, facilius moriemur. Hūc aim in vno alterove ciuū reperire, fortasse nō ita magni miraculi esse videat, in vniuerso populo tāti esse cōsensum, p̄digiosū est. Hoc exēplo simul admonemur quāta sollicitudo debeat ætati tenera ad p̄bitate educāde, quādo licēt edocatos iuuenes illi nō putarūt habēdos p̄ ciuibus, perinde quasi mater abdicet filiū ex se natū, nisi probitate morum maioribus suis respondeat.

Fortiter

Hoc nō est adis- vrotop.

Libere

Senot

APOHP. LIB. II.

66 Senex in Olympiis quipudus erat spe standi certaminis quod agebatur, sed qui nulla vacaret sedes, ad varia loca sese cōferens ludibrio erat, ac scōmatis petebatur, q̄ nullus eū exciperet: vt verō peruenit ad Lacedæmonios, nō solū pueri oēs affurrexerūt, vt etiā viri multi cesserūt illi locū. Id factum quum ceteri Græci quotquot aderant plausu cōprobassent, patriūq; morem supra modū collaudassent, Senex Cōcuties canasq; genas & tpa cana, Ac fuis lachrymis, Heu miserā, inq̄, vt omnes Græci norunt quid sit honestū, sed eo soli vtuntur Lacedæmonij.

54 Sit qui narrent hoc idem accidisse Athenis. Quū enim agerentur Panathenæa, Attici senem ludibrio haberant, inuitantes tanq̄ admissuri, ceterū vbi venisset nō admittentes. Verū iā perambulatis ferē oibus, tandem ad Lacedæmonios spectatores quū venisset, omnes ē sedibus assurgentes, locū illi cesserūt. Ho facto delectatus populus, plausu multa; gestū significatiōe cōprobauit. Inter hæc ē Spartanis quidā dixit, Per geminos, norūt Athenienses q̄ sint honesta, at nō ea faciunt. Apud Athenienses maxime florebat philosophia, q̄ docet, qd turpe, qd honestū: Spartani nō recipiebāt eiusmodi disciplinas, sed ex institutione maiorum virtutē factis ac moribus p̄stabāt. Ita factū est, vt apud Athenienses essēt verba philosophiæ, apud Lacones ipsa res. Admonet apophthegma, turpissimū esse scire qd deceat, & tamē diuersa seq̄

Salsā

G 2 Mendā-

55 Mendicus quidā petijt aliquid à La-
cōe: at ille, Si qd, inquit, dedero, magis
es futurus mendicus. Verū istius pbro
sa vitæ tuæ fuit autor, q tibi primū
dedit, teq; fecit inertē. Apud Lacedæ-
monios pbro dabatur mendicitas, q
& ociiū disffent, & minimo essent con-
tenti. Benignitas aut̄ in mendicos spe-
ciem habet magne virtutis, sed ea pio-
rū hominū bonitas alit plurimorū ma-
lorum luxuriosam ignauiam.

56 Lacedæmonius videns quendā diuis
corrogantē, Nihil, inqt, moror deos q
me funt pauperiores. Hinc liquet, vet-
tus esse sub obtētū religionis exercera
mendicitatē, quū plerūq; tali collecta
titulo nō impendatur diuis, q nullius
rei sunt egeni, sed improborū luxui ac-

Mode-
tate 57 Alius quidā quū adulterū (libidini
apud deformem vxorē; deprehēdisset
Miser, inqt, quæ tibi fuit necessitas? Pri-
mum hic æditū est nobis moderatio-
nis exemplū. Quis sibi temperet in ad-
ulterū deprehensum? Hic potius vide-
tur misertus hominis, qui graui quapi-
am necessitate videretur huc compul-
sus, vt cū deformi rem haberet. Neque
enim verisimile erat adulterū volup-
tatis gratia sese in hoc discrimē cōiecit

Loqua-
citas 58 Alius quū audiret rhetorē ma-
(se-
gnos sermonis circuitus cōnectētem.
Per geminos, inquit, fortis sanē homo,
qui quū nullum habeat argumentum
tamē egregiē voluit linguā. Lacedæ-
monius nulla placebat oratio, nisi bre-
uis & vera, & ad rem seriam pertinēs.
Proinde ridiculum existimabat, quōd
ora-

orator in ficto themate tantam verbo-
rum copiam profunderet.

59 Quidā pfectus in Lacedæmonem,
quū vidisset honorē, quem iuniores p-
stant senioribus, In sola, inquit, Sparta
expedit senescere. Paupertas onus est
& miserū, & graue, vt ait Comicus: sed
in hac molestiarum maxima pars est
q; homines facit etiam ridiculos, vt ait
Satyricus. Sic inter incōmoda quæ fert
etas ingrauescens, nō minima pars est,
q; senes ferē contemptui sunt ac Iudi-
brio. Proinde Sparta visa est multisho-
nestissimum virtutis domicilium.

60 Lacedæmonius percontanti, quid
ipsi videretur Tyrtæus poëta, Bonus,
inquit, ad deprauandos iuuenum ani-
mos. Quemamodum Plato iudicabat
Homeri poësim inutilem esse Reipub.
qualem institui volebat, ita Lacedæmo-
nij non recipiebant poëtas, qui blan-
dascriberent potius quàm salubria.

61 Cuidam qui laborās ab oculis exie-
rat in bellū, quū nōnulli dicerēt, quōd
vadis ad istum affectus modū, aut qd
facturus? Vt nihil, inquit, aliud, certē
hostis gladium hebetaro. Hoc dictum
falsius ne fit an fortius, nō dum st atui.

62 Buris & Sparti Lacedæmonij spon-
te pfecti sunt ad Xerxem regē Persarum,
daturi pœnas quas Lacedæmonij
iuxta oraculū pendere debebant, eō
q; oratores à Persa missos occidissent.
Hi quū venissent ad Xerxen, iusserunt
vt ipsos quocūq; modo videretur in-
tericeret p Lacedæmonis. Quūq; rex
admiratus, & pietatē in patriā, & ani-

Sene-
cusho-
norata

Art in
utilis

Forti-
ter

Pietas
in pa-
triam.

LACONVM INNOMINA
 morum fortitudinem, liberasset illos à
 poena, peteretq; vt apud se manerent,
 Qui possumus, inquit, hic viuere reli-
 cta patria, patriisq; legibus ac viris,
 quorū gratia tantū iter susceperimus
 morituri? Ceterū quū Indarnus ex-
 citus regij dux, rogans instaret, dice-
 retq; tore, vt in pari honore haberen-
 tur, cum his qui inter regis amicos pri-
 mas tenebant, hunc in modū respon-
 derūt, Videre nobis ignorare, q̄ ingēs
 bonū sit libertas, quā nemo sanus vel
 cū perfarū regno cōmutaret. In eodem
 factō nobis ppositū est exēplū pietatis
 erga patriā, & cōstāte adamatē liber-
 tatis, & ai mortis terrore vacui. Cate-
 rit Herod. lib. 7. hos duos appellat
 ὄϊμ κ, ἔλλιμ, id est, Sperthien & Bulin.
 63. Laconē hospes, quē pridie declina-
 uerat, postridie stragulis commodato
 sumptis splendide excepit: at ille str-
 gulis cōcūcatis dixit, Propter has he-
 ri ne storiis quidē indormire licuit. Le-
 pide risit illorū morē, qui quū sint te-
 nues, tamē affectāt videri diuites, cor-
 rogata, aut cōducta supellectile, quod
 maximē solent in excipiendis hospiti-
 bus, in nuptiis, aut alioqui solennibus
 epulis. Porro quū ineptū sit ostentare
 tuas diuitias, quāto magis ridiculū est
 ostētare supellectilem alienā, interdū
 ab vsurariis sumptam: At Lacedæmo-
 nij nō solū oratores regū, verum ipsos
 etiam reges ad sua phiditia inuitabāt,
 eam frugalitatem sibi magno etiā ho-
 nori futuram existimantes.

64. Alius qdam quū venisset Athenas,
 vidisset

APOPH. LIB. II.

vidissetq; illic precones, qui muriam
 pmitterent, q obsoniū, q publicano, &
 lenones, aliasq; parū honestas functio-
 nes psterēt, neq; quōsibi turpe duce-
 rēt: vbi reuersus est in patriā, ciuibus
 percōtantibus, quomodo se res habe-
 rent Athenis, Omnia, inquit, honesta:
 per ironiam innuens, Athenis omnia
 haberi honesta, turpe nihil. Argutia
 dicti est in ambiguo sermonis.

65. Alter interrogatus de re quapiam,
 respōdit, Nō, Verū vbi percōtaror di-
 xisset illū mentiri, Non vides igitur, in-
 quit Lacon, te stultū esse, qui scisciteris
 de his quæ noueris? Salsē taxauit in il-
 lo vitium garrulitatis, qui de nihilo
 quæsierit fabulandi materiam.

66. Venerūt aliquādo Lacedæmonij ad
 Lygdamin tyrannū legatione funge-
 tes: sed quū ille variis cansationib; fre-
 quēter distulisset colloquēdi copiā, tā-
 dem post oēs excusationes dictū est, il-
 lū parū firma esse valetudine, sed lan-
 guere nō nihil. Legati respōderūt, Per-
 louem nō venimus huc cū illo luctatus
 ri, sed colloquituri, Bellē taxarūt bar-
 bari regis factum ac delicias, q quāuis
 friuola de causa res serias omitteret.

67. Quidā sacris initiaturus, Laconem
 rogauit, quid sibi cōsciret maximē im-
 piē factū p oēm vitā. At ille hoc, inqt,
 Dij sciunt. Quū initiator magis vrge-
 ret, diceretq; omninō proferas neces-
 se est, Lacon vicissim rogauit, Vtrum,
 inquit, oportet me tibi dicere an
 Deo: quum ille respondisset Deo, Tu
 ergo, inquit, hinc secede, vt illi dicam.

Licetia

Habes
 antea
 fol. 49.
 apo. 28

* alias
 Hydar
 nes.

lepide

ZACONVM INNOMINAT.

Lepos est i ambiguo: nã Olympus mós est, in quo singulis Iustris pagebant Olympica certamina, & p coelo accipit.

76 Lacon qdã pedagogus pueri cura suscepta, quũ interrogaret, qd esset illũ docturus, Efficiã, inquit, vt honestis delectet, turpibus offendat. Nihil efficiã ad verã foelicitatẽ, q̃ amare virtutem propter se, odisse vitũ ppter se.

77 Spartanus quidã interrogatus, qd cõferrent vtilitatis pueris adhibiti pedagogi, Efficiã, inquit, vt quæ sunt honesta, eadẽ pueris fiant etiam iucunda.

78 Agefilaus dicebat, sibi iucundũ esse laudari ab his, qui non vererentur & vituperare, si quid displicuisset. Tales enim si quid laudant, iudicio laudant, non metu aut adulatione.

79 Demonides amisit furto crepidis precatus est, vt eius q sustulerat, pedibus cõuenirẽt. Visus est bene p̃cari, cũ illi magnũ p̃craf malũ, videlicet pedes distortos, quales habebat Demoni

80 Lacedæmonij, cũ Smyrneis (des: egentibus cõmeatũ misissent, atq; illi beneficiũ verbis attollerent, Lacedæmonij sermonẽ interrumpentes, Nil magis est, inquit, Hæc enim collegimus vnus diei prandio nobis & iumentis detracto. Gratius est beneficiũ quod extenuatur ab eo qui cõfert. Nã qui quod largiuntur exaggerat (q plerisq; mos est) bonã gratiẽ partem amittunt.

81 Lacydes Arcefilai familiaris, Cephificrati crimen læsẽ maiestatis deprecãti, vnã cum reliquis amicis aderat. At quũ accusator annulũ exhiberi flagita

ret

APOPH. LIB. II. 70

ret, per quẽ coargui poterat: ilq; clam in terrã demississet, Lacydes senties pede imposito textit. Inficiatus est igitur Cephificratis & absolutus. Mox reo iudicibus, vt mos est, agenti gratias, quãdam e iudicum numero qui viderat, iussit vt Lacydi quoq; gratias ageret. 82 Arcefilaus quũ arderet podagre doloribus, quũq; Carneades inuisisset, atq; exiret tristis, Mane, inqt, Carneade, nihil enim illinc huc puenit, ostẽsis pedibus & pectore: Seties vnus quẽ dolere, sed animum dolore vacum esse.

PRISCA LACEDÆMONIORVM INSTITUTA.

1 Ad publica conuiuia ingrediẽtibus, qui natu erat maximus singulis ostendebat fores, dicẽs, per has nullus egreditur sermo, admonens, nihil est iudicium, si quid liberius dictũ esset in conuiuio. Hũc morem instituit Lycurgus.

2 Quoniam apud Lacedæmonios in summo precio erat ius, quod illi nigru appellat, adeo vt seniores hoc cõtenti nõ desiderarẽt carnes, sed eas iuuenibus cederent, Dionysius Siciliẽ tyrãnus dicit huius gratia coquũ emisse Laconicũ, eiq; mandasse vt sibi hoc ius apparet, nullis parcens impendiis. Quod vbi rex gustasset, ac displicuisset expuit. Tũ coquus, hoc, inquit, Rex sumẽdũ est posteaq; te Laconũ more exercearis, & in Eurota laueris. Festiuius hoc narrat à M. Tul. Tusc. quãtio num libro. 5. in hoc varians à Plutarcho, quod scribit illũ Spartẽ in phiditiũ cõuauisse, & à cõna negasse sibi pi

Silẽtiũ

Exercitatio p̃ condimento

G 6 gram

grū illud ius qd' cœnæ caput erat placuisse: tū q' illud coxerat respōdiffe, minime mirū si displicuisset, cōdimenta enim deesse: ac Dionysio rogante q' tādē illa: Labor, inq't, in venatu, sudor, cursus ab Eurota, fames, sitis: his enim rebus Lacedæmoniorū epulas cōdiri.

Tenebris as berunt in cōiuiiis publicis, discedunt suefcente absq; tēda: non enim fas est illis ad lumen incedere, nec hac via, nec illa, quo consuescant in tenebris noctū q; confidenter & intrepidē ire. id interdum in bellis vsu venit, vt necesse sit.

4. sīdem literas quidem discēbant ad vsū, ceteras verō disciplinas exoticas eiicēbāt, nec minus homines harū professores q' ipsos libros. Hæc autem erat illorū eruditio, bene parēre magistratibus, patientem esse laborū, & in prælio aut vincere, aut mori. Hoc animo fuerūt olim & Romanorū quidā, q' philosophos Græcos vrbe pepulere, q' curiosi disciplinis auerterent iuētutē ad oculū & ignauā, redderētq; ad differendū quidem instructos, ad gerēda verō Reip. munia inutiles. Quid illi dixissent, si sophistarum gryphos, si nominalium & realium frigidissimas argutias audissent?

5. Perseuerabant absq; tunicis vestem vnicam accipientes, corporibus squalidi, quippe à balneis & vnguētis serē in totū abstinentes. Nemo tales facillē inuadit tū inopes, tū duros: nec malis artibus cogebant rē q'rere, q' tam paruo cōtenti sunt. Hęc Lacedæmonij, qui

nec

nec philosophorū dogmata, nec Christiannū nouerant: & non pudet nos delictiarum nostrarū: Anachoritas vocamus qui quatuor vesibus contenti sunt.

6. Iuuenes verō gregatim ac turmatim dormiebant supra stibadas, herbæ genus, quas ipsi sibi congeriebant ex arūidine apud Eurotā nascente, cuius summa non ferro, sed manibus defringebant. Per hyemem verō substernebāt sibi, quos vocant lycophanes, ac stibadijs commiscebāt, quod ea materia caloris quiddam habere videret. Vbi sunt nunc qui toto corpore plumis anserinis indormientes querūtur ob durtitium sibi dolere latera?

7. Amare puerorum indolem, qui probo ingenio videbantur, permisum illis erat, cæterum abuti illis turpissimū habebatur, quasi corpus adamaretur potius quàm animus. Quod si quis accusatus esset, quod parū honestam cū illis habuisset consuetudinē, is per omnem vitam infamis erat, & à publicis honoribus submouebatur. Hoc nō solum in pueris, quorū ætati consulens lex permisit grandioribus amare, sed citra turpitudinem, locum habet, verū etiam in coniugibus: non enim rectē amat vxorem, qui corpus amat potius quàm animam.

8. Mos erat vt adolescentes quopiam abitura à senioribus interrogarent quōd irent, & ad quid: obiurgabatur autē, q' vel non responderet percontanti, aut friuolas causas recitaret. Senior qui nō obiurgat adolescentem ipso præsen-

Frugaliter.

Amor mundi

Sapienter

Tenebris
as
suefcentePhilosophia
rusticana.

Frugaliter

te delinquentem, eidem pœne erat obnoxius, quâ daturus erat si peccasset ipse. Caterum qui obiurgatione molestè ferebat, in magno erat probro. Merito puerorum errata imputatur, ijs quorum partes erant ea vel arcere, vel corrigere. Simul aut magna necessitas habebat, seniores ne quid testibus adolescentibus præter decorum committeret. Nam qua fronte obiurgarent iuniores si ipsi senes essent obiurgandi?

Castigatio.

Si quis in peccato deprehensus fuisset, is cogebatur aram quandam, quæ erat in vrbe, circumire, ac vituperatione interim in ipsum compositam canere, quod nihil aliud erat, quàm seipsum sua voce obiurgare. Ingenui pudore & laudis amore melius ducuntur ad honesta virgis aut flagris cædij, seruilis est.

Comunitas.

Quin & illi mos erat, ut iuuenes non solum suos quisque parentes reuerentur, hisque dicto audientes essent, verum etiam ut omnes seniores vererentur, tum de via cedentes, tum se sedibus assurgentes, ac prætereuntibus illis taciti quietique. Quare factum est, ut quisque, non quemadmodum sit in alijs ciuitatibus, in proprios modò liberos, seruos ac possessiones autoritatem haberet, verum etiam in amicorum ac vicinorum liberos ac possessiones perinde ius haberet, atque in sua propria: ut omnia quæ maxime inter se communiter haberent, ac aliena quisque non aliter quam sua curaret. Intellexerunt illi, quantam utilitatem haberet communitas, non adacta, sed ex mutua beneuolentia proficiscens. Quod enim à

enim à Pythagora proditum est, amicorum communia esse omnia, id illi volebant in reipublica quam latissime patere. Omnes enim ciues inter se amici sunt, multo magis omnes eandem professi religionem. Postremo inter omnes homines ob hoc ipsum quod homines sunt, intercedere deberet mutua beneuolentia

Disciplina puero rum.

Ceterum puer abs quoque castigatus, si querelam ad patrem detulisset, turpe erat patri, si hoc audito non iterum filium emendasset. Siquidem ex institutione maiorum habebant hanc de se mutuò fiduciam, ut crederent neminem esse, qui cuiusquam liberis, quos quisque pro suis habebat, quicquam imperaret inhonestum. Prima ætas quoniam nondum sentit quid turpe, quid honestum, verberibus eget. Solent autem pueri à præceptoribus casti apud patres quæri de crudelitate eorum à quibus castigati sunt. Ea res quoniam minuebat aliorum seniorum autoritatem, hanc sensu stram ocluserunt liberis suis, ut omnium seniorum eadem esset in pueros autoritas, quæ patribus.

Furiantur illi pueri etiam ex esculentis quicquid possunt, discentes dextrè imponere, vel dormientibus, vel indiligentibus sua seruantibus. Deprehenso pœna erat vapulare & esurire. Datur enim illis cœna perquam tenuis, quo dum suo ingenio depellunt inopia, cogant audaces esse & callidi. Hoc erat quæ cibi inopia premerent: quin ob id etiam dabatur illis victus exiguis, uti conuerserent nunquam expleri ad satietatem vsque

Furiantur.

vsque, sed famem tollere possent. Si quidem hac ratione existimabāt illos & ad bellum vtiliores euasuros, si valerent & post toleratam inedia[m] perdurare in laboribus: quin & temperatiores vilibusque contentos fore, si lōgo tempore minimis impendijs degerent: insuper si citra obsoniū assuescerent viuere, & quemuis cibum appositum boni consulere, existimabant corrupta fore tū salubriora, tum maiora: q[ue] subtracta cibi copia cōferret ad proceritatem, dum non depressa corpora tolluntur in altū potius q̄ in latum, reddunturq; etiā pulchriora. Tenuis enim & gracilis corporū habitudo obsequitur artuū momento: obesitas verò ex cibi copia collecta, propter grauitatem obstitit. Vt ea gēs nihil dabat voluptati delitijs ve, sed in omnibus spectabat reip. commoda, longè lateq; dissentiens à plurimorum sententia, qui sibi persuadent, nihil esse vtilius, q̄ pueros immodico cibo potuq; saginare: quum ea res nō modò pigros reddat, & laboribus inutiles, verum etiam tum corpora reddat deformiora, tū ingenia crassij. Nec minor illis cura fuit de (siora, genere musices, modulorum & cantionum, q̄ de victu, cultu & ceteris quæ commemorauimus. Hæc autem talis erat, vt animi vim ac spiritus excitaret, & impetū diuino asilatiu[m] simile, ad que res gerendas accommodū induceret, quum reliquis Græciæ ciuitatibus magis placeret musica demulcens, & ad voluptatem mollitiq[ue] effeminans animos.

animos. Nam Plato magni referre putat, quo genere Musices vtat ciuitas.
14 Quū & orationis genus simplex, & in affectatum, nihil habens molle ac delicatum, nec in alijs versabatur argumentis, q̄ vel in laudibus eorū qui fortiter ac generose vitam exegissent, qui que pro Sparta occubuissent, & ob id ab omnibus vt beati celebrabatur: vel in vituperandis his qui metu periculorum nihil egregij gessissent, & qui ob ignouiam a morte cruciabilem, infelicitemq; vitam viuerent: vel in pollicitatione per gloriæ studium ætate animos ad virtutē, ad cuiusq; ætatem accommodare. Itaque tres erant apud illos chori iuxta triplex ætatum discrimen, quibus in festis simul constitutis sensū chorus incipiens canebat, Nos fuimus olim strennui iuuenili. Secundus in quo erant viri robuste ætatis, ita respondebat, At nos sumus, si vis facito periculum. Porro tertius, qui erat puerorum ita canebat, Præstatiōes nos futuri olim sumus.
15 Quin insuper apud illos erant numeri, ad quos temperarent incessum concitandis animis ad fortitudinem, audaciam, mortisque contemptū accōmodi, quibus vtēbantur tum in choris tum ad tibiā tendentes in hostem: Si quidem Lycurgus rei bellicæ studium cum musices studio copulauit, quo nimirum nimius bellandi ardor modulatione temperatus consonantiam aptumq; cōcentum haberet. Vnde mos erat

Chori tres.

Musice generus.

Nō est stylus Plutarchi. Sententia est apud Xenophontē.

Musica viri lis.

erat, vt in bellis Rex priusq̄ iniret pro
 lium, Musis sacrificaret, quo pugnan-
 tes facinora æderent digna, quæ scrip-
 tis honestaq; memoria celebrarentur.
 Nec permittebāt, vt quisq; aliquid de
 veteri musica mutaret, adeo vt Terpā
 drū quī esset antiquissimus, & omnū
 eius æui citharædorū præstantissimus,
 egregiusq; gestorū heroicorū celebra-
 tor, tamē Ephori multauerint, eiusq;
 citharā arreptā paxillo affixerint, q; v-
 nam tantū chordā in ea præter neces-
 sitatē intendisset, ob vocis varietatē, Nō
 enim probant modos nisi simplicissi-
 mos. Ac Timotheum certatē in Car-
 neis (id festum erat in honorem Carni-
 cuiusdā vatis institutū: Pausanias autē
 indicat apud illos Apollinem dici Car-
 nion) ex Ephoris quidam arrepto ense
 interrogaret, ex vtra citharæ parte in-
 cidi vellet chordas quæ accesserant vl-
 tra septem. Vt vbiq; gens illa fruga-
 litatem colebat, luxum horrebat, me-
 tuens à maiorum institutis recedere,
 quod ex his fontibus nasci soleat om-
 nis rerumpub. perniciēs.

16 Quin & sepulchrorum vniuersam
 superstitionem sustulit Lycurgus, per-
 mittens vt non solum intra ciuitatem
 humarentur cadauera, verumetiam vt
 monumenta templis vicina haberen-
 tur. Submouit & funebres expiatiōes:
 nec cōcessit, vt quicquam vnā cum ca-
 dauere sepeliretur. Nam aliæ nationes
 si quid fuisset viuo charissimū, id mor-
 tuo addebant in sepulchro, damnosa
 simul ac ridicula superstitione, quasi
 mortuū

super-
 stitio
 funeri

mortuū sentiat aliqui: sed in puniceo
 amictu, & oleæ folijs ex equo positos:
 omnes sepeliri iussit. Vtuit etiam ti-
 tulos & inscriptiones ad monumen-
 tis, præterquam eorum, qui in bello ce-
 cidissent. Sustulit autē & luctus & fu-
 nebres nenas, quas reliquorū hominū
 vulgus incredili sumptu & apparatu,
 etiā p cōductos ploratores celebrare
 cōsuevit, magna specie demetiā, quasi
 manū sit vllus sensus: aut si qd sentiūt,
 iisdē rebus delectent, quas in vita non
 iudicio, sed animi vitio dilexerunt.

17 Peregrinari illis cōcessum nō erat,
 ne morū peregrinorū, vitēq; imcōposi-
 tæ cōtagiū attraherēt. Quin & peregr-
 nos vrbe exigebāt, ne paulatim inidā
 gestri. Quisq; autē ciuiū nō tulisset libe-
 rorū suorū iuxta patrios rits institutio-
 nē, iure ciuiū priuabat. Rursus narrāt
 qdā, qctūq; peregrinū Spartensē ciuita-
 tis institutis sustineret ex exerci, eū ex
 Lycurgi sentētia admitti in eā ciuilita-
 tis portionē quæ fuerat à præscis ordi-
 nata. Cæterū vëdere ius ciuitatis nulli
 phas erat. Perspexerat vir ille prudētis-
 simus commercijs exterorum ac nego-
 ciatorū, ciuitates quāuis bene institu-
 tas corrūpi, q; ad nequitia oēs sunt, ma-
 gis dociles quā ad virtutem. Sed nul-
 la mixtura pernitiosior, quā
 quæ per imperij translationem, pro-
 lationemue inuehitur. Sic influxu Græ-
 cerum nationum effocinata est Ro-
 ma: sic barbarorum commercio tandē
 & Sparta ex sanctissima facta est corru-
 ptissima

Pere-
 grini
 mores

ptissima: sic aliarum nationum admixtu effoeminata est Gallia, nonnihil etiam Germania.

18 Vicinorum famulis perinde vt fuit
Cōmunitas. vt mos erat, si quādo quis opus haberet. Itidē & canibus & equis, nisi forsitan his tum opus esset hero. Quin & Cruris si qua re quis egeret, apertis foribus, & ablatis ab eo qui habebat ad vsum præsentem accōmodis, ob signabat locū vnde abtulerat atq; abibat. Inter huiusmodi mores vbi locū inueniret insatiabilis auaritia: vbi rapacitas aliena pro suis vindictarum: vbi supercilium ē diuitijs sumptum: vbi latronū immanitas ob aliquantulum nummorum viatorem ignotum & innocuum iugulantiū: Diceret hos germane Christianos, si pro Lycurgo Christum nacti fuissent legumlatorem.

callidē 19 In bellis vtebātur puniceis tunicis, siue q; hic color videbatur illis aliqd habere virile, siue q; sanguineus coloris rubor plus terroris incuteret bellorum imperitis: siue ne protinus cōspicuum esset hostibus, si quis vulnus accepisset, sed vtiliter lateret, ob vestem sanguini concolorem.

Confiliū in bello. 20 Si quādo strategemate, hoc est, callido consilio superasset hostem, Marti bouē immolabāt: sin aperto prælio, gallum: hoc pacto consuefacientes belli duces, vt non solum fortes essent ad prælium, verum etiam callidis cōcilijs aduersus hostem instructi. Præclarius enim existimabant hostem ingenio citra sanguinem deicere, quā pugna
plerum

plerunq; vtrinq; cruenta.

21 Quum deos comprecatur hoc votis addunt, vt possint iniuriam pati, q; neminem iudicarent ad gerendum imperiū, aut alioqui magnas res obeūdas idonei, qui quavis iniuria cōmoueret.
22 Summa comprecationis hæc erat, vt dij bonis adderent honesta, præterea nihil. Non aliud petebat virtutis præmium, quā honestam famam, quum multo alia sint aliarum gentiū vota, non solum multiloqua, verum etiam inutilia, nonnunquam & turpia à dijs postulantur.

23 Venerem quā illi vocāt *μυσφθα*, armatam colunt, quin omnes etiam deos deasq; hac figura fingunt, vt lanceam teneant, hac imagine significantes oēs esse bellica virtute præditos. Quoniā nihil ducebant turpius ignauiā, nihil bellica virtute pulchrius: tali specie præponebant deos suos, quales cupiebant esse ciues. At cæterorū Græcorū theologia faciebat deos otiosos & quietos, eoque fingebant illos gestu recumbentium. Porro quū archetypū oīs honesti petendū sit à numine, periculosum est reip. tales facere deos, quales si quis imitetur, inutilis aut perniciosus sit reipublicæ futurus.

24 Iam & prouerbio celebratum est apud illos, admota manu fortunam esse inuocandam: quo significabant, sic esse inuocandos deos, vt simul, & manum apponamus, & nostram addamus operam, alioqui frustra inuocari. Verū est, humini acceptum ferri oportere, si
quid

Tolerantia.

Vota.

Armata dij

quid in actionibus hominū prosperē
 cedit, sed nō fauet numē otiosis, ac pi-
 gris: vult sua munera ad nos, per no-
 strā venire industriā, ne stultū videat,
 si faueat ipsius dona, contemnentibus.
 25 Pueris ostendebant seruos, qui vi-
 no essent temulēti, quō magis abomi-
 narentur ebrietatē, videntes quā de
 forme spectaculū sit, homo immodico
 madens vino, quāq; dementi similis.
 Imō cogebat Helotes quāmplurimū
 bibere, deinde saltationes ineptas sal-
 tare, & carmina quēdā ridicula canere.
 Ita quod alij prolixo sermone, vix
 persuadēt, sobrietatem esse rem hone-
 stissimam, ebrietate, nihil esse homine
 indignius, illi cōpendio ponebant ob
 oculos, sed in mācipijs, ad quorū mo-
 res degenerare ingenus turpissimum
 26 Mos erat apud illos, nō pulsa (est,
 re fores atriorū, sed voce foras euocare
 si quid vellēt. Adeo nihil clām geri
 volebant, sed propalām omnia.
 27 Strigilibus quibus sudor absterge-
 tur, nō ferreis, sed arundineis vteban-
 tur in balneis, vt minus operosis, par-
 uoq; parabilius nusquam non memo-
 res frugilitatis ac parsimonīā.
 28 Comcedias & Tragedias non au-
 diebant, vt nec serio, nec ioco quicq;
 audirent repugnans legibus. Leges
 enim prohibent stupra, incestum &
 adulteria, prohibent dolos, iniurias,
 furta, cæteraque flagitia: at in fabulis
 talia poetæ dijs affingunt. Nec pla-
 cuit illis quorundam excusatio, fabu-
 las ad voluptatem fingi, non ad fidem
 veri.

Temu-
 lentia.

Parsi-
 monia.

INSTITVTA. LIB. II. 78
 veri. Voluptas ea corrumpit imbecil-
 lium animos. Hanc ob causam Archi-
 lochum poetam hunc venisset in Lace-
 dæmonem, eadem hora expulerunt,
 quod intellexerant ab illo scriptum,
 satius esse abijcere arma, quā mori.
 Carmen sic habet,
 Scuto aliquis gaudet Saiorum, quod
 bene pulcrum

Deferui nobiles inter opaca rubi.
 Ille quidem clypeus valeat, quoniam
 mihi posthac

Illo haud deterior forsitā obuoniet.
 20 Virginibus ac pueris sacra erant cō-
 munia, quo vel sic puellæ ad masculi-
 num robur proficerent.

30 Sciraphidam multatam Ephori, Leni-
 q; à multis erat iniuria affectus. Inter-
 pretabantur enim illius ignauiam esse
 in causa, q; complures auferent eundē
 lædere. Nam qui veterem impune fert
 iniuriam, inuitat nouam. Si qui primo
 læserat delatus dedisset poenas legibz,
 cæteri temperassent ab iniuria.

31 Scutiferum militem interemere, q;
 scuto nonnihil purpurei panni inter-
 texuisset. In tantum horrebant exem-
 plum peregrinæ luxuriæ, non ignari
 ex minimis initijs immedicabilem vi-
 tiorum colluuiē inundare, eoq; tutissi-
 mum esse iudicantes principijs obsta-
 re. Ob id in primos autores seuerissi-
 mē animaduertebāt. Plurimū nocuit
 reip. quisquis fenestrā vitijs aperuit.
 32 Adolescētulum ex eorum numero Pere-
 qui exercebantur, increpauerunt, quod grini
 viā nosset quæ ducit in Pyleam: adeo mores
 studebant

Seuerā
 tas.

Rudebant suos à peregrinationibus ad
rerum exoticarum cognitione serua-
re alienos, ne per occasionem à patrijs
institutis degenerarent: præsertim cū
Arcadia, cuius est Pylea, luxu, delitijsq;
barbaricis esset corrupta.

33 Ctesiphontem eiecerūt, qui se pro-
fitebatur de re quavis totum diem pos-
se dicere, dicentes, Boni oratoris esse,
sermonem habere eorum parem. Nulla
in re iustius putarunt adhibendā fru-
galitatem q̄ in oratione, quā Hesiodus
non aliter quam pretiosum thesauri
parcissimè censet esse deprecandā ad
vsum, nō ad ostentationem.

34 Pueri apud illos in ara Dianæ, cui
ab indecibili virtute cognomen Or-
thia, flagellis ex more totum diem ce-
duntur: itaque frequenter durant ad
mortem vsq; hilares ac læti, concertan-
tes inter sese de victoria, quis ipsorum
diutissime fortissimeque toleret verbe-
ra, victor cū primis celebris habetur.
Hoc certaminis genus appellant *Staxi-
masiasis*: Renouatur autem quotan-
nis. Huius consuetudinis originem in-
dicat Plutarchus in vita Aristidis. Quū
Pausanias paulisper semotus à statione
militum rem diuinam faceret, Lydi a-
liquot incurusione facta, sacrificiorum
apparatum diripuerunt: quos ipse cū
comitibus suis comprehensos, quoniā
inermes erant, loris cecidit. In huius fa-
cti memoriam fieri cœptum est, Spartæ
quod retulimus. Pausanias in Laconi-
cis diuersam adfert huius consuetudi-
nis causam. Quum Limmates, Cyno-
furem

furens, Mesoani, & Pitænenses Diane
sacrificarent, in dissidium venerūt, ex
dissidio ad pugnam, ad eō vt multis ca-
daveribus ara cōpleretur, reliquos pe-
silia silentia consumpsit. Hinc proditū est
oraculū, arā Dianæ humano sanguine
expandā esse. Quū igitur immolarent
cuicunq; fors obuenuisset, Lycurgus eā
mactationē vertit in flagellationem a-
dolescentulorum. Ita factū est, vt citra
necem hoim ara sanguin e humano ex-
piaretur. Hoc exemplū vt imitari sit in-
eptū, ita nobis exprobat immodicam
indulgentiam erga pueros, qui sic in
delitijs eos educamus, vt ad studiorū
quoq; laborē sint inutiles, & ois incre-
pationis quis blandē, impatientes.

35 Hæc vtunque æstimentur, vnū ta-
men quiddā ad honestatē, ac beatitu-
dinem conducens ciuibus suis præsti-
tisse videtur Lycurgus. Quid hoc? Asia
tim otij, propterea q̄ sedentarias ar-
tes in totum attingere phas non erat.
Neq; prorsus opus erat vllo opificio,
negotio operosoque ad questū, postea
q̄ diuitijs in totum tum admirationē,
tum honorem ademerat. Sed Helotes,
hoc est, mancipia colebant illis agros,
fructumque reddebant à maioribus
præfinitum. Sunt & hodie qui hoc ex-
emplum imitentur, per seruos, aut cō-
ductitias operas: aut per eos quos ex
liberis seruos faciunt pleraque facien-
tas, non vt ipsi interim vacet medita-
ri meliora, sed vt otium habeant bibē-
di, aut ludendi aleam.

36 Erat autem detestabile, si quis plu-

H ris ali-

Otiū h
berale

Loqua
ritas.

pueri-
tia du-
ra.

ris alicui locasset agrū, quā erat præscriptum: quo simul & mancipia lucrigratia libentius inferirent, nec ciues plus solito quererent. Quanto cōfilio ea gens omnium vitiorum materiam in mancipia rejiciebat, ab ingenuis arcebat, contrā q̄ reliquæ faciabant nationes, quæ liberis luxus, libidinis, avaritiæ, temulentiaēque seminaria vindicant, seruos ad paupertatem & frugalitatem adigunt.

37 Interdictum erat illis nauticā exercere, ac naualibus vti pugnis, tamen pōt naualibus prælijs mare potiti rusus abstinuerūt, quū perspicerēt ciuū mores corūpi. Sed denu ab hac sententia mutati sunt, quemadmodum in cæteris omnibus. Vbi pecuniæ sunt in Lacedæmoniorū regionem conuectæ, qui eas importarant morte damnati sunt. Siquidem Alcameni ac Theopompo regibus hoc oraculum erat redditum, Pecuniarum amor Spartam perdet. Nihilō secius tamen Lysander de uictis Atheniensibus, magnam auri argentiq̄ vim inuexit, nec solum pecunias receperunt, verumetiam ipsi viro honos est habitus. Proinde Sparta donec Lycurgi legibus vteretur, nec à iureiurando recederet, sexcentis annis in Græcia primas tenuit & legum æquitate & gloria. Cæterū quū ab his paulatim deueserēt, inundaretque obiter diuitiarū amor, & avaritiæ malum: non solū ob hæc decreuit illorū potentia, verūetiam quibus antea socijs & amisis in bello fuerant vsi, eos inimi

Pecunia
stifora
res.

eos habere cœperunt. Porrò quū ita fegerent, tamen post Philippi Macedonis in Cheronea victoriā, quanq̄ Græci cæteri omnes illum imperatorē terra pariter ac mari declarassent, ac post hunc Alexandrum filium, euersis Thebanis, soli Lacedæmonij tamen ciuitatem haberent nullis cinctam muris, essentq; non modò perpauci propter asfidua bella, sed multò quā antea imbecilliores capti faciles essent facti, quoniam adhuc seruabant admodum exigua quædam Lycurgicarum legū scintillas, non se præbuerunt belli focios, neq; cæteris Græcis, neque post Macedæmonios regibus, neq; in commune cum illis concilium venerunt, neq; tributū pēdere coacti sunt: donec per omnia contēptis Lycurgi legibus, à prijs ciuibus tyrannide oppressi sunt, ita vt nihil iam reliquū esset patriæ institutionis, sed reliquorum similes essent ei, & gloria, & libertate quā prius obtinuerant exuti sunt, & in seruitutem traducti: ac nūc quemadmodum cæteri sub Romanorū viuūt imperio, Graue documentū vniuersis, imperia virtute parari: avaritia, luxu, delitijsq; vel perire, vel verti in tyrannidem.

APOTHEGMATA

LAGAENARVM.

1 Archileonis Brasidæ mater, post obitum filij quum Amphipolitæ quidam venissent Spartam, eamque inuiserent, percōtata est nū honeste, & vt Spartanodignum erat occubisset: illis iuuenis virtutem amplificantibus ac di-

Dege-
nera-
tio.

Habes
fo. 22. a
Po. 62.

æntibus, eum in bellicis negotijs Lacedæmoniorū oīm esse præstātissimū, respondit, O hospes, honestus quidem ac strenuus erat filius meus, sed multo illo præstantiores habet Lacedæmon, 2 Gorgo Cleomenis regis filia, quum Aristagoras Milesius Cleomenē ad bellum pro Ionibus aduersus regē Persarum suscipiendum hortaretur, magnā pecuniarum vim pollicens, quantoq; magis ille recusabat, tanto plus adderet promissæ summę. Pater, inquit, corripet te hic peregrinulus, ni ocysus es a diibus extruseris. Vbi nūc sunt qui dicūt, auarū mulierū genus, quū Gorgo p hortatrice patri fuerit dehortatrix. 3 Eidem quū pater aliquando mādasset, vt cuidā mercedes noīe daret frumentum, & elogium addidisset, docuit enim me vinum reddere suauius. Ergo, inquit, o pater, & vini plus bibetur & qui bibent delicatiores, deteriorēque reddentur. Quis satis prædicet hanc puellam, & sene, & viro seueriorē. Atqui solet hic sexus maximē capere rebus suauibus, 4 Eadem quum videret Aristagoram a quopiā e famulis calcari, Quid, inquit pater: Hospes iste manus nō habet: Existimabant nō mercedis viri delicias quin eo abutebat famuli opera, qd' ipse suis manibus facere sibi poterat. Et non pudet quosdā quibus vestiendis comē disq; vix decē famuli sufficiūt: Ops est famulo q' vtrē exoneraturo soluat ligulas, q' fōnū aut lanā porrigat extersuro, ac minimo minus qui abstergat.

Quum

3 Quum hospes quispiam molliter & egre vestem prælongam attraheret, protrusit hominē, dicens, Non tu hinc abis, q' nec ea possis quæ sunt fœminarum: Mulierū est laniciofis & in humū desuētibus vti vestibus, quin & caudas admodum lōgas interdum trahit, nec tamen grauantur onere aut succin

6 Gyrtias, quum Acrotatus (gunt. qui illi erat ex filia nepos, e quadam puerorum pugna multis acceptis plagis dum pro exanimi relatus esset, plorantibus cæteris familiaribus ac notis, Non tacebitis, inquit: Declarauit cuius esset sanguinis. Addidit fortes non esse complorandos, sed sanandos. 7 Quum illi e Creta nuntius esset alatus de morte Acrotati, Quum ad hostes, inquit, proficisceretur, nonne futurum erat, vt aut ipse moreretur, aut illos occideret: lucidius autem est au dire quod mortuus est, vt & ipso, & ciuitate, & progenitoribus dignū erat, quā si iners & imbellis per omne æuum viueret. Solent auia tenerius & impotētius amare nepotes suos quā ipsæ matres. Et vbi nunc sunt quæ in morte liberorum confugiunt ad laqueum, quum Gyrtias nepotem & seminecem lugeri veterit, nec eundē flendum putarit, quod fortiter pugnant interisset?

7 Damatria quum accepisset filium ita se gerere in bello, vt tali matre videretur indignus, domum redeuntem interemit. Qua de re hoc fertur epigramma.

M; Trans

Pecunia
cōtem
pta.Simile
habet
ante fo
23. apo
22.

Seuerē

Seuerē

Forti-
ter.Forti-
ter.Prudē
ter.

Forti-
ter.

Trāsgressū leges mater Damatria natū,
Ipsa Lacena necat nō Lacedæmonitū,
Hoc facinus propius accedit ad barba-
ricam immanitatē, quā ad fortitudi-
nem, vtile tamē exemplum est ad ex-
probrandam vulgō matrum nimis in
liberos indulgentiam, quæ ob hoc ip-
sum sæpe impotentius amat eos, quod
sint nequitia corruptissimi.

Forti-
ter.

Altera quædā Lacæna filiū, qui de-
serto in acie loco fugerat, vnt patri indi-
gnū interemit, dicēs: Haud meū est ger-
men, in quam extat epigramma.
Germen iners ab eas ad tartara, te que
perofus,

Eurotas ceruis nec det aquā timidis,
Ignauus catulus, mala fors, hinc vade
sub orcum,

I, Sparta indignus, quē ego nec peperī.
Alia quædam quum filiū audisset forti-
ter in acie cecidisse, ait:

Plorēt timidi, mi istetis humabere nate,

Fol. 62.

Et matre hac vera dignus es & patria.

apo. 48

Hoc ante tributū est Tynnicho, quod

tamē Philelphs separatim cōmemorat

Aiofē.

10 Alia quædā vt audierat filiū incol-
lumē, sed fugisse ab hostibus, scripsit il-
li: Malus rumor de te sparsus est, aut

hunc dilue, aut ne sis. Præstabilius iu-
dicauit mori, q̄ cū ignominia viuere.

11 Alia rursus quum filij quiē prælio

rusticē

fugerāt, ad ipsam venient, Quo, inqt,

itis ignaua & fugitiua mācipia? & ostē-

so vètre, Num huc, inquit, decet esse subi-

turi vnde emerfistis? Hoc apophthe-

gma Cynica dignum est.

12 Quædā filium ad se venientem cō-

spica

spicata, percontata est quid ageret pa-
triais quū respōdisset, perire oēs, late-
rē cōiecit in illū, occiditq; dicēs: Te igitur
nobis miserē mali nūciū: Vita puta
uit indignū, q̄ cū suis pire nō sustinuis-
13 Cuidā qui matri narraffet q̄ (set,
generosē frater occubisset, Proinde
an non turpe est, inquit, tibi non conti-
gisse illi esse comitem?

Forti-
ter.

Aiofē.

14 Quædā filios quos habebat quinq;
posteaq̄ in bellū emiserat, ante subur-
biū stabat expectās q̄ esset belli exitus.
Vt accessit q̄ spīā nūcians filios illis oēs

occubuisse, Nō istuc percontabar, inqt,
Forti-
ter. Ignauū mancipiū, sed q̄ ageret patria.

ter.

15 Cū respōdisset, à patria itetisse victo-
riā, Libētē igit, inqt, accipio filiorū in-
teritū. Egregia mulier priuatū in libe-
ros affectū publicē in patriam pietati

16 Quædā sepeliebat filiū, (posthabuit,
ad eā quū vilis ancilla quædā accessis-
set, dicens, Heu fortunam, o mulier, il-
la subiecit, Per geminos, inquit, bonā

Forti-
ter.

equidē arbitror. Si quidē cuius gratia si-
lium peperī, videlicet vt p Sparta mo-
reretur, id mihi cōtigit. Fortissima mu-
lier ancillæ deplorationem vertit in

gratulationem. Huius meminit M. Tul-
lius Tuscū, quæst. lib. primo.

17 Quum mulier quædam Ionica de
texto quodā suo vt precioso gloriare-
tur, Lacæna ostēsis quatuor filijs quos

Graui-
ter.

habebat moribus cōpositissimis, Huius
modi, inquit, decet esse honestæ probæ
que mulieris opera, de que his tollere

animos & gloriari. Iones operosis te-

H 4 xturis

L A C A E N A R V M

auris vacant, quæ varia picturarum habent argumenta. At Spartana docuit, nullû opus esse præclarium, quàm si filios honestis moribus instituat. Hic enim melius ornari patriam, quàm auleis aut vestibus

17 Alia quum accepisset quod filius (Ionici) peregrinè ager, inhonestè se gereret, scripsit illi, Males rumor de te sparsus est, hunc tollito, aut ne esto.

18 Similiter quum Chix exules venissent Spartam, multis nominibus incubabant Pædaretum. Eos mater Teleutia ad se accersit: ex his ubi cognouisset quæ filio objicerent, videretur quod filius in culpa esse, scriptis illi in hunc modum, Mater Pædareto, vt aut melius viueret, aut illic maneret, desperans se Spartæ esse incolumem, Virago mortem minata est filio, ni mores corrigeret su

19 Altera filio iniuriarum postulo. Aut crimine, inquit, filii, aut vita te ipsum libera. Mater in filium seuerior quam iudex, quæ extinctum malebat, quam cum ignominia viuam.

20 Alia filium Claudum in acie proficiscentem deducens, Fili, inquit, singulo quoque gradu fac virtutis memineris. Alius claudicationis vitium sollet formidinem incutere: at hæc monuit vt ex ipso vitio sumeret animos ad rem fortiter gerendam ita cogitans, nihil est in fuga præsidij claudum, aut vincendum est, aut moriendum.

21 Alia quum illi filius redisset ex acie, atque ex vulnere pedibus vehementer doleret. Si virtutis, inquit, memineras, si filii, non solum non dolebis, verum etiam bonum

A P O P H. L I B. I I. 85

no futurus es animo. At vulgus matris sollet filiorum dolore suis quarimonijis & lachrymis exasperare, hæc animauit ad doloris tolerantiam.

22 Lacedæmonius quidam sic in bello vulneratus, vt ingredi non posset, sed quadrupedum more ambularet, quum ob id derisus erubesceret, à matre reprehensus est his verbis: Quanto præstabat filii de fortitudine gaudere, quam de stulto risu pudescere? Simile narrat Cicero de matre Sp. Claudij, verba mulieris sumens ex apophthegmate, quod paulo antè præcessit.

23 Alia clypeum imponens filio, sic illum adhortata est, Fili, ut hunc, aut super hunc: Laconica breuitate sentiens sic rem gerendam in bello, aut vt victor clypeum referret, aut mortuus in eo domum reportaretur.

24 Alia rursus filio ad bellum proficiscenti clypeum imponens. Hunc, inquit, tibi pater semper seruaui, proinde tu fac serues eundem, aut ne sis.

25 Alia filio dicenti quod breuem haberet gladium, Tamen, inquit, adde gradum: significans nihil obfuturam gladij breuitatè, si propius ad hostem accederet.

26 Alia quum audisset, quod filius fortiter in prælio se gerens occubisset: Nimirum, inquit, meus erat. Non deplorauit mortem filij, sed de virtute sibi gratulata est. Ceterum, quum de altero audisset, quod ob timiditatè prælium detractas salus esset: Nimirum, inquit, non erat meus: sentiens non esse habendos pro liberis qui à parentum institutione degenerassent.

Simile superori ap.

no.

Seuerè

Seuerè

Claudus.

Fortiter.

Fortiter.

Fortiter.

Fortiter.

argute

Fortiter.

Fortiter.

H; Alia

27 Alia quum audisset filium in prælio cæsum, Deponite illum, inquit, ut erat in ordine locatus, eiusque locum expleat frater. Tale robur ai quum in paucis reperias viris. Nō metuit orbitatē, modo vita patriæ impenderetur.

28 Alia quum in publica solenni quum pompa audisset, filium in prælium quidem tulisse victoriā, sed ex vulnerum multitudinē mori, coronā nō deposuit, sed glorians comitibus dixit, Quantō pulchrius est amice, in acie victorem occubere, quum in Olympijs parta victoria viuere. Quantū hęc virago dissensit a cæteris mortalibus, quibus persuasum erat, dijs proximū esse in Olympijs ferre palmā, quū ibi nō ageretur certamē virtutis, sed artis & impendiorum: tū nihil esse terribilius morte, neque quicquid esse tanti, quod vitæ iactura sit emendū. Hęc nullā existimauit victoriā speciosiore, quum quæ patriæ quæreretur, nec vllā mortem optabiliorem, quum quæ cum hac laude contigisset.

29 Quū quidā forori suæ narraret, quum fortiter ipsius filius in prælio occubisset, Quātū, inquit, illa de filio cæpi voantea luptatis, tantum tuā doleo vicem, qui ad tam honesta societate defeceris.

30 Quidam Lacæna missō nuncio sollicitauit, num assentiretur ut ipsi sui faceret copiā. Cui illa respōdit, Quum essem puella, parētī obedire didici, id quod feci, mulier autē facta, viro. Itaque si me inuitat ad honesta, viro meo primum rem aperiat.

31 Virgo quædam paupercula rogantī quam

et quam sponso dotem esset allatura, Pudicitiam, inquit, a maioribus traditā. Generose professā est, eam esse pulchrē dotatam, quæ mores incorruptos adferret ad nuptias.

32 Lacæna rogata, num ad virum accessisset, Non, inquit, sed ille ad me: significans sese non libidinis causa commercium habere cum viro, sed parentibus ac legibus obtemperantem. Turpissimum enim esse feminæ, si virū ad coitum sollicitet.

33 Virgo quædam clanculum corrupta foetū extinxit, tū interim patiens dolorū, ut nullā æderet vocem, adeo ut parturiens & patrem & alios qui aderant, falleret. Nam magnitudinem cruciatu turpitudine cum honestate coniuncta superauit. Generosi animi erat quum ignominiam pati non posset: factum ipsum habebat turpitudinem, quam ut effugeret, nixus, in quibus alie mulieres solent miseræ voces ædere, silentio perpessa est.

34 Alia quum venderetur, interrogata quid sciret, Fidelis inquit, esse. Existimabat fidem in famula quouis officio esse melius.

35 Alia similiter captiua, quum interrogaret, quid sciret, Probē, inquit, regere domū. Et hęc nō vulgaris ars est in muliere.

36 Quædam a licitatore interrogata, nū esset futura p̄ba, si ipsam emeret, Etiam, inquit, si me non emeris.

37 Alia quum in auctione præco rogaret illā quid sciret, Libera, inquit, esse: significans sese captiuā quidē esse, cæte

Fortiter.

Pudicē

Fortiter.

Simile
fo. 48.
apo. 17.

Pudicē

Generose.

Ante

fo. 40.

apo. 16.

LACAENABVM

rum ad illiberalia iussa nō parituram. Itaque quum emptor imperasset quæ dā non conuenientia liberæ, Plorabis, inquit, qui tibi ipsi talē inuideris possessionem, moxque sibi necē cōscruit.

39 Age sistrata quum Agidē filiū exanimē iacentem videret, exosculata faciem dixit, Nimia tua ὀ fili bonitas, nimia mīfuetudo & humanitas te simul & nos perdidit. Moliebatur enim Agis facinus sanē præclarū, sed inuidiosum, nimirū vī degenerantes Lacedæmoniorum mores, ad prisca illam seueritatē reuocaret. Interim dū studet offendere neminem, & gratificari omnibus, semetipsum in exitium coniecit.

39 Eadem laqueo guttur inserens, in hoc tantum, inquit, Spartz vtilis fui. Doluit generosæ fœminæ, quod filio non licuit de patria quemadmodum voluit bene mereri.

40 Quum Thebani irrupissent in Laconicam, & inter captiuos captiuasq; multos etiā abduxissent Helotas, iusse ruit illos Terpadri, Alemanis ac Spendonis Laconica carmina canere: illi recusarunt dicētes, id nolle filias heriles. ad eō plus apud illos valuit concaptiuarum puellarū autoritas, q̄ iussa victoris. Hinc probarunt quida esse verum qd̄ vulgō diceretur: liberū Spartz maxime liberū esse, cōtrā, seruū maxime seruū. Ita Plutarch. in vita Lycurgi.

41 Thebano vestem induens casu brachium nudauit: cuidam autem dicēti, ὀ pulchrum brachium, At non publicum, inquit. Admonens vni pulchrū

offe

APOPH. LIB. II. 83

esse, non cuiuis, & laudatoris illius in temperantiam notans, qui alieni corporis nimī curiosus spectator esset.

CHILONIS LACONIS

Apophthegmata.

1 Nō dubiū est qn Chilo Lacedæmonius, qui fertur vnus de numero septē Græciæ sapientū, in apophthegmatibus Laconicā indolē retulerit, quanq̄ scriptorū, vt opinor, vitio, nō habent eandē gratiā q̄ illi tribuūt. Diogenes Laertius hæc illi ascribit. Fratri querenti q̄ Ephorus ipse nō crearet, quū ille esset: Ego, inquit, iniuriā ferre noui, tu nō: significans neminē esse idoneū magistratui, q̄ nō possit dissimulare multa præter æquū & bonū facta, iuxta illud, ἀρχὴν ἔκαστος ἀδικῶν καὶ δίκαιος, id est, Princeps equa & iniqua pariter a Ab Aesopo interrogatus, (audias, quid ageret Iupiter, respondit, Excelsa deprimit, depressa extollit: indicans arbitrio numinis res hominum sursum deorsum volui renouliq;.

2 Interrogatus, quare doctū præcellerent indoctos, Bona, inquit, spe. Doctos autē appellabat, honestis legibus ac moribus institutos, & iuxta rectam institutionem vitā agentes. Hi cæteris rebus pares hoc vno superant improbos, q̄ post hanc vitam sperant rectē factorum præmia. Nam Lacones existimabant egregios viros post obitum in vitā beatā translatos fieri diuos.

4 Dicere solet, q̄ Lydius lapis est aurū, id aurū esse homini. Lapis enim indæ affricū p̄dit quale fit aurū, ipsum

H 7 autō

Pietas
in patriam.

Seruorū turba.

idē tri
buitur
alteri.
Mode
rate

Vicissitudo rerum

Virtutis præmia.

Aurū
index.

autem aurū arguit quale hoīs ingenū
iuxta illud, Magistratus virū arguit.

Cōscie s; lam grādus dicebat, se sibi nulli-
tie pu s facti cōscium esse, cuius pōniteret,
titas. vno excepto, q̄ quū esset ascitus arbi-
ter, vt inter duos amicos finiret cōtro-
uerſiam, nec quicq̄ vellet aduersus le-
ges facere, perſuadet alteri amico, vt ad
alios deferret arbitriū. Hoc pacto & le-
gem seruauit & amicū. Hic scrupulus
nō nihil mouebat ſenis animū, q̄ perfe-
cta virtutis fuiſſet, nullo metu à regu-
la legū deſectere, nec illius amicitiam
magni facere, qui ob ſententiā ſecun-
dum leges, nō ſecundum ipſum datā
de ſineret amicus eſſe. Quid illa ſancti
us anima, qui per omnem vitam, quā
illi longa contigit, hoc tantum crimi-
nis admittit?

Mode 6 Quidam, quorū eſt A. Gellius, huic
ratē tribuunt & illud, Sic ama tanq̄ ofurus,
ſic oderis tanquam amaturus, Hoc di-
ſto admonuit, nec ſimilitates tam acri-
ter exercendas, vt præcludatur omnis
in gratiam reditus, nec amicis adeo fi-
dendum, vt illis committas, quo ſi fi-
ant inimici, poſſint te perdere.

Male 7 Docebat, neminem cōiucis laceſcen-
dicetia dum, ne ſi dixerimus que lubet, audiam
viciffim que dolent. Habet enim
& maledicendi morbus ſua volupta-
tem, ſed quā plerunq; male audiendi
ſummo dolore penſatur. Huc alluſit
M. Tullius, Saluatio cōminans fore, vt
ſi quam voluptatē male dicendo cœ-
piſſet, eam male audiendo perderet.

lingua
preps. 8 Dicebat, nō committendū vt lingua
præcur-

præcurreret animus: admonens prius
cogitandū, quid loquaris, q̄ lingua p-
rumpat in verba. Nefcit enim vox mori
ſa reuerti. Cogitatio prior poſſit corri-
gi poſteriore meliore, vt habet prouer-
bium, vox non item.

9 Damnū aiebat turpi lucro præferē-
dū. Nam illud ſemel dolere, hoc ſem-
per. Iactura rei facilē ſarciri poteſt, ſa-
ma cōtaminata vix vnq̄ diluit. Res a-
miſſa exiguo tēpore dolet, ſcleris con-
ſcientia ſemp cruciat aſim. Itaq; lucrū
ſclere partiū, damnū eſt non lucrum.
10 Nō eſſe tentādā q̄ fieri nō poſſunt.
Quæ dā honeſta ſunt ac magnifica, ſed
magno reipub. malo tentant, ſi neque
as perſicere. Atq; hæc eſt p̄cipua pars
boni cōſultoris, diſpicere nō ſolū qd̄
per ſe optimū ſit, ſed quid pro tempo-
rum ratione poſſit obtineri.

11 Rogatus quid eſſet difficile, Arcanū
inqt reticere. Tāta eſt linguæ oīm ma-
ximē volubilis incōtinentia, quū alio-
qui nihil videatur facilis q̄ ſilere.

12 Idem præcipiebat, linguā quū aliis
ſemper, tū præcipuē in cōiucio conti-
nendam, q̄ illic cibus & potus inuict
ad intemperantiā. Porro vbi plus eſt
periculi, ibi maior eſt adhibēda cautio

13 Nulli minandū eſſe, nō ſolum q̄ id
mulierum videatur potius quā viro-
rum, verum etiam quōd minitari ei inuti-
cui velis nocere, eſt inimicum admo-
nere vt ſibi caueat, tibi que ipſi læden-
di facultatem adimere. Amicis autem
minari, parū eſt humanum. Reſtē tamē
minamur, quoties aliquem hoc reme-
di

Lucrū
turpe.

Advera
ca

Silētū

Loqua
citas in
cōiucio

Minā
les

dio correctū esse cupimus, & hac pœ-
na decreuimus esse contenti.

Ami-
cus ve-
rus,
14 Promptius ad amicorum aduersam
fortunam, q̄ ad res secundas accurren-
dum. Rebus prosperis aduolant quili-
bet, etiam minus amici: qui adfunt re-
stante fortuna, hi verè sunt amici.

Vxor
humi-
lis.
15 Vxorem humilè modico apparatu
ducendam, ne p̄ cōiuge dominā accer-
fas domū. Sat enim dotata venit puel-
la, q̄ pudicitia & honestos mores secū
adfert. Proinde hoc erat vnū ex Laco-
nicis institutis, vt virgines sine dote
nuptum irent.

Mortu-
is par-
cendū.
16 Vetebat de mortuis male loqui, q̄
ignauum vidēretur, eos: incesse ling-
ua, qui responderet nō possunt, ac tur-
pe esset cū vmbris ac laruis luctari.

Nā id est, quodāmodo sepultū refode
17 Docebat honorem à iuniori- (re-
bus habendū senectuti, vt ipsi facti sa-
nes ab aliis habeātur in precio. Ea res
geminā habebat vtilitatem. Siquidem
vt senū autoritas ac reuerentia tempe-
rabat atatem lasciuam à peccando, ita
senes cauebant, ne quid cōmitterent,
quo iuuenibus vel ob ineptiam ludi-
bria possent esse, vel ob turpitudinem
perniciosi: sed inter omnes iuuenes,
omnesque senes ea esset reuerentia, quæ
inter parentes ac liberos.

Insolē-
tia
18 Admonebat secundis rebus elato
nō applaudendū nec arridendū. Infol-
ix foelicitas est, quæ hominē reddit in-
solentiorē, eoq; nō plausum meretur,
sed lachrymas. Grauiusq; peccant, qui
descent insolentia, q̄ qui vtuntur. Sep̄
populus

populus clamat in auaritia ac tyranni-
dem principū, quum ipse doceat illos
hæc vitia. Quidam codex Græcus ha-
bebat, ἀποχρητὴ μὴ ἐπιγλάσσει, id est, in-
felicē nō esse irridendū, siue infœlici nō
insultadū: id. n. extreme est inhumani

19 Docuit potentia adiungen- (tatis.
dā mansuetudinem, vt à suis nō tā me-
tum extorqueat, q̄ impetret reueren-
tiam. Reuerentia comes est amor, me-
tus odium. Amari autē non solū ho-
nestius est, verum etiam tutius.

20 Admonebat, vt suæ quisq; domui
bene præesset. Primam enim curā de
bemus familiaribus: nec idoneus vi-
detur administrandæ Reipub. qui pri-
uati rectè gubernare nescit. Domus
enim nihil aliud est q̄ parua ciuitas.

21 Vincendam irā, q̄ is affectus sit cetero
ris potentior, quā superare fortius est,
q̄ hostē armatū deicere: nec minusexi-
ti) mortalibus sit ab ira, q̄ ab hoste.

22 Diuinationem nō esse detestandā, Diui-
natio
q̄ hanc deorū munus esse crederet, q̄
ratione percipi posset ab homine infi-
gni virtute prædito. Nam ipse prædi-
xisse fertur futurū, vt ex insula Cythe-
ra summū malum oriret Lacedæmo-
niis, cuius situm naturaq; quū didicis-
set, vt inā inquit, hæc aut nunq̄ fuisset
aut simul vt nata fuit, subuersa fuisset.
Nam Demaratus Lacedæmone profus
gus Xerxi suasis, vt in ea insula classem
haberet: ac planè Græciam subegisset
Xerxes, si Demarati consiliū fuisset se-
quutus. Post Nicias ea potius statuit
illic præsidium Atheniensium, & Lacedæ-
damo-

dæmonios multis cladibus afflixit.

Mores in publico
 23 Fertur & hoc illius noie, in via non properandum. Ex incestu colligitur animus, præceps arguit præcipientem, ni minus lentus ignauus. Decet autem in publico compositis esse moribus. Fortasse deterruit à præcipiti consilio.

24 Huic simillimum est, inter loquendum nõ esse mouendam manum. Id enim esse vax cordiũ, Vnde & in Hebræorũ puerbiis est, Stultũ digito loqui.

Legũ auctori- tas
 25 Monuit obtemperandũ legibus. Hoc ad principes ꝑcipue pertinet, q̄ se credũt nõ teneri legibus. Nec aliud magis florẽt Respu. q̄ si legũ vigeat auctoritas. Nec ibi tyrãnis oriri potest, vbi ex arbitrio præcarũ legũ gerũt oia.

Ociũ
 26 Dicebat, adamandã esse quietem, quoties datur honestum ociũ, iuxta illud, *ἡσυχία καλὴν*. Nihil enim vel tutius, vel iucundius. Nullum aut negotium periculosius q̄ bellum.

Cautio sui.
 27 Quin & illud huic ascribit, Caue tibi ipsi. Fortasse legẽdũ, caue te ipsum, siue a te ipso, siue observa te ipsum. Nã Græcẽ est, *φύλαξτε ἑαυτῶν*, vt admoneat sibi quenq; debere suspectum esse. Omnes sibi cauent ab aliis, at frequenter nemo magis hostis est homini, q̄ homo sibi, dũ libidine, dũ irã, dũ ambitio nem, aliasq; cupiditates adhibet in consiliũ. Demiror aut quem authorem sequuntur Aufonius hac illi ascribat:

as Ita moderandã vitã, vt nec inferioribus sis terrori, nec superioribus despectui, Metui à subditis, tyrãnicũ est: negligentẽ verò est, sic agere, vt à maioribus

ioribus cõtemnaris. Hoc & ad etatẽ refferri potest. Sic tẽperandi mores, vt à Amari junioribus ameris potius q̄ timearis, à sine cõmaioribus nõ cõtemnaris. Immodica tẽptũ.

feueritas parit terrorẽ: somnolentia, vinolentia, incogitantia, familiarq; vitia gignũt cõtemptũ. Potest & ad fortunã accommodari, q̄ si sit vehementer ampla, parat q̄ metuãt citius, q̄ qui ament aut reuerẽt: sin humilior, parat cõtẽptui. Mediocritas igit̃ hĩc quoq; est optima. Aufonij carmen sic habet, Nolo minor me timeat, despiciatq; maior.

29 Præterea sic esse cõtemnendã mortem, vt nihilo secius curam habeas incolumitatis. Nõ enim est fortitudo inuisa, sed amentia, semet temerẽ in vitã discrimen cõiicere: sed quoties aut inueitabilis necessitas vrget, aut grauis honestaq; causa suadet, mortem cõtemnere fortis animi est. In morbo nõ est metuẽda mors, sed interim adhibenda cura ratio mediocris. In bello sumendus est animus ad mortem paratus, sed interim fortiter pugnãdũ ꝑ victoria. Aufonij carmen sic legendũ arbitror, Viue memor mortis, vt sis memor & salutus. Potest aut̃ & hic accipi sensus, Hactenus memineris te moriturũ, vt abstinẽas à vitis curisq; superuacaneis: sed interim perinde quasi diu victurus sis, ea cures quæ ad honestam beatãq; vitam pertinent. Multos mortis cõsideratio deterret ab honestis actio nibus, cõtrã mortis obliuio multos inuitat ad licentius peccandum. Potest & sic intelligi, Ne sic metuas mortẽ, vt

Mors
 quatenus cõtemnãda

CHILONIS

uiuas anxius & tristis, sed vitæ spes
mortis horrore temperet. Hunc sen
sum indicat cæmen quod sequitur,
Tristia cuncta exuperans aut animo,
aut amico. Hæc vita præter q̄ multis
miseriis exposita est, nihil habet tristi
us, q̄ q̄ mortem habet certissimâ, diem
mortis incertissimū. Sed oīa superâda
sunt, aut animi fortitudine, aut amico
rum alloquiis. Nullū enim in dolore
remedium præsentius q̄ curas ætusq̄;
animi in amicorū sinu effundere, quo
rū & consolatio, & communis dolor
maximam mali partem tollit.

Ami-
cus cō
solator

Grati-
tudo

30 Beneficij dati obliuisci decet, accepti
meminisse. Vulgus hominū contrā
facit. Si quid cui benefecerunt, & sine
sine prædicant, & sine modo, exaggerant:
si quid in ipsos collatū fuerit officij,
mox aut obliuiscitur, aut dissimilat,
aut eleuat. Carmen Ausonij sic ha
bet, Tu bene si quid facias, non memi
nisse fas est.

Sen-
ctus iu
uenilis

31 Eidem hanc tribuit sententiā, optabilem
esse senectutē iuuenilem molestam esse
iuuentutem senilem. Maxima malorū pars
ob q̄ male audit senectus, à vitis hominū
proficiscit: habet aut ex sese nõnulla cō
moda, plurimarū rerum vsū ac memoriā,
cōsulendī facultatē, reuerentiam & autoritatem:
hæc si adsint cōmoda, absintq̄; incom
moda, ea senectus optabilior est mul
torū iuuentute, vitis & inertia marcē
te. Videas aut in nõnullis iuuenibus se
nilem imbecillitatē, senilem somnolen
tiam, senilem ignauā, senilem morosi
tatem

APOPH. LIB. II.

89

catem: horū iuuentus peior est senectute.
Nam quū senectæ careant, senio ta
men abūdant. Ausoniani versus sic ha
bent, Grata senectus homini, quæ pa
rtilis iuuentæ. Illa iuuentus grauior, q̄
similis senectæ.

32 Plinius & illud oraculi vice cele
bratum ascribit Chiloni, ἔγγυα, παρὰ
τῆς ἄτης, sponde, sed noxa præsto est.

33 A. Gellius Noct. Attic. lib. 1. cap. 1. ad
scribit illi q̄ dicā, idq̄; autore Plutar
cho in lib. de aia, quendā prædicatē,
sibi nullum esse inimicū, rogauit, an vl
tum etiam haberet amicū: lentis amicitias
& inimicitias inuicē sese omīesq̄;
nec fieri posse, quin qui multos habet
amicos, cōplures habeat & inimicos.
Sit hic huius cōiuij secundus missus,
si videt, cui subiiciemus philosophos,
nō omnes, ne vllus finis, sed aliquot ex
imios, vt varietas excludat lectionis tē
dium. Quod si quem huius patinæ ma
ior auditas tener, huic Diogenes Laër
tius facillē stomachum explebit, si mo
do non habeat nimis fastidiosum.

Amici
tia iun
cta in
micitia

LIBER TERTIVS.

SOCRATICA.

AD Laconicam indolem
mihi proximè videtur ac
cedere Socrates, nõ tan
tum integritate morū,
decretis ac dīctorū sale
verū etiam tolerantia,
vt dicas patria quidē Atheniensem, in
genio verò Spartanū, nisi q̄ Laconicā
breui.

breuiloquentiam nō affectauit, magis studens virtutem persuadere q̄ præcipere. Ad id potissimū vtebatur similibus & inductionibus, quas Greci vocāt *ἰσχυρολογία*, cui generi nō cōuenit illa Laconica breuitas. Vt autem hac parte vincitur à Lacedæmoniis, ita sanctitate dīctorum superat illos, quorū aliquot recensere non ab re fuerit.

Deus imitandus
1 Dicebat, deos oīm optimos ac foelicitissimos, ad horū similitudinē quo q̄sque p̄pius accederet, hoc & meliorem esse & beatiorem. Si corrigas vnus vocis numerū, nihil dici potest Christiana.

Vota qualia.
2 A diis nihil petulgi, nisi bona vnus simpliciter, quū vulgus petat bene doctam vxorē, opes, honores, regnū, longam vitā, quā prescribentes numini, quid oporteat facere. At Deus optime nouit, quid nobis bonū sit, quid non.

3 Sacrificia volebat q̄ minimis impendiis cōstare, quod Dīj vt nō egēt rebus hoīm, ita magis spectat affectus immo-

Sacrificia minimi sumptus
lantū, q̄ diuitiis. Alio qui quū improbissimi quisq; maximē abūdēt diuitiis, actū esset de rebus humanis, si malorū potius q̄ bonorū victimis delectaret. Eoq; versum hūc magnopere probare cōsuevit, *καὶ ἀδύνατον εἶναι ἡδὴ καὶ ἄνευ τῶν θεῶν*. Hoc dictū & ad nos Christianos pertinet, q̄ immo diis impediis ornantē templa, peragimus sacra & parentalia, gratius facturi Deo, si qd̄ vltra frugalem mūdiciem superest, fratribus egenis erogaremus. Handē frugalitatē adhibendam docuit in excipiendis hospitibus, eodem vtens ver-

culo,

culo, *καὶ ἀδύνατον εἶναι ἡδὴ καὶ ἄνευ τῶν θεῶν*.
4 Quū admoneretur ab amico, q̄ expecturus hospites admodū tenuem se esse apparatus, si boni sunt, inquit, satis erit: sin minus, plus satis.

5 Docuit abstinendū à cibis, q̄ nō esurienti incitarent ad edendū, & à potu qui nō sitientem inuitaret ad bibendū. His enim rebus nō est vtendū, nisi quatenus corporis necessitas exigit.

6 Dicebat optimū cōdimentū esse famem, q̄ optimē edulcaret omnia, & nullius esset impendij. Vnde ipse semper iucunde edebat ac bibebat, quia neutrū faciebat nisi esuriens ac sitiens.

7 Quin & ad famem ac sitim tolerandā exercuerat sese: post sudorem enim ē palestra collectū, quū alij potū vehementer appetūt, nunq̄ bibebat de primo cratere: rogatus quā ob rem id faceret, ne cōsuescā, inquit, obsequi assibus. Interdū enim licet sitias, noxiū est bibere: hic quū ratio suadet abstinentiam, affectus hortatur vt bibas, magis obtemperandum est rationi.

8 Dicebat eos qui se ad continentiam ac frugalitatem exercuissent, & longē plus habere voluptatis, ac minus dolorū, q̄ qui summa cura vndiq; pararet oblectamenta, q̄ voluptates in tepertantiū preter animi sibi male conscij cruciatū, præter infamiā ac paupertatem, frequēter ip̄si etiam corpori plus adferant molestiæ quā delectationis. Contrā quæ sunt optima, eadem sunt iucundissima si quis assuerit.

9 Aiebat esse turpe, si q̄ sua spē seruiens

argutū

Frugalitas

Frugalitas

Affectus habitus

Voluptas virtus

Serui-
re vo-
lupta-
tibus

uens voluptatibus, talē se faceret, qua
les nemo domi suæ vellet habere ser-
uos. Talibus autē nullā salutis spē reli-
quam esse, nisi pro eis Deos cōprecarē
tur alij, vt bonos dominos nasci pos-
sent, quando prūs decretū erat seruire.
Existimabat autē nullos scēdiore mi-
serioreq; seruire seruitutem, q̄ qui &
aīo & corpore seruirent voluptatibus
10 Interrogatus quā ob rem ipse non
administret rem, quā administran-
di rationem optime sciret, respōdit, Eū
vtiliorem esse ciuitati qui multos effi-
ceret idoneos gubernandæ reip. q̄ qui
ipse rectē gubernaret. Idem mihi res-
pōdit Nicolaus Leonicensis Ferrariæ,
demiranti quur artē medicandi, quam
p̄stebatur ipse, nō exereret. Plus, in-
quit, ago, docens omnes medicos. Nec
dissimile mihi respōdit vnicus studio-
rum meorū Mecenas Guilielmus Ar-
chiep̄scopus Cantuariensis sacerdotiū
improbē recusanti, dicentiq;. Quā frō
te fruar illorū pecuniis, quibus vt lin-
guæ ignarus nec cōcionari possum, nec
monendo, nec cōsolando adesse, nec
vllum boni pastoris officiiū præstare?
Quali, inquit, nō plus efficias, q̄ libris
doces pastores omnes, q̄ si vni rustica
næ plebeculæ inferuias. Fessus sum,
amicē dictū, mihi tamen nō persuasit.
11 Rogatus quo pacto quis posset ho-
nestam assequi famā, Si talis, inquit, es-
se studeas, qualis haberi velis. Veluti si
quis bonus tibicen haberi cupiat, ea p̄-
stet oportet, q̄ à pbatis tibicimibus fi-
xi vidērit. Quemadmodū qui meden-
di est

p̄desse
pluri-
bus

Fema
quo-
modo
paran-
da.

di est imperitus, nō idēo medicus est,
q̄ p̄ medico ascitus est, & vulgo medi-
cus appellat: ita nō statim princeps est
aut magistratus, q̄ populi suffragiis de-
claratus sit, nisi sciat artē gubernandę ci-
12 Dicebat, vehemētē absur- (uitatis
dū esse, quū artes sedentarias nemo p̄-
fiteatur absq; dedecore, q̄ eas nō didi-
cerat, neq; quīsq; seriniū faciundum lo-
cet ei, qui rudis sit eius opificij: ad pub-
licos magistratus admitti, qui nunq̄ de-
derūt operā disciplinis, sine quibus ne-
mo potest rectē magistratum gerere:
quūq; nemo non detestaturus sit eū q̄
clauo assideret ignarus artis nauticæ,
multo magis detestādos, qui Remp. ca-
pefferent ignari politicę philosophię.
Neq; eū putabat appellandū imposito-
rem, qui à persuaso quopiā pecuniam
aut vasculum acciperet, quod nō pos-
set reddere: sed illos magis impositores
habendos dicebat, qui dolo persuade-
rēt se idoneos gubernandę reipub. quū
sint hoīes nihili. Hoc dictū multo ma-
gis ad principes, magistratus & Episco-
pos Christianos ptinet, q̄ ad ethnicos.
13 Dicere solitus est, nullā esse posses-
sionē preciosiorē vero bonoq; ami-
co, nec aliundē plus fructus aut volup-
tatis capi. Itaq; prapostere facere mul-
tos, qui pecuniæ dispendium grauius
ferunt, q̄ amici iacturam: quiq; se bene-
ficio perdidisse clamant gratis collo-
catū, quū eo sibi conciliarint amicum
quouis luero potiorē.

14 Vtillis cōmittimus statuas facien-
das, à quibus videmus aliquot statuas

Ars gua
bernā-
di

Ami-
cusq; sy-
cerus,

E fa-
ctis iū
diciis.

I
eleganē

elegant factas: ita nō sunt admittendi in amicitia, nisi quos cognouerimus erga alios p̄stitisse fidos & vtilis amicos. Quendā acrius castigantē seruos, uū percōtabat, quam obrē ita sequeret: quoniā, inquit, quū sit obsoniorū voracissimus, tamen ignauissimus est: quūque sit auidissimus, tamen desidiosissimus est. Tū Socrates, Nunq̄ ne, inquit, cōsiderasti, vter vestrū pluribus egeat verberibus, tunc an famulus? Vtinam sibi quisque dicat, quod illi Socrates, quoties hoc in aliis reprehendit, puniatque idem quod sibi ignoscit, aut si non idem, crebrō deterius.

18 Cuidā cupienti quidē ire ad Olympiā, sed itineris labore deterrito, Quū, inquit, domi s̄penumero totū prope diem ambules, ante prandiū, rursus ante cōnam: si domesticas ambulationes p̄feras ad quinq̄, sexve dies, facillē peruenies Olympiā. Docuit vir ingeniosus, id quod terret in adēdis laboribꝫ imaginationē esse potiusq̄ ipsum laborem. Si quid honeste rei gratia periculi, dispendij, aut laboris suscipiendū est, excusamus, detrectamus, horremus, quū frequenter vltro in rebus nihili, nō enim dicam turpibus, plū impendamus. Ita quidam inuitati ad studia literarū, excusant valetudinem, insomniam, impendia librorū, quū interim totā noctē ludant aleā, potatione contrahāt febrim, podagrā, hydropem, & lippitudinē, scortatiōe paralytim, aut scabiem nouā, quā Gallicanā appellant.

19 Quendā cōquerentem se defatiga-

tū lōgo itinere rogauit, nū puer ipsum potuerit cōsequi, ait. Rogauit, vacuum ne an aliqd ferens oneratus. Portauit, inquit, nō nihil sarcinarū. Quid, inquit, queritur ne ille se defessum? Quū negaret, An nō pudet, inq̄t, te molliciei, qui vacuum ambulans defessus fueris, quū ille gestans sarcinam nō queratur se fatigatū? Ostendebat Socrates, seruū in hoc felicitatem domino, q̄ ad labores exercitator minus sentiret molestiā.

20 Admonere solet, quod apud alios diceretur edere aut conuiuari, apud Athenienses dici εὐχαριστῶν qua voce dicebat nos admoneri, eo temperamento sumendū cibum, vt nec corpus, nec animus oneretur: huc opiner alludēs, quod εὐχαριστῶν sonet vehi, vnde εὐχάρων vehiculum, quanq̄ εὐχάρω dicatur & cibus, εὐχάρω additum ἵπῳ, ne sarcina iusto grauior imponeretur corpori.

21 Dicebat, optimē natus ingeniusque potissimū adhibendā rectam institutiōnē. Idem enim in his vsu venire qd̄ in equis, in quēis qui feroces sunt ac generosa indolis, si statim à primis annis recte instituantur, egregij & ad omnē vsu accōmodi euadūt: sin minus, efferati, intra ceterabiles, & ad nihil vtilis εὐχάρω fit, vt felicissima quæq̄ ingenia corrūpantur in scititiā instituentiū, qui mox equos vertunt in asinos, q̄ erectis ac liberis animis imperare nesciāt.

22 Distabat, illū impudētē facere, qui quū boues efficeret pauciores, potularet tamē haberi boues bubulcus:

Puni-
re in a-
liis qd̄
īpli cō-
mitti-
suis.

Spōta-
nei la-
bores.

Seruus
domi-
no me-
lior.

Sobrius
in
edulibus

Indo-
les re-
cū

sed multò absurdius esse, si quis haberi velit bonus Reip. gubernator, quò civiù numerù imminuat. Hoc dictum torfit in Critià & Chariclem, q̄ multos civiù trucidarant. Nec illos id latuit: Critias enim illi minatus est, ni fileret, fore vt ipse quoq; faceret boues pauciores: & quod minatus est verbo, p̄stitit. Nā huius opera Socrates perit.

21 E priscis autoribus selegerat versiculos aliquot, quos puerbiorũ vice frequenter vsurpabat, quorũ est ille Heliodius, Εργον̄ εν̄ δ̄ῡ εν̄ δ̄λοο, ᾱισ̄γ̄ η̄δ̄ιτ̄: εν̄ δ̄ ᾱ. Id est, Nō p̄brũ est operari, aut est cessatio p̄brũ. Quo dehortabat iuuenes nō solũ ab ocio, verũ etiã ab actiõibus infugiferis. Si quidẽ eos appellabat ociosos, qui alea, cõpotationibz, & scortis ætatem absumerent.

22 Itẽ illud Homeri, vt indicat Gell., ac Laert. *δ̄π̄ῑ θ̄ῑ εν̄ ιᾱ γ̄ρᾱν̄ῑ κᾱκ̄ων̄τ̄: ᾱγᾱθ̄ων̄τ̄ τῑτυκ̄η̄ζ̄.* Id est, Aedibus nostris q̄ praua aut recta gerant. Eo nō solũ reuocauit auditorẽ à curiositate rerũ alienarũ, verũ etiã à disciplinis nō necessariis: velut ab exacta cognitione astrologiæ, aut geometriæ, aut causarũ naturalium, aut rerũ vltiramundanarum, ad cognitionẽ ethices, cuius sciẽtia p̄stat, vt nobis ipsi noti simus, vt q̄rẽ domesticã aut publicã vtiliter administramus.

23 Eodẽ spectat & illud, qđ (Stremus, illi ascribitur, & in primis celebratur. Quæ supra nos, nihil ad nos. Sic enim respõdere solet admirantibus, quod de moribus semper, de astris, de q; meteorologis nunquam disputaret.

Quum

14 Quũ in via quidã illi per lasciuiam calcem impēgisset, admirantibus q̄ id Patiem. pateret, Quid facerẽ, inquit, illis hortantibus vt vocaret hominem in ius, Ridelicũ, inquit, si quis asinus me calce percussisset, diceretis mihi, vo ca illum in ius: Nihil putabat interesse inter asinum & hominem brutum, nullaq; virtute præditum: ac vehementer absurdum videri, non pati ab homine, q̄ ab animante bruto passurus sis.

25 Quidã ab eo salutatus nō refalutauit, nec id moleste tulit Socrates: amiceis aut admirantibus, & ob hois inuilitatẽ indignatibus dixit, Si q̄ nos præteriret, peius affectus corpore q̄ nos sumus, nequa q̄ illi succenseremus: quur igitur illi succensẽ, qui peius affectus est animo, quã nos sumus?

26 Euripides obtulit Socrati librũ ab Heraclito cõscriptum, eo lecto rogauit quid illi videretur. Per Iouem, inquit, quæ intellexi mihi præclara videntur, qualia puto & ea quæ nō intellexi, sed opus est Delio quopiam natore. Notauit perq̄ falsẽ affectatã eius scriptoris obscuritatem, vnde & *ε̄κ̄οτ̄* q̄ vñ cognomen inditũ est. De Delio natore diximus in Chiliadibus.

27 Quũ Alcibiades illi spatiosam arẽ offerret dono, in qua sibi domũ ædificaret, Quid, inquit, si mihi calceisopus esset, num coriũ dares vnde mihi calceos cõficerem? Et si dares, an non ipse ridiculus essem si acciperem? Hac similitudine munus inutile recusauit.

28 Per forũ obambulans, quũ aspice-

I ; ret

Ocium turpe

Curio sitas

Curio sitas

Modè ratè

salsè

Munus inutile

ret mercium copiam, quæ illie vendebatur, ita feci loqui cõsuevit, Quam multis rebus ego nõ ego, aſt alij cruciant, aio ita cogitãtes, q̄ multa mihi deſunt. Socrates tibi gratulabat, q̄ iuxta naturã viuens, ac paucis aſſuetus, au rũ, purpuram, gemmas, ebur, aulã, reliquaſque diuitum delicias, nec cuperet, nec egeret, quas dicere ſolet magis neceſſarias agedis Tragœdiis ad vſum vite. In hanc ſententiam vſurpabat verſus Iambicos Poetæ nescio cuius,

Τὰ δὲ ἀγροπώματ' ἰσχυρῆτε περὶ φῶρα
Εἰς τὰς θογαλάσσι χροῖαι μὲν οὐκ ἔτι τῶν εἰρημῶν

Id est, Argetea isthæc vasa simul ac purpura Tragœdiarũ accommoda histrionibus sũt, ad beatã cõferũt vitam nihil.

29 Dicere solitus est, eũ esse diis similitimũ, qui q̄ paucissimis egeret, quũ dii omninõ nullius egeant rei. At vulgus diuites diis proximos existimat, quorũ delitiis nihil satis est. De his enim dictũ est in comœdia Terentiana, Quam vos facillimẽ agitis. Hoc autẽ Homerus diis tribuit, quos appellat *ἑἰσὸν ἔχοντες* id est, Facillimẽ viuentes. Facillimẽ autem viuuit, qui paucissimis cõtẽtus est.

30 Dicebat qui suauiter ederet panem huic nõ esse opus obſonio, & qui suauiter biberet quẽlibet potũ, hunc non desiderare poculũ præter id quẽ adest. Fames. n. & sitis optimẽ condit oia.

31 Dicebat, cuius esse promptũ, si quẽ rerũ insignifi haberet proloqui, quum difficillimũ esset nominare quos possideret amicos, quũ hac possessione nulla sit charior. Hoc dicto taxabat præterũ

Fruga
litas

Fruga
litas

Fruga
litas

posterũ vulgi de rebus iudiciũ, q̄ hoc negligentiſſimẽ haberet, quod omninũ plurimi faciendũ erat. Ditiõr sibi videtur cui pecunia nõ nihil obigit, & dãmnum deplorat cui perit: at qui sibi parauit bonũ amicũ, non videtur sibi factus beatiõr, nec iacturã deſet q̄ pditiõnũ admodũ studioſo, Sophistis, inquit, õ Euclides vti poteris, hoĩb; nõ poteris. Indicãs, Sophisticen inutilem ad publicas functiones, quas qui affectat, eum non oportet gryphis & inanibus argutiis ludere, sed hominum moribus semet accommodare.

32 Scientiam dicebat vnicũ esse bonũ: cõtrã, vnicũ malum ignorantiam: quẽ quicunq; committunt rem iniustam, hoc peccant q̄ ignorant quid cuiq; sit tribuendam: & qui fortes sunt, nõ alia re fortes sunt, nisi q̄ sciunt ea expetenda, quæ vulgus existimat horrenda, & qui inſemperantes sunt, hoc errant, q̄ ea putant suauia aut decora, quæ minime sunt. Summũ igitur bonum esse dicebat, scientiam rerum expetendarum ac refugiendarum.

33 Cuidã dicenti, Antisthenem philosophũ matre Threicia prognatũ esse, velut hoc probrũ impingenti viro q̄ hybrida esset, patre quidem Atheniensi, sed matre barbara, Quid, inquit, antu putas virum adeo præclarum ex utroq; parente Atheniensi nasci potuisset? Notans corruptissimos Atheniensiũ mores, vt citius ẽ Thrace Schytha ve nasci possit vir probus, q̄ ex Atheniensi

Ami
cus
fym
cerus.

Sensus
cõmu
nis

Facetũ

nisi: & hoc quod habebat pbitatis An
tistenes, matri tribuendum putauit.

Ocium
honestum.

35 Dicebat, ocium possessionem omni
um optimam, Ocium autem sensit nō
ignauiam, sed à tumultuosis negociis,
& à cupiditatibus animi tranquillita-
tem vitiantibus esse quietum.

Modo
stē

36 Illud omniū maximē celebrat qđ
dicebat, se nihil scire, nisi hoc vnum,
quod nihil sciret. inquirebat enim de
singulis, tanq̄ ambigens, nō q̄ re vera
nihil haberet certo cognitum: sed hac
ironia & suam declarabat modestiam
& aliorū redargebat arrogantiam, q̄
se p̄stebantur nihil nescire, quū re ve-
ra nihil sciret. Sophista quidā publicē
profitebatur, sese ex tempore respō-
suros ad omnem propositam materiā,
horū arrogantē inscitia s̄penumero
cōfutabat Socrates. Atq; ob hoc ipsū
vt ipse quidē interpretatur, ab Apolli-
ne iudicatus est sapiens, q̄ quāuis om-
nium rerum ignorantiam cum ceteris
habetet communem, eo nomine tamē
illos superaret. q̄ suam inscitiam agno-
sceret, quū illi hoc quoque nesci-
rent, se nihil scire.

Conta-
tio ma-
la.

37 Laertius & hoc illi tribuit, Ccepit
se, dimidium facti. Dicebat enim dimi-
dium operis peractum ei, qui iam esset
aggressus. Sunt enim qui contando ac
deliberando vitam omnem absumāt.
Est autem hemistichium Hesiodium,

Ἀπὸ ἡμεῶν παυτός.

Festina-
tio.

39 Qui res præcoeces magno emerent,
eos aiebat desperare, q̄ ad tempus ma-
turitatis essent peruerturi. Alioqui stul-

tū est, & plurius & deterius emere, quū
paulo post liceat & minoris & melio-
ris. Ita nullū nō reuocabat hominē cupi-
ditates rationis exptes ad sobriū iudi-
cū.

39 Quodā tempore quū Euripi(cium).
des ita de virtute differeret, vt diceret
ἀστὶς οὐκ ἔστι τὰ κατὰ τὴν ἀρετὴν ἀφύκνω, Id est,

Virtus
querē-
da

Hec missa temerē est optimū relinq̄re.
Quasi virtus inueniri vix posset: surre-
xit Socrates dicens, Ridiculū esse, quū
mancipiū si non protinus inueniatur,
operæ preciiū exultimem; inuestigare:
virtute nulla inuestigatione dignā iu-
dicare, si nō p̄tinus cōtingat homini.

40 Rogatus ab adolescente quodam,
vtrū melius censeret, vxorem ducere,
an nō ducere. Vtrūcūq; inquit, feceris,

Matri-
monia

p̄nitēbit: iudicans & cōlibatū &
cōiugiū habere suas molestias, ad quas
perferendas esset preparāndus animus.
Cōlibatū comitatur solitudo, orbitas,
generis interitus, hæres alienus: matri-
moniiū perpetua sollicitudo, iuges que
relaxat, dotis exprobratio, affiniū graue
superciliū, garrula focris lingua, sub-
fessor alieni matrimonij, incertus libe-
rorū euentus, aliaq; innumera incom-
moda. Proinde nō hic est electio, qua-
lis est inter bonū & malū, sed qualis in-
ter leuiora & grauiora incommoda.

41 Quēdā ex amicis cōquerentem, q̄
Athenis omnia magno venirent, vinū
enim Chium minā, purpurā tribus mi-
nis cōstare, mellis heminam quinque
drachmis: manu illius prehensa duxit
in penū farinaria, obolo, inquiens, se-
quēxtarius venit, vilis igitur annona

Frugē
litas

est. Hinc ad olearia deducens, duobus, inquit, aereis sextarius. Nō magno igitur in vrbe uenit oīa: Qui paucis ac necessariis cōtēntus est, sibi facit uile an-

42 Archelaus rex Socratē ad se (nonā uocarat, multa pollicēs, Socrates respōdit, se nolle ad eū uenire a quo acciperet beneficia, cū illi reddere paria nō posset. Hoc dictū improbat Seneca, q̄ philosophus p̄suadēs auri argētūq; cōtēptū, plus dat q̄ si det aurū & argētū.

43 Quodā tempore reuersus ē foro, inter amicos dixit, Emissem palliū, si nūmos habuissē. Nihil postulat, tā tū uerecūde admonuit egestatis. Mox inter amicos ambitus erat, a quo Socrates acciperet. Et tamen post eā uocē q̄ quis p̄perauit, ut ait Seneca, serō dedit.

Munera con-
cepta

Ultro-
nea be-
nefici-
tia.

Pere-
grina-
tio inu-
tilis

44 Cuidā quarenti, quōd peregrinati ones sibi nihil profuissent, Non immeritō, inquit, tibi istud euenit: Tecum enim peregrinabar. Multi putant, lōginquis peregrinationib; colligi prudentiam, quum Horatius clamet,

Cœlū nō animū mutat, qui trās mare currit: cōgressus sapientiam cōfert prudentiam, nō montes aut maria.

45 Colapho percussus a quodā in via, nihil aliud respondit, quā quōd homines nescirent, quando prodire deberent cum galea. Simile quiddā Laertius ascribit Diogeni.

Patien-
ter.

lepidē

46 Aiebat se mirari, quōd quum statu arū artifices id summo studio conniterentur, ut lapis q̄ simillimus homini redderetur, nō pariter hoc curarent, ne ipsi lapidibus similes & viderentur

& essent. Sunt autem qui putent Socratem, priusq̄ ad ocium philosophiā sese conferret, statuarum opifice fuisse.

47 Adhortatur iuuenes, ut se subinde ad speculū cōtuerentur, quō si essent egregia corporis forma, cauerent ne quid ea indignū cōmitterēt: sin minus, quod corpori deesset, id ingenij cultu morumq; honestate pensarent. Adeo vir ille vnde cunq; rapiebat occasionē ad virtutis studiū adhortandi.

48 Aduocarat diuites aliquot ad conuuiam: ob id sollicita Xanthippe, q̄ apparatus esset perq̄ exiguus, bono animo es, inquit. Nam si frugi temperantesq; sunt, boni cōsulēs: sin minus, nulla nobis horū cura debet esse. Hoc dilemma nobis meritō excuteret operosam & sumptuosam ambitionē in excipiēdis

49 Dicebat, multos i hoc cōuiuuiu. viuere edet biberētq; se cōtrā ob id edere ac libere vt uiueret, q̄ his rebus nō ad uoluptatē, sed ad naturę necessitatē vteret. Hanc sententiam retulit Satyricus, Non uiuas ut edas, sed edas ut uiuere possis.

50 Eos q̄ multitudine impite fidē habebāt, aiebat p̄inde facere, ac si qs tetradrachmū unū cōtēnēs reiceret, & acer uū ē similibus cōgestū p̄baret, recipe- retq; Cui nō fideres sibi, ei nihilō magis fidēdū est in turbā similiū. Nec. n. refert q̄ multi sint, sed q̄ graues. Nummus adulterinus etiā in quāuis magno acervo adulterinus est. Hoc aduersus turbā testū, & idōcti vulgi iudicia

51 Quum Aeschines ambiret esse de

Cultus
animi.

Simile
antē fo-
ra, apo

Fruga
litas

Luxus

Pecu-
niam
qualis

Comiter. numero discipulorū Socratis, excusa-
retq; verecūde paupertatem suam, se
molestē ferret, q; quū ceteri Socratis a-
mici diuites multa largirentur, sibi ni-
hil esset qđ daret prāter seipsum, An
nō intelligis, inquit, q; magnū munus
mihi dederis, nisi fortē te ipsum paruo
æstimas: itaq; mihi curā erit, vt te tibi
reddā meliorem q; accepi. Alij Sophi-
stæ quū meras nugas docerent, nullū
admittebāt discipulū nisi magna mer-
cede, Socrates nihilominus libenter re-
cepit inopem quā opulentos.

Mors inuēta huius. 52 Quū quidam illi diceret, Athenien-
ses te morti adiudicauerunt, Et illos, inq; natura, Sentiens, non esse magnum ma-
lum, si quis adigatur ad mortem, paulo
post moriturus, etiam si nemo in-
terficiat. Quāquam hoc dictum qui-
dam ad Anaxagoram referunt.

Mors nō de-
fenda. 53 Vxori muliebritur cōploranti dicē-
tīq; Mi vir, innocens morieris, Quid,
inquit, vxor, nū me nocentē mori mal-
les? Mors bonorū ob hoc ipsum minus
defenda est, q; prāter meritū occidun-
tur: bis verō deplorandi sunt, qui ob
mālefacta dant poenas: sed longē misē-
rius est, mœruisse poenas q; dedisse.

Fune-
riscura. 54 Eo die quo Socrates bibiturus erat
venenū, Apollodorus ei palliū multi
pretij ad solatiū obtulit, vt eo indu-
tus moreretur. At ille recusans donū,
Quid, inquit, hoc meū palliū quod
viuenti cōuenit, mortuo non cōueni-
et? Damnās quorūdam ambitionē, hoc
miro studio prouidentī, vt q; honori
fcentissimē efferantur ac sepeliantur.

Nunti-

99 Nuntianti q; qđ de ipso malē lo-
quaretur, Nimirum, inquit, nō didicit
bene loqui: linguā morbum non mar-
litæ tribuens, sed inscitæ: nec ad se iu-
dicauit pertinere, quid de se dicerent,
qui morbo animi, non iudicio loquūf.

100 Quum Antisthenes Cynicus palliū
haberet pertusum, idq; obuertens sis-
suram omnibus daret inspiciendā, Per
fissuram, inquit Socrates, pallij tui vi-
deo tuam inanitatem: elegāter notās,
turpiorem esse ambitionem ē vilitate
cultus, q; ex amictu splendido. Atque
vtinam inter Christianos non sint mul-
ti Antisthenes, qui sub veste fusca, vi-
li, sordidaq; plus cælent gloriæ, q; alij
diuites habeāt in holofericis ac byssi

101 Cuidā admirātī, q; nihil in eū (nis,
commoueretur, a quo conuities incef-
fabatur, Mihi, inquit, nō maledicit, quā
doquidem ea quæ dicit, mihi non ad-
sunt, nec in me hærent. Atqui ob hæc
causam hominum vulgus magis com-
mouetur, si quid dicitur in immeren-
tem. Boni quum malē auditi, sibi gra-
tulantur, q; puri sint ab his malis quæ
ipsis impinguntur, nec in se dici inter-
pretantur: nihilē magis, quā si quis
oculorum errore Platonem appellet
Socratem, & in Socratem congerat ma-
ledicta, is non maledicit Platoni, sed ei
quem existimat esse Platonem.

102 Vetus comœdia solet nominatim
in ciues disteria iacere. Horū libertatē
quum plerique metuerent, Socrates di-
cebat expedire, vt quis semet illic sciēs
as uolens obijceret. Nam si quid, inq;,
dixerint

dixerint in nos meritò reprehenden-
dum, admoniti corrigemus, & profue-
rint: sin falsum conuictum in nos iacu-
labuntur, nihil ad nos.

50 Socrates quum Xantippen diu rixā
tem tulisset in ædibus, ac tandem fef-
sus confedisset ante fores, illa magis ir-
ritata quiete viri, de fenestra perfudit
eum lotio. Ridentibus qui præteribāt,
& ipse Socrates arridebat, dicens, Faci-
le diuinabam, post tantum tonitru se-
quuturam pluuiam,

Lepide
& leni-
ter.

60 Alcibiadi demiranti, quòd Xanti-
pen supra modum rixosam domi per-
peteretur, Ego, inquit, iam pridem his
sic assueui, vt non magis ofēdar, quā
si rotæ quæ aquam educit è puteo stri-
dorem audiam. Nam is stridor mole-
stissimus est insuetis, eundem qui quo-
tidie audit, ad eò moleste non fert, vt
se audire nesciat.

Assue-
tudo
miti-
gat,

61 Eidem simile quiddam dicenti, At
tu, inquit Socrates, nonne domi tuæ to-
leras gallinarū glöcientium strepitus
Tolero, inquit Alcibiades, sed gallinæ
mihi pariunt oua pullosque. Et mihi,
ait Socrates, mea Xantippe parit liberos,

Vxor
quare
ferèda

62 Sunt qui putent Socratem simul a-
luisse domi duas vxores, Myrtho &
Xantippen. Proinde demirati cuidam
in quem tandem vsum aleret duas mu-
lieres, præsertim rixosas, nec eas domo
exigeret: Hæ, inquit, me domi docent
tolerantiã, qua mihi in publico vt edū-
er eroad aliorū cõsuetudinē. Hūc per-
orator A. Gellius facit Alcibiadem.

Leni-
ter.

Quum

61 Quum Xantippe in publico palli-
um marito detraxisset, ac familiares ad
monerent, vt tantam iniuriã manu ul-
cisceretur, Pulchrè, inquit, nimirum vt
nobis colluctantibus acclametis, alius,
Eia Socrates, alius Eia Xantippe. Nā hu-
iusmodi vocibus peccatores animat du-
os inter se commissos. Maluit autem
vir sapiens, tolerantie exemplum de
se præbere, quò ridiculū exhibere specta-
culum viri cum vxore conuertatis.

64 Percontanti, quor Xantippen mo-
ribus incommo distimis feminã habe-
ret domi, dicebat, Sic habendam cõsue-
tudinē cum morosis vxoribus, quæ ad-
modū q se ad studiū equestre exercēt,
parat equos ingenij ferocioris, quos si
subegerint, ac perpeti possint, cæteris
vtuntur cõmodius: ita qui morosæ cõ-
iugis mores ferre didicerit, multò faci-
lius cum quibuslibet habebit con-
suetudinem.

65 Quò Socrati Lyfias orationem, quã
in eius defensionē cõposuerat, recitaf-
set, Præclara, inquit, & elegans oratio
est, sed nõ conuenit Socrati. Erat enim
forensi instituto aptior, quã philoso-
pho, ac tali philosopho. Rursum Lyfias
percontanti, quor si bonam iudicaret
orationem, putaret sibi non conueni-
re, Nonne, inquit, fieri potest, vt amictus
aut calces elegas sit ac pulcher, qui ta-
men alicui non conueniat: Hoc ipsū
Valerius Maximus narrat odiosius, mi-
nusq; Socraticè. Sic enim Lyfias respõ-
disse memorat. Aufer quæso istam. Nã
ego si adduci possem, vt eam in vlti-
ma Scyæ

Deco-
rū per-
sonæ.

ita Scyæ

Fiducia benefactorum

ma Scythiæ solitudine perorarem, tū meipsum morte multatū cōcederē.

66 Quum iudices inter se disceptarēt, qua pōna dignus esset Socrates, Ego, inquit, ob ea quæ feci dignum me censeo, qui publicitus alar in Prytaneo. Nam hoc honoris haberi solet, qui præclare de repub. fuissent meriti. M. Tullius hoc refert lib. de Oratore primo, Erat, inquit, Athenis reo damnato, si fraus capitalis non esset, quasi pœnæ æstimatione ex sententia quum iudicibus daretur, interrogabatur reus, quā quasi æstimationem commeruisse se maxime constiteretur: quod quum interrogatus Socrates esset, respondit, se moruisse, vt amplissimis honoribus & præmijs decoraretur, & vt ei victus quotidianus publicè in Prytaneo præberetur: qui honos apud Græcos maximus habebatur. Cuius responso iudices sic exarserunt, vt capitis hominem innocentissimum condemnarent.

Cultus animi

67 Xenophontem in Angiportu quodam Socrates habuit obuium, quumq; videret adolescentē rara indole, porre cōto baculo vetuit ne præteriret: vbi cōstitit, rogauit, vbi fierent, venderenturq; variæ merces, quibus vulgò vtitur homines: ad id quum promptè respondisset Xenophon, percontatus est, vbi homines fierent boni: cum adolescentens respondisset se id nescire, Me igitur sequere, inquit, vt hoc discas. Ex eo Xenophon cepit esse Socratis auditor. Absurdū est scire vbi parare queas honestam vestem, aut poculum, &

ignora-

ignorare vnde tibi comparare possis animi cultum.

68 Quondam pro foribus deambulāti contētus vsque ad vesperam: quū prætereuntū quispiam dixisset, Quid agis Socrates? Obfōniū, inquit, mihi cōparō in cœnam: de fame sentiens, quā agitatione corporis excitabat. M. Tullius sic explicat, Quo melius cœnem, obfōno ambulando famem.

69 Aiebat vnguenta reliquenda fœminis, in iuuenibus nullum vnguentum melius olere quā oleum, quo inter exercendum vtēbantur. Nam amaricino, aut foliato, protinus idem olent seruus & ingenuus. Rogatus quid fenes olere deceat, probatē, inquit, Rogatus, vbi hoc vnguentum vendere tur, recitauit Theognidis carmen, Εὐνοῖα μὲν καὶ γὰρ ἀπὸ θεῶν ἀδιδάξεται. Id est, Qui bonus est, ab eo bona discet. Huius generis quædam congerit Xenophon in conuiuio.

70 QVVM diues quidam filii adolescententulum ad Socratem misisset, vt indolem illius inspiceret, ac pædagogus diceret, Pater ad te ô Socrates milit filium, vt eum videres: tum Socrates ad puerum, Loquere igitur, inqt, adolescens, vt te videam: significans, ingenium hominis non tam in vultu relucere, quā in oratione, quôd hoc sit certissimum minimeq; mendax animi speculum.

71 Dicebat muliebrem sexum non mihi sexus esse docilem & ad disciplinas, & ad oia ad omnem virtutem, etiam fortitudinem;

nem;

Frugalitas Tusc. quæst. lib. 5.

Oratio speculum animi

Fœtæ

mem: quæ tanquam viris propria, Græcis à viro dicitur à *ἄφρα*, si diligenter insituaat. Id collegit ex puella saltatrix, quæ induta in cōuiuium, mira arte trochos. xij. in altis piectos excipiebat, ita tēperato altitudinis spatio, numeris quæ pedū, vt nunq̄ falleret: eadē inter acutissimos gladios non sine horrore spectantium, impauida saltaret.

72 Quum iret ab Agathone vocatus ad conuiuium soleatus & vnctus, idq; præter morem, & ab amico quodā obuiro rogaretur, quur esset solito nitidior, ludēs dixit, Vt pulcher eam ad pulchrum, quum nullus esset ab huiusmodi affectibus alienior.

73 Eo die quo bibiturus esset venenū, quū detractis cōpedibus ex frictu sensisset voluptatem, dicebat amicis, Quam mirē hoc natura comparatum est, vt hæc dux res sese inuicē comitētur, voluptas ac dolor: nisi enī præcessisset molestia, non sentiret hanc voluptatem.

74 Carceris ministrum porrigentē in poculo cicutam interrogauit, quomodo sumendum esset pharmacum hoc, quod eius artis esset peritus: alludens ad ægrotos, qui à medicis discunt, quando & quomodo oporteat sumere, quod ab illis temperatū est: quūq; puer respondisset semel totum hauriendum si posset, deinde tantisper inambulandum, donec sentiret grauedinē in cruribus, post in lecto decumbendū supino corpore, ibi pharmacū effecturū quod solet. Socrates rogauit, liceret ne inde aliquid libare, quod in cōuiuijs mos sit, et

fusa vitii

fusa vini portūcula, nominatim alicui deo libare: minister respondit, hoc tantū miscuisse, quātū opus esset: hoc sermō innuens, nihil esse quod effunderet. Tū Socrates, sed & phas est, & oportet orare deos, vt felix faustaq; sit hæc mea mihi.

75 Quū puer illū detexisset, (gratio. quod illi iam frigerent præcordia, Debeamus, inquit, o Crito, gallū Aesculapio, quō persoluerē ne neglexeris: perinde quāsi sumpta potione medica conuulsisset. Nā Crito hoc summis viribus egerat, vt Socrates vitæ suæ consuleret. Adeo inerat illi viro natiua quædā vis vrbانيتatis, vt moriēs etiā iocaret. Nā hæc ferunt illi fuisse supremā vocem.

76 Docuit, animorum formā magis amandam quā corporū, eamq; voluptatē, quā in nobis gignit cōspecta formosa facies, ad longē pulchriorem, sed latentem animi speciem esse trāsferendam. Verum vt hanc videamus, philosophicis oculis opus esse. Notabat quod Græcam vocem ancipitem esse ad osculandum & amandum, quorū prius est corpus amantiū, alterum mentem.

77 Critoni vehemētī studio suadeti, vt si vitā ipse suā negligeret, certē liberis etiānti parauis, & amicis ab ipso pedē tibus se seruaret incolumē, Liberi, inquit, deo qui mihi eos dedit curę erunt amici hinc discedēs inueniam vobis aut similes, aut etiā meliores, ne vestra quædā cōsuetudine diu cariturus, quādo quædā vos breui eodē estis cōmigraturi.

78 Eos quod corpus tantū amarent, similes esse aiebat medicis, qui semper egerent,

Hilari-
tas in
morte.

Amor
castus.

Mors
sancta.

Voluptas
doloris
comes

Hilari-
tas in
ge tri-
stia.

rent, semper instarent aliquid flagitan-
tes: rursus si aliquid essent potius q̄ a-
matores: similes esse his qui proprium
fundum possiderent, quem semper stu-
dent reddere meliorem. Amator suā
quærit explere voluptatem, amicus
hauddqua q̄ ad se spectans, hoc se putat
ditiorē, quo meliorē reddiderit amicū
79 In conuiuium apud Xenophontem
singulis dicere iussit, quo artificio quo
ve bono sibi præcipue placerent: quū
ordo venisset ad Socratē, ioco dixit, se
maximē gloriari de lesocinio: sētēs se
tradere verā virtutē, quē potissimū cō-
mendat habentem, quāq; tum priuati-
m, tum publicē conciliat homini be-
nevolentiam & amorem.

Philo-
sophia
naturā
mutat.

80 Physiognomō, qui se profitebatur
ex habitu corporis, & oris liniamenti
posse hominis ingenium certo depre-
hendere, inspecto Socrate pronuncia-
uit, illum esse hominem bardū ac stu-
pidum, tum mulierosum, ac puerorū
amoris impurum, vinolentum, &
intemperantem. Quum amici vehemē-
ter indignati minarentur homini, So-
crates illos cohibuit dicens, Nihil, in-
quit, metitus est, omninō talis eram fu-
turus, nisi me philosophiā gubernan-
dum tradidissent.

Pecu-
niā cō-
tēptus

81 Quum Aristippus Socratis disci-
pulus ex quæstu, quem Socraticorum
primus facere instituit, præceptorī mi-
sisset viginti minas, remisit illic Socra-
tes ad illum pecuniam, dicēs, ipsius ge-
nium hoc nequaquā permittere. Dice-
bat enim Socrates, sibi peculiarem esse
se dē.

se dæmonem, à quo prohiberetur ar-
cano signo, si quid tentaret parum ho-
nestū. Geniū aut illum opinor fuisse ra-
tionem. Atq; interim ciuilitati indica-
uit Aristippo, sibi non probari, quōd
philosophiam doceret mercede, eoq;
donum ceu sacrilegio partū reiecit.

82 Socrates è palestra redeuntem Eu-
thydemum casu factus obuius, duxit
ad cenā. Illis aut inter se multa cōmen-
tantibus, Xantippe irata surrexit, multa-
que in maritum dixit conuitia, qui-
bus quū ille nihil commoueret, tan-
dem & mensam subuertit. Quum autē
Euthydemus valde perturbatus sur-
gens abire cœpisset, Quid habes, inq̄
Socrates, Nonne nuper hoc idem acci-
dit domi tuæ, vt gallina subuolās euer-
terit quæ erant in mensa: Nos tamē ob
id non indignabamur.

83 Quum in Aristophanis comœdia,
cui titulus Nebulæ, multis & acerbis
conuitiis proscinderetur, & adstantiū
quidā diceret, Non hæc iniquo fers ani-
mo Socrates: Non per louem, inquit,
ægrè fero, si in theatro, perinde vt in
magno cōuiuiū, salibus mordeor. Mos
hic etiam nunc durat apud quosdam
Germanos, vt in celebribus conuiuijs
adhibeatur dicax aliquis, qui in conui-
uas iaciat scommata, quib; commoue-
ri vehementer inciuile habetur.

84 Dicere solitus est, saltatione mouē-
ti corpus spatiosa domo opus esse ad
exercendum sese: at qui cantu aut ora-
tione sese exerceat, huic vel stanti, vel
accumbenti quemuis locum sufficere.

Hoc

Patien-
tia.

Comœ-
diæ li-
bertas.

Exerci-
tatio
mora-
ta,

SOCRATIS

Hoc dicto probabat moderatas exercitationes, præsertim à cibo sumpto, turbulentiores improbat.

Salus.

25 Socrati acius obiurganti familiarem quempià in cõuiuio, Plato dixit, Nonne satius erat hæc illi dixisse seorsus: Cui Socrates, Et an nõ tu quoq; reftis fecisses, si hæc mihi seorsum dixisses: Salsissimè taxauit hoc ipsũ reprehendendo committentem, quod reprehendebat.

Delicie.

26 Socrates in conuiuio videns adolescentem auidius vescentẽ obsonio, ac subinde panem in ius immergentem, & coniuẽ, inquit, quis vestrum panem vitur pro obsonio, obsonio p panem? Hinc orta inter cõuiuas disputatione, sensit iuuenis & erubuit, cæpitq; moderatius obsonio vesci.

Modus.

27 Rogatus quæ esset præcipua iuuenis virtus, Vt, inquit, ne quid nimium tentent. Nam calor ætatis vix finit illos seruare modũ. Huc Terentius spectauit in iuvene Pamphylo.

Memo-
ria.

28 Literas quas vulgus putat reperatas iuuandæ memoriæ, dixit vehementer officere memoriæ. Olim enim hoies si quid audissent, dignũ cognitum, non libris, sed anima inscribebant: hac exercitatione cõfirmata memoria, facile te nebant qcquid volebãt, & qd quisque sciebat, habebat in promptu. Põst reperto literarum vsu, dum libris fidit, non perinde studuerunt animo insigere quod didicerant. Ita factum est, vt neglecto memoriæ cultu, minus viuida esset rerum cognitio, & pauciora quisq;

APOPH. LIB. III. 100

quisque sciret: quandoquidem tantũ scimus, quantum memoria tenemus.

Animũ
immor-
talis.

29 Quum iam tempus vrgeret moriendi, rogatus à Critone, quo modo sepeliri vellet, Multam, inquit, õ amici, operam frustra consumpsi, Critoni enim nostro nondum persuasi, me hinc auolaturum, neque quicquam mei relicturum. Veruntamen õ Crito, si me assequi poteris, aut scibi nactus eris, vt eunq; tibi videtur sepelito, Sed mihi crede, nemo me vestrũ quum hinc excessero cõsequetur. Sensit Socrates, animum esse hominem, corpus nihil aliud esse, quàm animi vel organum, vel domicilium. Eoque stultè facere illos, qui solliciti sunt quomodo sepeliantur.

Mors
& som-
nus.

30 Idem dicere solet, mortem esse similem pofundo somno, aut diuinæ peregrinationi. Somnus profundior adimit omnẽ sensum, & animus à corpore digressus, aliquando in suum domicilium rediturus est.

31 Idem dicere solet, vt omnes oim hoim calamitates in vnum conferretur, moxq; singulis ex eo acervo portiones æquè distribuerentur, ita fore, vt suas quisque calamitates recipere malit, q̃ æquam è cõmuni portionem. Hoc aduersus vulgares hominum mores, qui alienæ inuident, suam deplorant fortem.

Sua cuiq;
fors dis-
plicet.

32 Didicit fidibus canere iam nata grandior inter pueros, id admirantibus velut absurdũ, negauit absurdũ esse, q̃ q; nesciret ea discere. Nulli enim vi-

tio ver-